ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2023

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

Рекомендовано Вченою радою факультету № 2 ІПФПНП ЛьвДУВС (протокол № 7 від 13.12.2023)

Рецензенти:

Оленюк О.В., *доцент кафедри англійської філології факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка кандидат філологічних наук, доцент*

Андрусишин Р.М., *заступник декана факультету №2 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук*

А 43 Актуальні **проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей:** Збірник наукових статей / Укладач: Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 131 с.

У збірнику акцентовано увагу на методичних аспектах, спрямованих на розвиток мовної культури як стратегічного засобу забезпечення лінгвістичної безпеки держави; формуванні іншомовної компетентності правоохоронців України, враховуючи сучасні виклики та потреби; міжкультурній іншомовній компетентності загалом, що стає ключовою у навчальному процесі. Увага приділена організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти, використанню інноваційних форм та методів навчання мов. Досліджено використання онлайн-навчання як альтернативної форми традиційного навчання, його переваги та виклики. Окремі дослідження присвячені викликам та можливостям, які виникають у зв'язку із сучасними умовами навчання мов, зокрема у мультикультурному аспекті, підкреслюючи важливість розуміння різноманітності культур у процесі вивчення та використання мов.

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.

© Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023

Олеся БОЙКО

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ВИБІР МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті аналізується оптимальний вибір методів навчання з метою засвоєння здобувачами вищої освіти знань, умінь та навичок, а також формування світогляду, розвитку здібностей, реалізації навчаючої, виховної та розвиваючої функції навчання, набуття навичок самостійної роботи; узагальнено та осмислено досвід використання методів навчання на сучасному етапі, а також визначено критерії та процедури оптимального вибору методів навчання та умови їх успішного освоєння. У статті підкреслюється, що при аналізі методів навчання щодо їхньої ефективності необхідно порівнювати не ефективність методів загалом, а їх можливий ефект у вирішенні конкретного завдання навчального плану конкретної завдання навчальної програми. При вирішенні одних завдань один метод виявляється ефективнішим за інший, при вирішенні інших завдань вони міняються місцями. Далі слід на увазі, що порівняльна оцінка ефективності не заперечує ролі того чи іншого методу у вирішенні певного завдання, а лише підкреслює, що при виборі методів корисно віддавати перевагу тому з них, який повинен бути більш ефективними або можна підібрати певні їх комбінації для відповідних освітніх ситуацій. Саме їхнє поєднання в більшості випадків може виявитися найбільш дієвим при вирішенні відповідного завдання. Тільки правильне використання методів навчання сприятиме повнішому, глибшому та більш осмисленому засвоєнню знань, умінь та навичок здобувачами освіти, та здатне підготувати їх до самостійного набуття знань, до безперервної освіти.

Ключові слова: *методи навчання іноземної мови, ефективність методів, навчальна діяльність, підвищення ефективності процесу навчання.*

Abstract. The article analyzes the optimal selection of teaching methods in order to acquire knowledge, skills and abilities of university students, as well as to shape their

worldview, develop skills, implement the educational, educational and developmental functions of education, and acquire the ability to work independently; the experience of using teaching methods at the current stage was summarized and made sense of, and the criteria and procedures for the optimal selection of teaching methods and the conditions for their successful mastery were defined. The article emphasizes that when analyzing teaching methods regarding their effectiveness, it is necessary to compare not the effectiveness of methods in general but their possible effect in solving a specific task of the curriculum. When solving some tasks, one method turns out to be more effective than the other, while solving other tasks, places change. In addition, it should be remembered that a comparative assessment of effectiveness does not deny the role of this or that method in solving a specific task but only emphasizes that when choosing methods, it is worth giving preference to the one that should be more effective, or you can choose their combination for the appropriate educational situations. It is their combination that, in most cases, maybe the most effective in solving a given task. Only the correct application of teaching methods will contribute to a more complete, deeper and more significant acquisition of knowledge, skills and abilities by people seeking education and is able to prepare them for the independent acquisition of knowledge for lifelong learning.

***Keywords**: foreign language learning methods, effectiveness of methods, educational activities, increasing the effectiveness of the learning process.*

Постановка проблеми. Розвиток суспільства значною мірою залежить від людей в сфері освіти. Відповідно до Закону України «Про освіту», метою освіти є «…всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3].

Оптимальний вибір методів навчання є надважливим для досягнення цієї мети: засвоєння здобувачами освіти знань, умінь та навичок, а також формування світогляду, розвиток здібностей, реалізація навчаючої, виховної та розвиваючої функції навчання, набуття навичок самостійної роботи.

Але на практиці значна частина випускників не володіють мовою на рівні програмних вимог. І це в той час, коли Президент України Володимир Зеленський подав до Верховної Ради законопроект «Про застосування англійської мови в Україні», яким передбачається офіційно закріпити статус англійської мови як однієї із мов міжнародного спілкування в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Однією з причин низького рівня знань іноземної мови є складність обрати найбільш раціональні методи навчання, необхідні для ефективного проведення навчально-виховного процесу, а відтак, низька комунікативна спрямованість занять, традиційність використання пасивних методів навчання (розповідь, переказ тексту без розуміння змісту прочитаного), не виправдано часте звернення до рідної мови, відсутність емоційної гри на уроці. Так О.М. Альошина у статті «Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у ВНЗ» зазначає, що вибір методів навчання має ґрунтуватися на творчості педагога та вимагає креативного підходу [1, 159-160].

С.М. Сошенко та Б.С. Коломієць звертають увагу на еволюцію методів викладання іноземної мови або оволодіння іноземною мовою, і роблять наголос на методі опори на фізичні дії, на метод «тихого» навчання [4].

О.С. Білик, І.М. Ключковська досліджують інтеграцію конкретних методів та прийомів навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах та аналізують вибір методів для інтеграції залежно від мети навчання і його змісту [2].

Мета статті. Метою даного дослідження є аналіз узагальнення і осмислення досвіду використання методів навчання на сучасному етапі, а також визначення критеріїв та процедури оптимального вибору методів навчання та умов успішного оволодіння ними.

Виклад основного матеріалу. Метод діяльності – це систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити, щоб виконати певну задачу чи досягти

певної мети. Обираючи правильний метод, ми впевнено і найкоротшим шляхом отримуємо бажаний результат. Метод навчання це взаємопов'язана діяльність викладача та здобувача освіти, спрямована на досягнення поставлених навчально-виховних завдань.

Як показує практика у навчальному процесі найчастіше використовуються близькі та зрозумілі методи навчання такі як розповідь, бесіда, лекція, показ ілюстрацій, показ демонстраційних приладів, виконання вправ, трудових завдань, лабораторних дослідів, застосування пізнавальних ігор, навчальних дискусій, методів заохочення та осудження у навчальній діяльності, застосування проблемного викладення учбового матеріалу, проблемних бесід, дослідницьких експериментів, використання аналогій, індуктивних та дедуктивних міркувань, застосування методів самостійної роботи, використання усного опитування, письмових робіт та ін.

При аналізі методів навчання щодо їхньої ефективності необхідно порівнювати не ефективність методів взагалі, а їх можливий ефект у вирішенні конкретного завдання навчального плану. При вирішенні одних завдань один метод виявляється більш ефективним, ніж інший, при вирішенні інших завдань вони поміняються місцями. Порівняльна оцінка ефективності не заперечує ролі того чи іншого методу у вирішенні певного завдання, а лише підкреслює, що при виборі методів корисно віддати перевагу тому з них, котрий повинен виявитися більш результативним чи можна вибрати певні їх поєднання для відповідних навчально-виховних ситуацій. Саме їх поєднання у більшості випадків може виявитися найбільш прийнятним для вирішення відповідного завдання.

Плануючи навчальний процес, педагог перебирає відомі йому методи щоб досягти запланованої мети, співвідносячи їх із конкретними умовами і наявними можливостями. Один метод може найшвидше привести до поставленої мети, але він придатний не для всіх, бо деякі студенти тугодуми; інший метод вимагає спеціального обладнання, якого, на жаль, немає; а ще інший – особливо ефективний, але вимагає значної підготовки, потребує більше часу тощо.

Прогнозування методів за допомогою наукового аналізу передбачають

отримання знань про можливість використання різних методів навчання для досягнення конкретної мети. Наукові передбачення відрізняються від інтуїтивних здогадів насамперед своєю точністю, логічною ясністю та послідовністю. Педагогічна інтуїція і практичний досвід є добрими порадниками, значення яких ніхто не применшує, але в кінцевому підсумку вони вирішують завдання масового підвищення ефективності вибору.

Сучасна педагогіка пропонує великий вибір методів, за допомогою яких можна ефективно вирішувати найскладніші питання. Для кожної групи завдань є «свої» методи, які дозволяють отримати найкращий результат. Немає ефективних чи неефективних, хороших чи поганих методів. Кожен спосіб ефективний за умови, що він правильно підібраний і вміло використовується. Коли педагога не влаштовує жоден з усталених методів, він обирає метод «вільної імпровізації»: метод новаторський, нешаблонний, творчий, такий, що враховує найтонші нюанси, яких жодна схематизована теорія виділити не може.

На вибір методів впливають як об’єктивні, так і суб’єктивні умови. Оцінюючи рівень підготовки студентів як недостатньо високий, в аудиторії проектуються методи, орієнтовані на знижений рівень активності, інтересу і працездатності здобувачів освіти, виходячи з того, що методи розвиваючого навчання (проблемні, евристичні дослідницькі) розраховані і спеціально розроблені лише для сильних студентів. Звідси постійне використання «спрощених» методів: розповідей, пояснень, інструкцій. Застосування методів, що вимагають зниженої розумової активності, ще більше «уповільнює» розвиток.

Перед вибором методів навчання визначаються навчальні завдання заняття, визначається зміст навчального матеріалу та розбивається зміст на логічно завершені частини. Далі йде процедура вибору оптимальної комбінації методів для кожної з логічно завершених частин навчального матеріалу і для кожного етапу конкретного уроку. У той же час загальне рішення про вибір комплексу методів навчання поділяється на кілька кроків, які є проміжним рішенням щодо вибору окремих методів; педагог відповідає на ряд питань: чи можна організувати вивчення даної теми методами самостійної роботи («так», якщо зміст досить

простий, студенти підготовлені до самостійної роботи з даної теми та якщо дозволяє час); чи можна організувати вивчення даної теми пошуковими методами («ні», якщо матеріал дуже простий або дуже складний, студенти не мають достатньої бази для вирішення проблемних ситуацій і не вистачає часу на обговорення проблеми на цьому уроці), чи краще використовувати репродуктивні методи вивчення даної теми; чи можна організувати вивчення даної теми дедуктивним методом; чи можна поєднувати на уроці словесні, наочні та практичні методи (на жаль, часто трапляється так, що матеріально-технічна база навчального закладу не дозволяє в необхідному обсязі використовувати наочність та практичні вправи, і педагогам доводиться обмежуватися лише словесними методами (розповідь, бесіда)); які методи стимулювання активності студентів використовуватимуться під час уроку (пізнавальні ігри, навчальні дискусії тощо. Слід враховувати, що навчальні дискусії потребують відносно глибоких знань мови); якими методами контролю та самоконтролю буде перевірено ступінь засвоєння нового матеріалу на момент його закріплення.

Тому добираються методи, які найбільше враховують специфіку змісту матеріалу, що вивчається, можливості здобувачів освіти, матеріально-технічне забезпечення навчального закладу та наявність часу для їх застосування. Оптимальний підбір методів навчання має виняткове значення і є невід'ємною умовою підвищення ефективності навчального процесу.

Висновки. Підсумовуючи, слід нагадати, що нашою темою був оптимальний вибір методів навчання як засобу підвищення ефективності процесу навчання іноземної мови. Існує багато класифікацій методів навчання в дидактиці. Але майже всі вони будуються на основі однієї з істотних ознак методу навчання і кожна з них може бути оптимальною лише щодо окремих сторін навчально-виховного процесу.

На основі аналізу зв’язків методів навчання з іншими елементами навчального процесу та умов, у яких це відбувається на вибір методів навчання впливає ряд критеріїв: закономірності та принципи навчання; цілі та завдання навчання; зміст та методи даної науки в цілому та конкретного предмету, теми; навчальні

можливості студентів (фізичні, психічні, рівень підготовленості, тощо); можливості педагога: попередній досвід, знання типових ситуацій у навчальному процесі, у яких виявляються найбільш ефективними певні поєднання методів, рівень їх теоретичної та практичної підготовки, уміння використовувати конкретні методи, уміння вибрати оптимальний варіант, особистісні характеристики та ін.

Обираючи методи навчання наступного уроку, педагог вирішує, чи обиратиме він методи самостійного вивчення теми студентами чи під його керівництвом; обирає пошуковий чи репродуктивний методи вивчення даної теми; обирає індуктивний або дедуктивний метод; вирішує, якими методами стимулюватиме активність здобувачів освіти, мотивуватиме їх та обирає методи контролю/самоконтролю.

Розглянуті нами можливості різноманітних методів навчання ще раз підтверджують необхідність їх поєднання в реальному навчальному процесі. При цьому слід пам’ятати, що різноманітність методів веде до засвоєння знань і аудіювання, спостереження і практичної діяльності, що робить сприйняття особливо ефективним. Завдяки різноманітності методів активне сприйняття навчального матеріалу забезпечує формування в студентів різних видів пам’яті та характеру розумової діяльності. Різноманітність методів, завдяки ефекту новизни та зміни діяльності, активізує пізнавальну діяльність студентів, збуджує і підтримує їхній пізнавальний інтерес, запобігає його зниженню при монотонності діяльності. Поєднання методів дозволяє якнайкраще врахувати специфіку навчального матеріалу, розкрити здобувачам освіти свої навчально-пізнавальні можливості та здібності, вибрати найбільш раціональні способи здобуття знань.

Список використаних джерел.

1. Альошина О.М. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у ВНЗ. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. С. 242-247.
URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/7482c3ae-51c0-4e88-bba8-9b97b7368fc2/content

2. Білик О. С.; Ключковська І. М. Інтеграція методів навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Педагогічний альманах*, 2016, 30: 75-81.

3. Закон України Про освіту // https://urst.com.ua/act/pro_osvitu

4. Сошенко, С. М., Коломієць Б. С. Еволюція методів викладання іноземної мови. *Педагогічний процес: теорія і практика.* 2014, 1: 22-27.

Вікторія БОНДАРЕНКО
кандидат юридичних наук, доцент
Кирило ЖУРА
магістр 2-го курсу Інституту права
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

IMPORTANCE OF LEGAL ENGLISH IN LAW PRACTICE

Abstract. In today's globalized world, communicating effectively in English is essential for success in many professions, including law. An aspiring lawyer or law student may find himself working with international clients or colleagues or conducting legal research in English. Therefore, using English for specific purposes has become urgent and obligatory. Being a proficient, fluent speaker of general English, in this respect, is no longer enough to be engaged in the global business world communication. The world of business these days has made it necessary to learn more specific English vocabulary, and it happens that legal English vocabulary is one of the most important ones.

Keywords*: legal English language, resources, communication, legal writing, legal pragmatics, vocabulary, study.*

Анотація. У сучасному глобалізованому світі ефективне спілкування англійською мовою є запорукою успіху в багатьох професіях, включаючи юриспруденцію. Юрист-початківець або студент-правник може опинитися перед

необхідністю працювати з іноземними клієнтами чи колегами або проводити юридичні дослідження англійською мовою. Тому використання англійської мови для конкретних цілей стає нагальною та обов'язковою потребою. З цього погляду, щоб брати участь у глобальному діловому спілкуванні, вже недостатньо володіти загальновживаною англійською мовою на високому рівні. Світ бізнесу в наші дні зробив необхідним вивчення більш специфічної англійської лексики, і так сталося, що юридична англійська лексика є однією з найважливіших.

Ключові слова: *юридична англійська мова, ресурси, комунікація, юридичне письмо, юридична прагматика, лексика, навчення.*

Legal English is a term that refers to the formalized English vocabulary used in legal writing. It includes particular technical terms and concepts used only in the law field or the law industry [1]. Learning this specific English vocabulary and mastering it will help legal professionals improve their careers in many different ways. Therefore, raising legal awareness concerning cross-cultural business communication, as well as writing and drafting contracts and licenses, has always been the dream of so many people concerned with the legal field.

Lawyers are mistaken, believing that a general English course will be enough for them for work as well. However, for example, the Intermediate level is no more than a good base for learning the professional orientation of the language [2].

English for lawyers must be studied, depending on the specific law. It is essential to take into account the specifics of the practice. After all, some lawyers work with documents; others participate in court hearings. Only some lawyers go on a business trip around the world. However, everyone has to deal with reading English literature.

The use of English, including legal English, is expected to continue to grow in the 21st century due to Globalization and the increasing interconnectedness of the world. As businesses and law firms expand their reach across borders, it becomes more important for legal professionals to communicate effectively in English.

Additionally, the United States and the United Kingdom remain significant players in the global economy and legal systems. Hence, knowledge of legal English is vital for lawyers who work in or with these countries [3].

Moreover, as technology and the internet make information more readily available, legal professionals are increasingly likely to encounter legal documents and resources in English. Many legal resources are already published exclusively in English, such as legal journals and academic articles.

A lawyer's most valuable and powerful weapon is the ability to play with words. We are living in a time of Globalization. A lawyer from one country can represent a client in another country. Hence, the mindset and approach should be transnational or global. Almost eighty per cent of universities worldwide are using English for teaching the law of their land.

Similarly, legislators or constituent committees are drafting laws and rules in the English language so that they can be used and understood across the globe. In most courts, standard legal English is a mixture of English, Latin and French vocabulary. For illustration, Latin Maxims are frequently used in drafting petitions by lawyers or delivering verdicts by juries [4]. The understanding or interpretation of a legal document dramatically depends on the understanding of legal language. Skilful use of legal English in drafting a case is always instrumental in taking the judge to a desired verdict. Legal English follows particular linguistic structure, punctuation and terminology.

We know that the English language covered a long journey of centuries to develop and come to its present form. Every language takes a lot of time to develop. It is like a river flowing for centuries, and while changing its course or routes, it adopts or picks up many new words. The English language also followed this natural phenomenon and picked up numerous words from Latin and French languages and other popular dialects. The history of the English language and the development of the legal English language used in courts should be seen in the light of the history of Britain. The foreign invasions and impact of French and Latin languages left an everlasting impression on the legal language of that time. Legal English also includes many words, phrases and maxims prevalent and famous in the courts of France and Spain. Most of these words continue to

flow in legal English. Now, they have become part of the language used in courts. In the same way, many words and expressions, archaic or outdated in day-to-day English, continue to hold significance in legal English [4].

A lawyer is expected to be brief, precise and to the point. There is no need to use intricate diction or complex syntax, but the point of view or argument should be explicit and clear, citing the rulings and precedents in favour of the case. All this comes from proper training and experience. The foundation of this should be laid when a student is pursuing a law degree. The legal language uses pronominal adverbs and phrasal verbs very frequently. We find the use of words like hereof, thereof and whereof in Standard English.

Further derivatives, including -at, -in, -after, -before, -with, -above, -on, -upon, are mainly used in legal English to avoid repeating names or phrases. Law students have to learn very specialized terminology, structure patterns and verbal expressions, which interpret the laws and rules in the right spirit and the right place. It is only possible to argue a case effectively if appropriate legal language is used. We often see lawyers using foreign phrases and expressions to interpret a legal point effectively and forcefully. In legal English, the lawyers use very long sentences to avoid ambiguity and misinterpretation. This tendency is the influence of the Latin and French legal systems.

In the same way, we see the use of many impersonal expressions or the formation of sentences. It is often seen that ordinary words have different meanings when they are used in a legal context. Legal language is a technical language, and its translation is also technical. The translator has to see the available text in legal perception to do accurate translation or interpretation.

There are many ways that English can help practising lawyers. Some examples are:

Access to Resources: English is the primary language of legal research and scholarship, with many legal resources available exclusively in English. With a firm grasp of legal English, non-native speakers may be able to access critical legal resources, limiting their ability to conduct thorough research and stay current on legal developments. Many essential court decisions are available in English, from the UK and the US, but also international tribunals such as the European Court of Human Rights, the European Court

of Justice, the World Trade Organization's Appellate Body, etc. Many global commercial arbitration decisions are available in English, as well. When a lawyer can read and understand these court decisions, they are poised to better advocate for their client.

Effective Communication: Communication is vital in the legal profession, and communicating effectively in English is essential for success. Non-native speakers who are not fluent in legal English may struggle to understand legal documents, express themselves clearly, or negotiate effectively with clients or colleagues. When arranging international transactions, it is paramount to talk directly with the other side. If you have to rely on a junior lawyer or a translator, there is a risk something will be misunderstood or lost in the translation. Additionally, numerous international conferences offer excellent training as well as networking. When a lawyer can communicate with international colleagues in English, then the lawyer can take advantage of many opportunities.

Career Advancement: In today's competitive job market, employers seek lawyers with solid legal English skills. Non-native speakers who have mastered legal English have a competitive advantage when applying for positions at international law firms or working with international clients. In many legal markets, there is a growing number of potential clients who may need to learn the local language. These international clients often need to hire lawyers to set up new businesses, assist with banking matters to purchase real estate, deal with immigration issues, or consult in various other legal matters. When a lawyer can comfortably communicate with these potential clients in English, then the lawyer is poised to attract many new clients.

Law is a profession of words. It involves direct interaction with people and their intricate relationships. Therefore, perfection in language is necessary for a lawyer. A lawyer needs two skills to be successful in his profession. Firstly, he should be able to write and express himself well. His writing should be clear, precise, and concise to clarify his intention without doubt or ambiguity. His writing must help him to get his ideas across effectively and to get the results he wants. Apart from writing skills, he must also be efficient in oral advocacy. His speech must be simple enough for others to understand, and he should be able to convince others. The second skill necessary for the successful practice of law is knowing how to use the profession's tools, namely, law books and other

reference material [7]. A lawyer must know how and where to find the law. He must also develop sufficient reading ability to spot useful references with minimum waste of time and effort. All these require that a lawyer should have a good command of language.

Anyone who is related to the legal field, such as a lawyer, a judge, a legislator or any other person who may be involved in the process of drafting, enacting and administering laws, must have a good command of language for efficiency in the work. To succeed in the profession of law, therefore, one must realize the importance of language to the legal profession and must make every effort to acquire knowledge, skill and proficiency in verbal ability.

However, it should be noted that the legal profession is mainly concerned with practical and factual writing, which differs from imaginative and creative writing. Legal writing always has a purpose; it aims to achieve valuable results.

The use of language is crucial to any legal system, not only in the same way that it is vital to politics in general but also in two particular respects. Lawmakers characteristically use language to make law, and the law must provide for the authoritative resolution of disputes over the effects of that use of language. Political philosophers are not generally preoccupied with questions in the philosophy of language. However, legal philosophers are political philosophers with a specialization that gives language (and philosophy of language) particular importance [5].

What is the relationship between the language used to make legal standards and the law itself? If the law provides that a form of words determines the content of a standard (such as a contract term, a criminal offence, or a duty of the executor of a will), what is the effect of using the words? The question demands general theories of the meaning of language and the interpretation of communicative acts. If there are no general theories, then there is no general answer to the question. A theory of meaning and interpretation of legal language would not be much less available than a theory of meaning and interpretation of language [6].

The dependence of the effect of legal language on context is an instance of a general feature of communication, which some philosophers of language have approached by distinguishing semantics from pragmatics. The distinction is, roughly, between the

meaning of a word or phrase or other linguistic expression and the effect that is to be ascribed to the use of the expression in a particular way by a particular user of the language for a specific context. The pragmatics of legal language is a vast field because the term 'pragmatics' could be used as a heading for much of what modern legal scholars and theorists have described as grounds for interpretation. In fact, 'pragmatics' could also be used as a heading for much that they have described as the theory of interpretation – since 'pragmatics' is a term not only for the effects of communication but also for studying those effects.

It is controversial whether legal pragmatics is simply a part of the pragmatics of language use in general. Suppose the pragmatics of language use depend on the context of an utterance. In that case, the legal context of a lawmaking use of language will have implications for the meaning conveyed and, therefore, for the law that is made.

Discussions of the pragmatics of legal language are expressly or implicitly premised on a view of the relation between a lawmaking use of language and the law that is made. It is the view that if an agency or a person is authorized to make law, it makes the law that it communicates by using language. That 'communication model' must be qualified in at least four ways because the law itself regulates the making of law:

1. the law that is made will be limited by any legal limit on the power of the lawmaker (as to the substance of the law that it can make or as to the process by which it can lawfully make law);

2. rules of law may qualify the law that is made in a variety of ways that are not susceptible of any general characterization;

3. courts may need to resolve indeterminacies in the effect of an act of lawmaking, and where they do so, their decisions may have conclusive legal effect (for the parties, and also for the future if the decision is treated as a precedent);

4. if a court departs from the law that the lawmaker communicated (for good reasons or bad), the decision of the court may still have conclusive legal effect (for the parties and also for the future if the decision is treated as a precedent) [6].

Even with those qualifications, some theorists reject the communication model. They argue that identifying legal rights and duties cannot be based merely on facts such as whether an authority has communicated this or that.

You can improve your professional language level in the same way as learning Standard English: with a teacher or on your own.

In the first case, it is a structured program and an established schedule of classes, systematically and with control of progress. At the same time, the program is compiled by experienced methodologists who monitor the relevance of requests in the legal field.

Self-study using materials from the network can be successful. Only if the student is collected and responsible enough to use his time correctly. A lawyer must set a clear goal for himself, be able to find the necessary materials, as well as opportunities to put the acquired knowledge into practice.

Here are some ways to improve a person's legal English skills:

Take Legal English Courses: Many law schools and training programs offer legal English courses explicitly designed for non-native speakers. These courses can help improve your legal vocabulary, reading comprehension, and oral communication skills.

Read Legal Texts in English: Reading legal texts in English can help non-native speakers improve their understanding of legal concepts and terminology, as well as their ability to read and interpret complex legal documents.

Practice Writing Legal Documents in English: Non-native speakers can improve their legal writing skills by practising drafting legal documents in English. It can include contracts, briefs, and memos [3].

In conclusion, knowledge of Legal English is essential for practising lawyers. It makes a significant contribution to their success on the professional front. The value of Communicative English is enhanced if a lawyer is well-equipped with proficiency in legal English.

References.

1. Five reasons why legal English is so important to learn. URL: https://www.linkedin.com/pulse/five-reasons-why-legal-english-so-important-learn-sayed-ahmed

2. Що дає знання англійської мови сучасному юристу. URL: https://molbuk.ua/news/268279-shcho-daie-znannia-angliiskoi-movy-suchasnomu-urystu.html

3. The Importance of Learning Legal English in the 21st Century: A Guide for Non-Native Speakers. URL: https://4legalenglish.com/legal-english/the-importance-of-learning-legal-english-in-the-21st-century-a-guide-for-non-native-speakers/

4. Importance of Legal English. URL: https://garhwalpost.in/importance-of-legal-english/

5. Rawls, John, *A Theory of Justice* (1999, revised edition), Cambridge: Belknap Press. URL: https://giuseppecapograssi.files.wordpress.com/2014/08/rawls99.pdf

6. Endicott, Timothy, "Law and Language", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2022 Edition), Edward N. Zalta (ed.) URL: https://plato.stanford.edu/archives/spr2022/entries/law-language

7. Importance of Language in Legal Profession. URL: https://lawelearning.wordpress.com/2016/09/18/importance-of-language-in-legal-profession/

Христина ВЕРБИЦЬКА
кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті досліджено засоби навчання іноземної мови, які мають важливе значення для забезпечення повноцінної та ефективної організації діяльності здобувачів вищої освіти із оволодіння іншомовною діяльністю. Процес навчання реалізується завдяки зусиллям двох його учасників – викладача і

студента. Щодо керування цим процесом, визначення його стратегії і тактики, тут головна роль належить викладачеві.

Специфіка навчання іноземної мови, на відміну від інших предметів, полягає в тому, що викладачеві потрібно сформувати у студента новий стереотип мовленнєвого спілкування додатково до рідномовного, який вже є.

Ключові слова: *організаційно-педагогічні технології, професійна креативність, професійно орієнтований підхід, розвиток креативних здібностей.*

Abstract. The article examines the means of teaching a foreign language, which are important for ensuring the full and effective organization of higher education students' activities to master foreign language activities. The learning process is realized through the efforts of its two participants - the teacher and the student. As for managing this process and determining its strategy and tactics, the main role belongs to the teacher.

The specificity of teaching a foreign language, unlike other subjects, is that the teacher needs to form a new stereotype of speech communication in addition to the native language that is already present. It is characterized that the success of a specialist's professional activity to a significant degree will depend not only on his professional competence but also on personal creative abilities. The author defines the concept of professional creativity as the professional quality of a specialist's personality, based on individual creative abilities and manifests itself in an original approach to professional tasks, generating new productive ideas, and the ability to solve problem situations. A feature of teaching a foreign language in higher school, in contrast to the middle level, is that it should be professionally oriented. A professionally oriented approach to teaching a foreign language is aimed at studying professional vocabulary and terminology, focused on reading literature in the speciality and free communication in professional activity. The structural elements of professionally oriented teaching of a foreign language include communication skills by type of speech activity (speaking, listening, reading, and writing), language knowledge and skills, and sociocultural knowledge and skills. It is determined that professionally oriented teaching of foreign languages is effective when integrated with special disciplines of the vocational training cycle. Therefore, professionally oriented training, subject to integration with special disciplines, teaching

methods aimed at solving professional problems, imitation of professional activity and the manifestation of creative abilities will help develop students' professional creativity.

Keywords: *organizational and pedagogical technologies, professional creativity, professionally-oriented approach, development of creative abilities.*

Постановка проблеми. У сучасному світі фахівцю будь-якої сфери діяльності необхідне знання іноземної мови. Англійська мова як мова інтернаціонального спілкування значно розширює коло фахової компетентності майбутнього спеціаліста. Саме тому система вищої освіти України нині зосереджена на вдосконаленні англомовної підготовки майбутніх спеціалістів. У концепції розвитку англійської мови в університетах зазначено, що високий рівень володіння англійською мовою серед випускників дозволить їм повноцінно й ефективно брати участь у професійному та академічному житті [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. Однак, окрім високого рівня професійних знань, роботодавці звертають увагу на особистісні якості працівника, зокрема ті, які допомагають здійснювати прогрес, висувати нові ідеї, оригінально виходити з проблемних ситуацій. Такою якістю є креативність, а її розвиток у процесі навчання у вищій школі є актуальною проблемою професійної освіти. Зазначене вище визначає нагальність нашої розвідки та пошук ефективних підходів розвитку професійної креативності під час навчання іноземної мови на нефілологічних спеціальностях.

Аналіз останніх досліджень. Нині креативність широко досліджується у філософському, педагогічному і психологічному дискурсах. Психологічні основи креативності досліджували: Т. Баришева, Д. Богоявленська, М. Воллах (M. Wollach), Дж. Гілфорд (J. Guilford), Н. Вишнякова, В. Дружинін, Є. Ільїн, Н. Коган (N. Kogan), А. Маслоу (A. Maslow), В. Моляко, О. Музика, В. Рибалка, Р. Стернберг (R. Sternberg), Є. Торренс (E. Torrance), О. Тунік та ін. Педагогічному аспекту цієї проблеми присвячені праці О. Акімової, Н. Гузій, О. Дубасенюк, Н. Кічук, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, А. Сологуба, В. Утьомова, А. Хуторського та ін.

Висвітлення проблем професійно орієнтованого навчання іноземних мов знаходимо у працях вітчизняних учених, зокрема Л. Кнодель, А. Корнілової, О. Першукової, А. Пертук та ін. Однак питання пошуку ефективних шляхів розвитку професійної креативності в контексті професійно орієнтованого навчання не була предметом наукових розвідок.

Мета статті. Освітня мета передбачає збагачення духовного світу особистості, отримання та розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається, а саме про історію, літературу, живопис, музику, звичаї, традиції тощо; про будову іноземної мови, що вивчається, її систему, характер, особливості.

Виховна мета полягає в тому, щоб засобами іноземної мови виховувати особистість високого морального ґатунку, сформувати позитивні риси характеру.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Л. Горбач, людина, що виходить на рівень розвиненої творчості, більш демократична в стосунках з оточуючими, не приймає ніякого насильства і придушення. Талановита людина створює навколо себе клімат відкритості, доброзичливості, виявлення спонтанних і вільних схильностей та поривів [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**]. Творчим особистостям притаманна нестандартність, оригінальність, відкритість до нового і незвичайно. Саме творчість є першоджерелом інновацій і прогресу. Тому сучасні роботодавці часто потребують від своїх працівників саме вияву креативності у процесі прецесійної діяльності.

Як стверджують О. Пономарьов та М. Черемський, в умовах ринку та відповідного загострення конкуренції успішність професійної діяльності фахівця істотною мірою залежатиме не лише від його компетентності, а й від інноваційної спрямованості його мислення і розвитку креативних здібностей. Ці якості в їх системній цілісності утворюють особистісний потенціал фахівця, реалізація якого стає результатом його становлення як професіонала й особистості [2, с. 65]. Таким чином, саме креативність є потенціалом для професійного росту і самовдосконалення, тому у зв’язку з цим варто розглянути поняття креативності.

Проблема визначення сутності, структури та розвитку креативності була в полі наукового пошуку багатьох науковців, однак єдиного погляду на означену

проблему досі не існує. Однак ми поділяємо думку науковців, які розглядають креативність як інтегральну якість особистості (К. Кречетніков, Л. Мороз, О. Петрощук, А. Хуторськой та ін.). Так, креативність, як визначає А. Хуторськой, – це інтеграційна здатність, що вбирає в себе цілі системи взаємопов'язаних здібностей-елементів. Наприклад, креативними здібностями є уява, асоціативність, фантазія, мрійливість [3, с. 121]. На думку О. Петрощука, креативність взаємозалежна з різними психічними процесами (мислення, уява, інтуїція, фантазія, увага) і механізмами (свідомої й несвідомої роботи, інтелектуальної діяльності), із найхарактернішими показниками, що проявляються при подоланні проблем: в оптимальності пропонованих ідей, ефективності міркувань, оригінальності відповіді й ступеня розробленості рішення [5, с. 9]. М. Шкабаріна визначила креативність як інтегральну якість особистості, що включає в себе комплекс взаємопов'язаних моральних, вольових, інтелектуальних та емоційних якостей, які залежно від зовнішніх (середовище) та внутрішніх факторів (мотивація) і ступеня їх прояву визначають здатність людини до творчості, створення креативних продуктів діяльності, вираження власної індивідуальності, вирішення наявних суперечностей та проблем. Креативність може проявлятися у будь-якій сфері діяльності [4].

Із позиції педагогіки вищої школи креативність студента, за Н. Скляренком, – це інтегральна особистісна якість, що формується в процесі предметної підготовки за наявності відповідних педагогічних умов, які проявляються у процесі навчання як певним чином структуровані мотиви, знання, вміння [4, с. 29]. Нині науковці розглядають різні типи креативності: педагогічну, професійну, соціальну, комунікативну та лінгвістичну. Усі вони пов'язані із реалізацією особистісних креативних якостей у певну сферу професійної чи особистісної діяльності. На основі аналізу наукової літератури з теми дослідження ми визначили, що професійна креативність – це професійна якість особистості фахівця, що ґрунтується на індивідуальних креативних здібностях та проявляється в оригінальному підході до професійних завдань, генеруванні нових продуктивних ідей, здатності вирішувати проблемні ситуації.

Особливістю навчання іноземної мови у вищій школі, на відміну від середньої ланки, є те, що воно має бути професійно-орієнтованим. Це поняття використовується для позначення процесу викладання іноземної мови студентам нефілологічних спеціальностей вищих закладів освіти, орієнтованого на читання літератури за фахом (предметної спеціалізації), вивчення професійної лексики та термінології, а головне – вільного спілкування у сфері професійно-педагогічної діяльності [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**, с. 153].

До структурних елементів професійно орієнтованого навчання іноземної мови входять:

1. Комунікативні вміння за видами мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо). Кінцевою метою професійно орієнтованого навчання діалогічного мовлення є розвиток уміння вести бесіду, обмінюватись інформацією професійного характеру з певної теми. Навчання монологічного мовлення полягає у створенні різних жанрів монологічних текстів, наприклад: повідомлення інформації професійного характеру, виступ із доповіддю, створення презентацій, розширені висловлювання у процесі дискусії. Метою професійно орієнтованого навчання аудіювання є формування вмінь сприйняття і розуміння висловлювання співрозмовника іноземною мовою в монологічній формі або в процесі діалогу. Результатом професійно орієнтованого навчання читання є формування вмінь володіння усіма видами читання текстів різних стилів та жанрів. Метою професійно орієнтованого навчання письма є розвиток комунікативної компетенції, що проявляється в умінні реферативного викладу, анотування, а також перекладу тексту з іноземної мови на українську та з української – на іноземну.

2. Мовні знання та навички, що включають знання фонетики, граматики, правил словотворення, лексичних одиниць, термінології.

3. Соціокультурні знання, які мають на меті ознайомлення студентів не лише з новим способом мовного спілкування, а й культурою народу мови, що вивчається [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**, с. 14].

Однак професійно орієнтоване навчання іноземних мов у немовних закладах вищої освіти не зводиться лише до вивчення «мови за фахом». Суть професійно

орієнтованого навчання іноземних мов полягає в його інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань та формування професійно важливих рис характеру особистості [2, с. 316]. Тому професійно орієнтоване навчання за умови інтеграції зі спеціальними дисциплінами, використання методів навчання, що спрямовані на вирішення професійних завдань, імітацію професійної діяльності та прояв креативних здібностей допоможуть розвивати професійну креативність студентів.

До технологій професійно орієнтованого навчання вже традиційно в сучасній педагогіці відносять:

- ігрові технології, засновані на застосуванні навчально-рольових імітаційних ігор;
- проєктні технології, що дозволяють студентам самостійно конструювати і застосовувати власні професійні та практично орієнтовані навички;
- евристичні технології навчання, що створюють педагогічні умови для організації продуктивних процесів мислення, які призводять до інтенсифікації процесу генерування ідей;
- технології контекстного навчання, які дають змогу подолати головне протиріччя сучасної системи професійної освіти [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**, с. 66].

Окрім зазначених технологій, уважаємо, що для розвитку професійної креативності ефективним буде використання технології ситуаційного навчання (метод кейс), яка розвиває вміння генерувати та реалізовувати креативні рішення професійних проблем, сприяє застосовуванню набутих знань та досвіду для майбутніх професійних потреб, допомагає здійснювати принцип співтворчості в освітньому процесі та розвиває іншомовні комунікативні навички.

Висновки. Отже, на сучасному етапі розвитку суспільства особливої актуальності набуває проблема формування суспільно-активної, творчої, компетентної особистості, яка самостійно генерує нові ідеї, приймає нестандартні рішення. Останнім часом широкого розповсюдження в педагогічній практиці набули інтерактивні технології навчання, сутність яких у тому, що навчальний

процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників. Однією з інтерактивних технологій навчання є проектна робота, яка передбачає створення проекту одним, двома чи групою вихованців. Робота над проектом дозволяє задіяти в процесі навчання не тільки інтелект, досвід, свідомість людини, а також її почуття, емоції, вольові якості, сприяє «зануренню» в навчальний матеріал, визначенню особистістю свого емоційно-ціннісного ставлення до нього, підвищенню ефективності, засвоєння.

Список використаних джерел.

1. Інноваційні технології на уроці німецької мови / Упоряд.: Л. Горбач. К. 2008. С. 4 – 9, 87 – 89.

2. Опрятний С. М. Основні напрями вдосконалення професійного навчання державних службовців ділової англійської мови / С. М. Опрятний // Університетські наукові записки. 2005. № 1–2 (13–14). С. 312–316.

3. Петрощук О. П. Навчальний посібник з курсу методики навчання іноземних мов. К., 2002.

4. Скляренко Н. К. Як навчати сьогодні іноземних мов (концепція) // Іноземні мови. 1995. № 1.

5. Шкабаріна М. А. Розвиток педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення фахових дисциплін: монографія / М. А. Шкабаріна. Рівне : видавець О. Зень, 2019. 149 с.

Валентина ВОЛОШИНА

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. Стаття присвячена питанню національно-патріотичного виховання студентів на заняттях з української мови. Спираючись на проведене дослідження, автор робить висновок щодо змін, що відбулися у національно-патріотичному досвіді студентів протягом тих років, коли триває війна в Україні. Розкриває психолого-педагогічні умови національно-патріотичного виховання студентів закладів вищої освіти та засоби його ефективної реалізації.

Ключові слова: *національно-патріотичне виховання, патріотизм, заклад вищої освіти, методи та форми виховання.*

Abstract. The article is devoted to the issue of national-patriotic education in Ukrainian language classes. Based on the conducted research, the author draws a conclusion regarding the changes that occurred in the national patriotic experience of students during the years of the war in Ukraine. It reveals the psychological and pedagogical conditions of the national-patriotic education of students of higher educational establishments and the means of its effective implementation.

Keywords: *national-patriotic education, patriotism, higher educational establishments, methods and forms of education.*

Постановка проблеми. Проблема національно-патріотичного виховання підростаючого покоління завжди була актуальною. Проте особливої актуальності ця проблема набула в наші дні, коли Україна у стані війни, коли український народ у нелегкій боротьбі з ворогом відстоює свою територіальну цілісність, волю, незалежність, а почуття патріотизму кожного українця щоденно піддається серйозним випробуванням. Але, незважаючи на цю ситуацію, українське суспільство не сприймає дану проблему однозначно. Навіть війна не змінила ставлення до своєї Батьківщини. Питання щодо значення рідної мови для людини стають чи не головними серед дискусійних питань. Є й такі випадки, коли наші громадяни повтікали з країни, щоб не йти на війну, і хизуються цим у соцмережах. Затримання колаборантів теж є серед основних тем обговорення. Особливо стає прикро і боляче, коли колаборантами стають педагоги – саме ті люди, які займалися навчанням і вихованням дітей.

Питаннями патріотичного виховання займалися та продовжують вивчати чимало дослідників. Так, сутність патріотизму, як моральної якості, визначалася Й. Песталоцці, А. Дістервегом, Г. Сковородою, як стрижневий принцип національного виховання – К. Ушинським, М. Грушевським, І. Огієнком, Г. Ващенком, О. Вишневським. Теоретичні й методичні засади патріотичного виховання дітей і молоді розглядали О. Духнович, С. Русова, Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Особливо цінними є сучасні наукові розробки: концепція українського виховання О. Вишневського; наукові праці, присвячені засобам патріотичного виховання студентської молоді: Т. Анікіної (художнього краєзнавства), О. Гевко (декоративноужиткового мистецтва), Є. Франківа (туристично-краєзнавчої діяльності), Ю. Красильника (української етнопедагогіки), Ю. Каюкова (героїчних традицій українського козацтва), Ю. Руденка (національно-патріотичних ідеалів юних козаків). Проаналізувавши дослідження вищеназваних учених, можна зробити висновок, що питанню формування патріотичних якостей у здобувачів вищої освіти не приділялося належної уваги Недостатньо наукових праць, у яких було б обґрунтовано зміст патріотичного виховання та методика його реалізації під час вивчення гуманітарних дисциплін

Метою даної статті є представити різні форми та методи національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти для формування у них відчуття власної гідності, відповідальності за свої вчинки, почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідного краю та народу.

Виклад основного матеріалу. Патріотичне виховання здобувачів вищої освіти є організованим, планомірним та цілеспрямованим процесом національних цінностей і норм культури, який формує національно-громадянську самосвідомість, патріотичні переконання та поведінку, усвідомлення власних вчинків на користь народу та держави, готовність до захисту власної країни

Що ж стосується традиційних методів виховання, що впливають на виховний потенціал здобувачів вищої освіти, варто використовувати в освітній діяльності бесіди, диспути, лекції, семінари, роботу з книжкою та іншими джерелами знань, а

також дослідницькі, пошукові, творчі, ігрові, ситуаційні тощо. Варто також надавати перевагу активним методам, які базуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Наприклад: проектна діяльність, ситуаційно-рольові ігри, «мозкові атаки», ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій, ситуацій успіху, аналіз конфліктів, моделей, використання засобів масової комунікації.

На заняттях з української та літератури здобувачі пізнають світ прекрасного, змінюються їх вчинки, ставлення до людей, переживання, прагнення й ідеали. Варто практикувати у закладах вищої освіти проведення Тижня рідної мови, що дасть можливість здобувачам проявляти свої творчі здібності, проводити мовно-літературні квести, брати участь у ораторських конкурсах, звітувати про дослідницьку роботу в рамках проєкту «Вулицями рідного міста», створювати відеорепортажі про мову та організовувати благодійні ярмарки.

Використовуючи на заняттях з української мови та літератури численну кількість засобів виховання, тим самим формуємо у молоді моральні цінності на прикладах позитивних героїв художніх творів, встановлюємо живий зв’язок далекого минулого із сучасністю, виховуємо почуття гордості за свою Батьківщину, свій народ. Особливістю патріотичного виховання здобувачів є власне поєднання його з освітнім процесом за допомогою різних форм, таких як лекції, екскурсії, розповіді.

Заслуговує уваги також такий засіб патріотичного виховання як туристсько-краєзнавча робота. Завдяки їй можна виявити основні інтереси здобувачів, пробудити їхню спостережливість, Вона дає можливість виявити основні інтереси дітей, пробудити їхню спостережливість, сприяти розвитку дослідницьких здібностей здобувачів, знайомить із історією, культурою, звичаями та традиціями українського народу, створює умови для вільного розвитку особистості, яка любитиме Батьківщину та вірно їй служитиме. Туристичні поїздки та краєзнавчі екскурсії – одна з найефективніших форм національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти. Можна запропонувати здобувачам подорож до цікавих

міст України, пройтися різними цікавими історичними місцями, культурними природніми парками; ознайомити здобувачів з місцями життя та творчості наших відомих поетів; розповісти про народні промисли місцевості. Знайомство та вивчення під час екскурсій вітчизняних пам'яток світової культури формують у молоді гордість за національні реліквії та розуміння загальнолюдських цінностей. Систематичне та цілеспрямоване навчально-патріотичне виховання допомагає сформувати у здобувачів вищої освіти високу патріотичну свідомість, почуття любові до України, готовність до виконання громадянських і конституційних обов'язків та є складовою ланкою навчального процесу.

Варто також пропонувати здобувачам перегляд кіно- та телефільмів на патріотичну тематику з обов'язковим обговоренням, що допоможе здобувачам диференціювати справжні і штучні ідеали, зрозуміти, що справжні загальнолюдські цінності незмінні протягом тисячоліть, національні цінності теж зберігаються і передаються від покоління до покоління. Завдання викладача спряти тому, щоб здобувачі могли глибоко і критично сприймати побачене на екрані, вміли правильно оцінювати події, явища, героїв, що допоможе сформувати у них правильні уявлення про ціннісні ідеали. Як приклад, можна переглянути та обговорити фільм „Вогнем і мечем", у якому створювалися сприятливі умови для з'ясування позицій польського кінорежисера і фактів української історії, порівняння світосприйняття, ментальності польського й українського народів. Також заслуговують на увагу у плані патріотичного виховання такі фільми української класики, як „Тіні забутих предків", „У неділю рано зілля копала", „Украдене щастя". При обговоренні зі здобувачами вищої освіти цих творів мистецтва, варто використовувати такі форми, як відверті розмови та дискусії. Варто допомогти здобувачам у поясненні своїх почуттів, наголосити на тому, наскільки це дороге, близьке, рідне відчуття свого народу. При перегляді сучасних фільмів варто порівнювати національні сюжети, національних героїв.

Гуманітарні дисципліни у закладах вищої освіти є головним фактором змісту підготовки майбутніх фахівців, які не лише професійно підготовлені, мають теоретичні знання й практичні вміння та навички, а й творчо осмислюють надбання

науки, техніки, економіки, бажають і вміють застосовувати здобуті знання на користь суспільства, розбудову економіки та виробництва України. У навчальних планах, планах виховної роботи гуманітарних кафедр, робочих програмах навчальних дисциплін, індивідуальних планах роботи викладачів виховна робота є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу: зміст занять підпорядкований виховній меті; виховні заходи інформаційно насичені, науково обґрунтовані, історично визначені тощо. Культура майбутнього спеціаліста формується під впливом системи навчально-виховних заходів, на засадах демократизму, патріотизму, плюралізму думок, дій, багатогранності, активної ініціативи та ін. У планах гуманітарних кафедр поряд з типовими нормативними курсами необхідно також вводити альтернативні програми спецкурсів та спецсемінарів, що сприятиме вибору здобувачами програм, які відповідають їх інтересам і нахилам, сприятимуть розвитку їх здібностей.

На лекціях і практичних заняттях з гуманітарних дисциплін також можна застосувати чималу кількість можливостей для реалізації завдань патріотичного виховання. В першу чергу – це зміст, ілюстративний текстовий матеріал для різних видів самостійних і контрольних завдань, письмових творчих робіт. Професійна спрямованість здобувачів здійснюється за допомогою акцентування їхньої уваги на тих темах, які мають важливе значення у майбутньому житті, на їх зв'язку з моральними, політичними, економічними, екологічними тощо. Це здійснюється вибором проблематики тем, кожна з яких передбачає різні форми реалізації комунікативних завдань. Теми "Людина", "Освіта", "Наука", "Природа", "Батьківщина" вивчаються різними навчальними дисциплінами у такий спосіб: повідомлення на заняттях з історії України ("Героїчні постаті українців в історії"), доповіді на заняттях з історії української культури ("Українські традиції в музиці, живописі, архітектурі"), організація та обговорення художньо-мистецьких заходів на культурологічних практикумах (театральні вистави, художні виставки), тематичні бесіди ("Людина в культурно-освітньому просторі"), дискусії ("Український культурний ідеал").

Висновки. Справжнього патріота виховає тільки патріот. Тому так важливо, щоб у викладачів, які опікуються питаннями національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти, був сформований високий рівень національно-патріотичної свідомості і громадянської компетентності та людської гідності. Адже, Хто горнеться до чужого, Того Бог карає, Свої його цураються, В хату не пускають (С. Воробкевич)

Список використаних джерел.

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності: наук. видання. Київ: Либідь, 2006. 272 с.

2. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. Підручник для педагогів. Київ: Школяр. 1999. 385 с.

3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ: Українська книга, 2000. 480 с.

4. Програма національно-громадянського виховання студентської молоді. Дрогобич, 2003. 55 с.

Тетяна ГОЛОВАЧ
кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

POSITIVE LEARNING ENVIRONMENT: CREATING STRATEGIES

Abstract. A positive learning environment is pivotal for fostering effective education and promoting student well-being. This research explores the issue of creating strategies to establish and maintain positive learning environments. It delves into the importance of a conducive atmosphere for learning and highlights various strategies and practices that educators and institutions can employ to cultivate positivity within educational settings. These strategies encompass elements such as classroom

management, teacher-student relationships, the integration of technology, inclusive practices, and the incorporation of socio-emotional learning. By understanding and implementing these strategies, educators and institutions can empower learners, enhance academic achievement, and nurture a supportive and engaging environment conducive to holistic growth and development.

Keywords: *positive learning environment, education strategies, student well-being, classroom management, teacher-student relationships, socio-emotional learning*

Анотація. Позитивна освітня атмосфера є важливою для сприяння ефективній освіті та підвищенню добробуту студентів. Дослідження розглядає питання створення стратегій для встановлення та підтримання позитивного навчального середовища. Воно детально аналізує важливість сприятливої атмосфери для навчання та виділяє різноманітні стратегії та практики, які педагоги та навчальні заклади можуть використовувати для культивування позитивності в освітніх установах. Ці стратегії включають в себе такі складові, як управління класом, відносини між викладачем і студентом, інтеграція технологій, інклюзивні практики та впровадження соціо-емоційного навчання. Зрозумівши та впровадивши ці стратегії, педагоги та навчальні заклади можуть надавати студентам можливість для розвитку, підвищувати академічні досягнення та створювати підтримуючу та захоплюючу атмосферу, сприятливу для гармонійного зростання та розвитку.

Ключові слова: *позитивне навчальне середовище, освітні стратегії, добробут студентів, управління класом, відносини між викладачем і студентом, соціо-емоційне навчання.*

Statement of the problem. Students absorb varying insights from classroom sessions based on their surroundings. Although some may equate the term “learning environment” with the classroom, distinctions exist, encompassing diverse forms. If you're involved in education, gaining a deeper understanding of these environments can enhance the effectiveness of your teaching. This article explores the concept of a learning environment, delineates its key components for efficacy, and delves into its diverse typologies.

A learning environment is a place where learners feel comfortable, encouraged, and inspired by their surroundings. Alternative terms are “learning space”, “educational setting”, “school environment”, etc. [5]. The type of learning taking place and other variables determine the type of environment.

Analysis of the latest research. The study of learning environments is a multidisciplinary field that focuses on understanding the physical, social, psychological, and pedagogical factors that contribute to effective learning and educational experiences. Researchers in this field investigate how various aspects of the learning environment can impact learners' cognitive and emotional development, motivation, and academic performance. Readings in research on learning environments (Chism, 2006; Monahan, 2002; Hawthorne, 2022; Bandura, 1977; Che Ahmad, C. N., & Amirul, N. J.,2017; Paul, M. Milcah and Kumari, D. Ratna, 2017; Sergiy Movchan, 2023; Rusticus, S.A., Pashootan, T. & Mah, A.,2023) strongly suggest that creating a positive learning environment on the whole call for profound investigation. Although this issue is of great interest to many scholars, the information is not complete and, generally, is studied sporadically. The existent works give only insights into the essence of the learning environment and its improvement. Notably, in Ukraine, investigations into classroom learning environments are still in their early stages.

Most of the student’s time in a year is spent in the classroom learning environment. Therefore, the classroom physical learning environment can have a major influence on the student [3; 6]. The field of social learning environments focuses on how social interactions and contexts influence learning. Albert Bandura’s ground-breaking research significantly influenced the understanding of how individuals learn within social contexts. Bandura's social learning theory suggests that observation and modeling play a primary role in how and why people learn. Bandura's theory goes beyond the perception of learning being the result of direct experience with the environment [1].

This paper aims to delve into classroom learning environments, concentrating on their physical elements and characteristics. Furthermore, it will explore relevant theories associated with the learning environment as well as its importance. Additionally, it will

propose essential attributes and a range of practical strategies that can be used to improve the teaching and learning space.

Presenting main material. The learning environment plays a pivotal role in the teaching and learning journey, serving as a key determinant of students' educational outcomes. It has the power to ignite students' active involvement in learning and shape their conduct. Moreover, it contributes significantly to honing students' abilities and cognitive skills.

By examining the definitions provided by different scholars in their works it is possible to ascertain the real essence of a learning environment. Che Ahmad, C. N., & Amirul, N. J. give a rather general definition of the learning environment as "the social context, psychological and pedagogical which can affect learning, achievement, and attitudes of the students. The learning environment and features that are in it play a major role in improving learning in schools and are identified as major determinants of student learning. A learning environment is capable of stimulating students to engage in the learning process and be able to influence the behavior of students as well as to assist in the development of their skill or cognitive perception [2, p. 51].

Sergiy Movchan states that a learning environment is the physical and psychological space in which learning takes place. It includes both the physical elements such as classrooms, furniture, materials, technology, and other resources as well as the social dynamics between the teacher or instructor and student or among students themselves. The author distinguishes three primary types of learning environments: Physical, Psychological, and Emotional.

The physical learning environment encompasses all aspects related to physical space – classroom layout, furniture arrangement, materials available for use, access to technology, visual cues, lighting levels as well as overall safety considerations.

The psychological learning environment involves factors such as teacher/instructor expectations as well as how teachers interact with their students. This environment should foster trust between students and their instructors so that they can build on their knowledge without fear or judgment.

An emotional learning environment should promote positive emotions such as hope or joy while minimizing negative emotions like fear or doubt regarding a student's ability to learn new material or complete tasks successfully within the classroom setting. Teachers can help create this kind of environment by taking time to get to know their students' interests outside of school work or activities they enjoy doing together in class beyond just lectures or exams [9].

A conducive and motivating learning atmosphere can enhance both the enjoyment and active participation of students. Moreover, it has the potential to enhance the quality of teaching and learning, ultimately leading to improved academic outcomes. Consequently, educational institutions must make a dedicated effort to ensure that they offer their students the most favorable learning environment possible.

To ensure the learning environment is as positive and purposeful as possible Hannah Hawthorne proposes to implement the following issues:

- *Be welcoming*

Create a strong sense of togetherness and unity within your class. Your positive affirmation might be exactly what a student needs to hear. Building strong teacher-student relationships based on mutual understanding allows you to gain the respect of your classes, as well as demonstrate key social skills.

- *Ask the students*

Speak to the students to find out what a positive environment looks like to them. This should encompass their physical, social, and emotional environments. Consider creating a working party or sending out surveys to involve as much student voice as possible.

- *Personalise*

Remember that the learning environment you create for your students will need to be adapted to suit individual children's needs. Students with communication support needs and/or special educational needs (SEN) may, for example, require adaptations to their immediate environment to support them in accessing the curriculum. Being aware of each of your students' needs, and tracking how these change over time, will help you to make the right accommodations to your teaching and learning space.

- *Follow routines*

From supporting transitions to welcoming new students, there are innumerable benefits of adopting clear routines and practices. Effective practitioners follow agreed routines and standards. These might include rules for classroom discussion, entering and leaving the room, how to behave in the classroom, how to register, and how to listen. For routines to become accepted and commonplace, they must be universally understood. Therefore, ensure that *all* members of the school community know and understand the school's expectations.

- *Engage*

Provide students with access to an enriching and engaging curriculum. This progressive approach to curriculum management will help you to nurture inquisitive and inspired learners. To increase inclusivity and stimulate curiosity, consider a multisensory approach. Similarly, think carefully about the way you communicate with students so that your lessons are as impactful as possible. Let your passion for the subject shine through. Remember, enthusiasm is infectious.

- *Be flexible*

Think about how you can utilise the physical items in your space to best suit learning. Think sofas, lounge beanbags, and stools, as well as more flexible table configurations. These can be used during group work to boost creativity and provide students with more autonomy in class discussions.

- *Build resilience*

Teachers should create a culture of experimentation. Students need to realise that making mistakes is an essential part of learning. Reworking and revising allow students to cement their understanding. If a student tells you they "can't" do something, correct them by stating, "you can't do it yet". This growth mindset approach is especially important in primary settings so that young people feel more prepared for any challenges they may face. This positive reinforcement also continually reminds your students that you care about each of them individually and that you're committed to their success.

- *Reward*

Consider all of your learners on a continuum and embrace neurodiversity. Your students will come to you with differing needs, experiences, targets, and levels of ability. Whether they've made a small step or a giant leap, they deserve to feel proud of themselves. Remember, rewards don't have to be material. Simply telling a student exactly what they did well and praising them for it can be enough.

•*Be positive*

Display your belief and confidence in the students' abilities through phrases such as, "I know you can …". Encourage the students in your class to have a go, even if they are apprehensive by using phrases such as, "I'll try but I need some help …". When your students tell you that they're "not good at X", introduce a climate of possibility within your response. For example, "Yes, I understand that you're getting a little bit mixed up, but let's see which element you're struggling with."

•*Give freedom*

Limited involvement in decision making may cause some students to disengage from university life. Aim to provide students with autonomy and choice. Give them a "stake" in their university community [4].

An encouraging learning atmosphere has the potential to facilitate the growth of all students. However, when a student lacks a safe and stable environment, their capacity to learn is significantly impaired.

Conclusions. It is difficult not to agree that a positive learning environment is forever "under construction". It will need to be constantly adapted to suit your students' needs. Wherever you are in your teaching career, it's important to take the time to reflect upon the learning environment that your students experience. This reflection will help you to consider which elements need strengthening or altering to bolster the teaching and learning provision on offer [4].

Hence, enhancing the quality of the learning environment appears to have the potential to boost the effectiveness of both teaching and learning processes. Consequently, the learning environment stands as a crucial aspect deserving careful consideration and attention due to its capacity to influence individuals.

References.

1. Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

2. Che Ahmad, C. N., & Amirul, N. J. (2017). The effect of the physical learning environment on students' health, enjoyment and learning. *Jurnal Pendidikan Sains Dan Matematik Malaysia*, *7*(1), 47–55. https://doi.org/10.37134/jpsmm.vol7.no1.4.2017

3. Chism, N.V.N. (2006). Challenging traditional assumptions and rethinking learning spaces. In Oblinger, D.G. (Ed.), Learning Spaces (pp: 2.0-2.12).

4. Hannah Hawthorne (2022, September 9). How to Create a Positive Learning Environment. URL: https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/how-to-create-a-positive-learning-environment/

5. Learning environment (definition, types and examples) (14 August 2023). URL: https://uk.indeed.com/career-advice/career-development/learning-environment

6. Monahan, T. (2002). Flexible space & built pedagogy: Emerging IT embodiments. Inventio, 4 (1), 1-19.

7. Paul, M. Milcah and Kumari, D. Ratna (2017). Physical conditions of a classroom – Dynamic elements promoting mental health and conducive learning in students. Internat. J. Appl. Soc. Sci., 4 (7 & 8) : 211-215.

8. Rusticus, S.A., Pashootan, T. & Mah, A. What are the key elements of a positive learning environment? Perspectives from students and faculty. *Learning Environments Research*, 26, 161–175 (2023). URL: https://doi.org/10.1007/s10984-022-09410-4

9. Sergiy Movchan (2023, September 20). What Makes a Good Learning Environment. URL: https://raccoongang.com/blog/what-makes-good-learning-environment/

Галина ГОРУН
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗВО

Анотація. У статті проаналізовано основні способи й методи підготовки студентів немовних спеціальностей до іншомовного спілкування. Виявлено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні фактори впливу володіння іноземною мовою на формування професійної компетентності майбутніх фахівців та умови формування мотивації студентів вищих навчальних закладів немовних спеціальностей до вивчення іноземної мови. У статті розглядаються поняття та роль іншомовного мовлення і значення іншомовного професійного спілкування студентів вищих навчальних закладів немовних спеціальностей та проблема формування іншомовних навичок у студентів немовних факультетів. Готовність студентів до вивчення іноземної мови за фахом характеризується системою здібностей особистості, а саме: здатність до самовдосконалення володіння іноземною мовою, розуміння звичаїв і культур інших країн, здатність спілкування з іноземними фахівцями особисто, без перекладача, здатність продовжувати навчання за кордоном, здатність використовувати знання іноземної мови на практиці, спілкуючись з іноземними колегами.

Ключові слова: *професійна компетентність, іноземне спілкування, мотивація оволодіння іноземною мовою, формування іншомовного мовлення, немовні спеціальності, професійно-спрямоване навчання.*

Abstract. The basic methods and ways of non-language specialities students' training of foreign communication are analysed in the article. Pedagogical factors of foreign languages influence on future specialists' professional competence is theoretically determined, as well as conditions of motivation to study foreign languages among the students of non-linguistic higher educational establishments. The article deals with the concept and the role of foreign language, the importance of foreign language

professional communication of university non-linguistic students, and the problem of foreign language skill formation of such students. Readiness of students to study foreign languages by profession is characterized by a system of abilities of the individual, namely the ability to self-improvement of foreign language, understand the customs and cultures of other countries, the ability to communicate with foreign experts without an interpreter, the ability to continue their studies abroad, the ability to use knowledge of foreign language practice, communicating with foreign colleagues.

Keywords: *professional competence, foreign language communication, motivation for foreign language learning, formation of foreign speaking abilities, non-language specialities, professionally-oriented education.*

Постановка проблеми. В Україні якість підготовки майбутнього молодого спеціаліста пов’язана з необхідністю оволодіння іноземними мовами, що сприятиме мобільності українських студентів у міжнародному просторі. Студенти здобувають професію у трансформаційному суспільстві в умовах постійних відкриттів, нових очікувань, зміни пріоритетів в усіх сферах культурного й суспільно-економічного життя держави. Спрямованість на входження країни до європейської спільноти зумовлює певні вимоги до фахівців усіх галузей, зокрема – вільне володіння іноземними мовами. Розширення контактів міжнародної співпраці, залучення зарубіжних інвестицій потребує модернізації змісту сучасної освіти, насамперед, реалізацію в освітній парадигмі професійно-компетентнісного підходу, що забезпечить оволодіння студентами теоретичними знаннями, набуття практичних умінь і навичок, їх особистісно-професійний саморозвиток. Нині володіння іноземною мовою на професійному рівні, здатність спілкування в ділових і наукових сферах є умовою успішного кар’єрного зростання студентів-випускників немовних спеціальностей. Актуальність проблеми оволодіння іноземною мовою під час професійної підготовки студентів у ВНЗ зумовлена, перш за все, тим, що володіння іноземною мовою є обов’язковою складовою їхніх знань. Знання мов сприяє зближенню народів та поліпшує шанси молодих спеціалістів на досягнення успіху в їхній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблема формування іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей є традиційною для психолого-педагогічних досліджень. Формування основних компетентностей в майбутніх фахівців досліджено багатьма науковцями (Н. Гончарова, Д. Демченко, В. Доній, В. Ляшенко, О. Савченко, В. Сохань). Окремими ученими (В. Байденко, Н. Кузьміна) проаналізовано зміст поняття "професійна компетентність". Висвітлення проблем професійно-спрямованого навчання іноземних мов знайшло відображення у працях зарубіжних учених (Е. Бревстер, Х. Гедерер, С. Джекобсон, Г. Еглоф, В. Кохонен, А. Лунд, М. Макош, К. Стенберг). Окремі аспекти такого навчання розглянуто вітчизняними ученими (Л. Кнодель, О. Коваленко, О. Кузнєцова та інші). Останнім часом проблема покращення іншомовної підготовки фахівців різного професійного спрямування набула особливої актуальності й стала предметом багатьох досліджень: зокрема, психологічні аспекти формування комунікативної компетентності вивчалися С. Зонтовою та ін.

Мета статті. Метою, яку ми ставимо в цій статті, є виявлення організаційно-педагогічних факторів впливу володіння іноземною мовою на формування професійної компетентності студентів немовних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Важливим структурним компонентом професійної компетентності є іншомовне мовлення, яке є якісною характеристикою особистості фахівця та охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері здійснення професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування. Іншомовне мовлення – це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості. Навчання іноземній мові майбутніх фахівців повинно розглядатись крізь призму їхньої подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Ефективність формування іншомовного

мовлення обумовлена рядом психологічних та педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх спеціалістів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх з її структурними компонентами створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення студентів в процес обговорення конкретних ситуацій із їх фахової діяльності.

Ми поділяємо думку С. Бучацької про те, що варто створювати такі умови, за яких студент був би суб'єктом навчальної діяльності, її активним учасником і творцем; коли навчання сповнюється особистісного, професійно спрямованого змісту, а навчальні завдання включають різноманітні аспекти його майбутньої фахової діяльності та стають певним підготовчим етапом його трудової діяльності [2].

На нашу думку, термін «оволодіння іноземною мовою» визначає здатність особистості адекватно формувати той чи інший зміст засобами мови, а «вивчення» чи «засвоєння» – як будь-яку форму активності суб'єкта з оволодіння іноземною мовою як засобом і способом вираження думки.

Враховуючи важливість якостей, що сприяють успішному оволодінню іноземною мовою, на навчальних заняттях при вивченні певного лексичного матеріалу слід навчити студентів способам самостійної роботи по оволодінню іншими лексичними елементами, навчити студентів діяти продумано, послідовно, системно, формувати самостійність у роботі над мовою, упевненість у своїх силах, розвивати їх професійну компетентність, сприяти особистісному розвитку студентів через індивідуалізацію завдань при розв'язанні навчальних завдань, підтримувати прагнення до активної спільної роботи студентів тощо. Значна роль у вирішенні цих завдань належить викладачу, його поясненнь, особистому прикладу цілеспрямованої роботи у досягненні поставлених цілей.

Слід зазначити, що важливе значення у вивченні іноземної мови має усвідомлення загальнолюдських цінностей, що сприяє поглибленню уявлень про актуальні проблеми соціально-політичного життя, отримання інформації про

пам’ятки історії та твори мистецтва. Вивчаючи мову іншої країни, учні порівнюють отриману інформацію з життям рідної країни, що сприяє діалогу культур. Також процес вивчення іноземної мови є важливим засобом підготовки студентів до практичної діяльності, оскільки практичні завдання є основою підготовки до будь-якого виду професійної діяльності, де комунікативний аспект має велике значення як у процесі праці, так і у процесі особистісного зростання.

Виходячи з викладеного, сформувати належний рівень готовності студентів до оволодіння іноземними мовами в подальшій професійній підготовці можна лише у діяльності та з урахуванням особливостей розвитку особистості. При цьому, оволодіння іноземною мовою – це активна форма володіння, умінням використовувати іноземну мову в реальних умовах у ситуації спілкування, у той час, як вивчення іноземної мови – це найчастіше засвоєння мовних форм – лексики, граматики тощо, і, як правило, невміння користуватися мовою в ситуації спілкування.

Вивчення іноземної мови є важким процесом, що вимагає терпіння, великої концентрації та впевненості в успішності його завершення. Тому щоб домогтися результатів у вивченні іноземної мови, необхідна відповідна мотивація, адже без якої бажання зникає дуже швидко і процес вивчення мови втрачає ефективність. Тобто необхідне чітке розуміння того, для чого це потрібно та які нові можливості можуть відкритися завдяки знанням іноземних мов.

Психологічні проблеми, що існують в системі вищої освіти, досить різноманітні. Це й адаптація до навчання в нових умовах, і налагодження міжособистісних стосунків, і формування психологічної готовності до майбутньої професії, і безліч особистісних проблем тощо. Ігнорування чи поверхневе вирішення зазначених проблем негативно позначається як на ефективності навчально-виховного процесу в цілому, так і на якості оволодіння кожним студентом іноземних мов за фахом зокрема.

Під час навчання у вищих навчальних закладах, здійснюються професійна ідентифікація і професійна адаптація майбутнього спеціаліста, що є

найважливішим аспектом для розвитку особистості фахівця у будь-якій сфері діяльності.

Висновки. Рівень знань іноземної мови особистості потрібно розглядати як важливий показник успішності діяльності сучасного фахівця, як результат його навчання у ВНЗ.

Готовність студентів до вивчення іноземної мови за фахом, на нашу думку, характеризується системою здібностей особистості, а саме: здатність до самовдосконалення володіння іноземною мовою, розуміння звичаїв та культур інших країн, здатність спілкування з іноземними спеціалістами особисто, без перекладача, здатність продовжувати навчання за кордоном, здатність використовувати знання іноземної мови на практиці, спілкуючись з іноземними колегами.

Вивчення іноземної мови відіграє велике значення для професійного спілкування у вищому немовному закладі та впливає на підготовку студентів до ефективної комунікації у їхньому професійному середовищі.

Розглядаючи мотивацію як важливий компонент процесу оволодіння іншомовним спілкуванням, слід пам’ятати, що мотивація відноситься до суб’єктивних якостей особистості, вона визначається її особистими спонуканнями, пристрастями і потребами, тому викладач повинен вплинути на неї лише опосередковано, створюючи передумови, на основі яких у студентів-першокурсників виникає особиста зацікавленість у роботі. І якщо сприятливі умови створено, то до вивчення іноземної мови студентів спонукатиме не потреба знати мову, а саме задоволення від процесу її вивчення.

Іншомовна комунікативна компетентність забезпечить випускнику ВНЗ здатність повноцінно працювати не лише з вітчизняними, але й світовими інформаційними джерелами, знайомитися з новими технологіями й тенденціями в певній галузі, встановлювати контакти із зарубіжними партнерами у процесі професійної діяльності, а також сприятиме більш швидкій адаптації у світовому професійному товаристві, успішній діяльності в ньому.

Список використаних джерел.

1. Борецька, Г. Є.(2010). Сучасні технології формування англомовної компете нції в говорінні в учнів основної і старшої школи. *Іноземні мови*, (2), 23-26.

2. Бучацька, С. М. (2005). Психологічні особливості підготовки студентів з іноземної мови: зб. наук. праць №33. Ч. ІІ. Хмельницький: Вид-во Національної академії ДСПУ, 139-142.

3. Гапоненко, Л. П. (2002). Педагогічні умови формування готовності студентів до іншомовного спілкування. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. Випуск 45. (1), 77-79.

4. Гринчишин, О. М. (2003). Комунікативна спрямованість навчання іноземної мови майбутніх фахівців міжнародних відносин: матеріали наук.-практ. конф. (1), Хмельницький: ТУП, 121-126.

5.Гришкова Р.О. Шляхи впровадження нових методичних принципів навчання іноземної мови. Вересень. 2003. № 2. С. 51–57.

6. Завірюха, А. В. (2007). Психологічні проблеми спілкування іноземною мовою у студентів немовних навчальних закладів. *Проблеми загальн. та пед. психології*, (9), 356-360.

7. Зонтова, С. Є. (2005) Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики. Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. праць. Ялта: РВВ КГУ, 89 - 93.

8. Glezerman T. Balkonski V. (2002) *Language, thought and the brain: Cognition and language* / Series Editor: R.W. Rieber. New York: Kluwer Academic Publishers.

9. Larsen–Freeman D. (2008) *Teaching and Principles in Language Teaching.* /Russel N. Campell, William E. Rutherford. Oxford: Oxford University Press.

Роксолана ЗАПОТІЧНА
кандидат економічних наук
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ІНТЕРАКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОГРАМИ «ПРАВООХОРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ»

Анотація. Стаття спрямована на дослідження інтерактивних інструментів та методів для ефективного вивчення англійської мови здобувачами вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи». У сучасному світі, де інформаційні технології та правоохоронні аспекти взаємопов'язані, мовна компетентність стає ключовою якістю для здобувачів вищої освіти цієї спеціалізації. Стаття розпочинається з встановлення важливості вивчення англійської мови в контексті програми «Правоохоронні інформаційні системи». Англійська мова стає необхідною для спілкування в міжнародному середовищі, розуміння та застосування термінології та правових аспектів цієї галузі. У статті проводиться аналіз останніх досліджень та публікацій, що стосуються вивчення англійської мови фахівцями інформаційних технологій. На основі цього аналізу надаються рекомендації та підходи, які можуть бути корисними для здобувачів вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи». Розглянуто конкретні інтерактивні інструменти та ресурси, такі як мовні програми, відеоуроки, онлайн-платформи та інші. Проаналізовано їхню ефективність в навчанні та надають практичні поради щодо їхнього використання. У статті підкреслюється важливість інтеграції вивчення англійської мови з професійною підготовкою фахівців програми «Правоохоронні інформаційні системи». Розглядаються переваги та вигоди для здобувачів вищої освіти, а також актуальність цього питання в сучасному освітньому середовищі.

Ключові слова: *англійська мова, фахівці з інформаційних технологій, інтерактивні методи навчання, мовна компетентність, іноземна мова професійного спрямування.*

Abstract. This article is aimed at investigating interactive tools and methods for effective English language learning among higher education students in the «Law Enforcement Information Systems» program. In the modern world, where information technology and law enforcement aspects are interconnected, language proficiency becomes a crucial skill for students in this specialization.

The article begins by establishing the importance of learning the English language within the context of the «Law Enforcement Information Systems» program. English becomes essential for communication in an international environment and for understanding and applying the terminology and legal aspects of this field. The article analyzes recent research and publications related to English language learning by information technology professionals. Based on this analysis, recommendations and approaches are provided that can be beneficial for higher education students in the «Law Enforcement Information Systems» program.

Specific interactive tools and resources, such as language programs, video lessons, online platforms, and others, are discussed in the article. Their effectiveness in education is examined, and practical advice on their utilization is given. The article underscores the significance of integrating English language learning with the professional training of specialists in the «Law Enforcement Information Systems» program. The advantages and benefits for students, as well as the relevance of this issue in the contemporary educational environment, are considered.

Keywords: *English language, information technology professionals, interactive teaching methods, language proficiency, foreign language for professional purposes.*

Постановка проблеми. Здобувачі вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи» мають унікальні освітні потреби, оскільки вони одночасно опановують як базові дисципліни, так і спеціалізовані курси, пов'язані з інформаційно-аналітичним забезпеченням правоохоронних органів,

проєктуванням та адмініструванням правоохоронних інформаційних систем. По суті, їх освітні потреби охоплюють як технічний, так і юридичний аспекти.

Однією з ключових проблем є необхідність ефективного вивчення англійської мови з урахуванням специфіки їхньої освіти. Здобувачі вищої освіти повинні не лише володіти загальною лексикою та граматикою англійської, але і розуміти та використовувати спеціалізовані терміни та поняття в області інформаційно-технологічного права та правоохоронної діяльності.

Іншою важливою проблемою є недостатній доступ до адекватних навчальних ресурсів та інтерактивних інструментів, спрямованих на підвищення якості вивчення англійської мови з врахуванням їхніх специфічних потреб. Традиційні методи навчання можуть бути недостатньо ефективними, оскільки вони не завжди враховують технічний та юридичний контекст, який є важливим для майбутніх фахівців в області правоохоронних інформаційних систем.

У даній статті ми розглянемо важливість вивчення англійської мови для здобувачів вищої освіти цієї програми та висвітлимо можливі рішення для покращення процесу навчання, зокрема, через використання інтерактивних інструментів та ресурсів, спеціально розроблених з урахуванням їхніх унікальних потреб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження свідчать про ефективність інтеграції інформаційних технологій в процес вивчення англійської мови серед фахівців у галузі інформаційних технологій. Використання веб-сайтів, мобільних додатків, відеоуроків та інших технологій дозволяє здобувачам вищої совіти отримувати доступ до різноманітних ресурсів та здійснювати активний навчальний процес.

Однією з важливих тенденцій є адаптація навчального змісту до конкретних потреб фахівців у галузі інформаційних технологій. Дослідження вказують на важливість включення технічної термінології та завдань, які відображають реальні сценарії використання англійської мови в цій галузі.

Останнім часом спостерігається зростання попиту на спеціалізовані курси та сертифікати з англійської мови для фахівців інформаційних технологій.

Дослідження вказують на те, що такі курси дозволяють здобувачам вищої освіти підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці та ефективніше спілкуватися в міжнародному співробітництві.

Деякі дослідження досліджують вплив соціокультурних чинників на вивчення англійської мови фахівцями інформаційних технологій. Це включає в себе аспекти культурного адаптування та міжкультурної комунікації в контексті міжнародних команд та проектів. Також останні дослідження вказують на важливість систематичної оцінки результатів вивчення англійської мови серед фахівців інформаційних технологій. Така оцінка дозволяє визначити ефективність методів навчання та внести вдосконалення у навчальний процес.

Метою статті є дослідження та аналіз інтерактивних інструментів, які можуть бути використані для ефективного вивчення англійської мови здобувачами вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи». Стаття спрямована на вивчення сучасних методів та ресурсів, які сприяють покращенню мовних навичок та академічного успіху в цій спеціалізації. Разом з тим, метою є також висвітлення актуальності та значущості вивчення англійської мови в контексті програми «Правоохоронні інформаційні системи» та підкреслення важливості інтеграції мовної підготовки з професійною підготовкою у цій галузі.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розглядати інтерактивні інструменти для вивчення англійської мови здобувачами вищої освіти, важливо визначити, чому ця мова є настільки важливою для здобувачами вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи».

Англійська мова є міжнародною мовою комунікації, особливо в галузі інформаційних технологій та правоохоронної діяльності. Здобувачі вищої освіти, які спеціалізуються в «Правоохоронні інформаційні системи», повинні мати навички спілкування, читання, та письма на англійській мові, оскільки багато з понять, технологій та законодавчих актів у цій галузі представлені саме англійською мовою.

Інтерактивні інструменти для вивчення англійської мови стали невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. Вони дозволяють здобувачам вищої

освіти активно взаємодіяти з мовним матеріалом та розвивати навички на слух і мовлення. До таких інструментів можуть відноситися:

•Мовні програми та додатки: сучасні мобільні додатки та комп'ютерні програми пропонують інтерактивні уроки, тести та вправи, які допомагають вдосконалити граматику, словниковий запас та вимову. Мовні програми та мобільні додатки, такі як Duolingo, Rosetta Stone, або Babbel, надають здобувачам доступ до інтерактивних уроків та вправ для вивчення англійської мови. Вони можуть бути особливо корисні для самостійного навчання та розвитку граматики та словникового запасу.

•Відеоуроки та вебінари: використання відеоуроків та вебінарів на англійській мові допомагає здобувачам вищої освіти покращити навички слухання та розуміння мовлення носіїв мови. Платформи, такі як YouTube, Coursera, або TED Talks, містять велику кількість відкритих відеокурсів та лекцій з різних тем.

•Онлайн-платформи: існує багато спеціалізованих онлайн-платформ, які пропонують курси з вивчення англійської мови, розроблені спеціально для фахівців у галузі правоохоронних інформаційних систем. Спеціалізовані онлайн-платформи, наприклад, Khan Academy, Duolingo English Test, або EnglishClub, пропонують курси з вивчення англійської мови, розроблені спеціально для фахівців у галузі інформаційних технологій;

•Рольові ігри та симуляції: використання рольових ігор або симуляційних завдань, де здобувачі вищої освіти грають ролі та вирішують конкретні сценарії, може допомогти розвивати практичні навички та розуміння ситуацій в контексті професійної діяльності;

•Інтерактивні завдання з реальними сценаріями: використання завдань, які базуються на реальних сценаріях та ситуаціях, може допомогти здобувачам розвивати навички, необхідні для їхньої майбутньої професійної діяльності.

Рольові ігри та симуляції є інтерактивними методами навчання, які можуть бути особливо корисними для здобувачів вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи». Ці методи дозволяють здобувачам не просто засвоювати

теоретичний матеріал, але і застосовувати свої знання та навички у конкретних сценаріях, що можуть стати реальними в їхній майбутній професійній діяльності:

•Сценарії на основі реальних ситуацій: рольові ігри та симуляції можуть будуватися на основі реальних ситуацій, з якими можуть стикнутися фахівці в галузі інформаційних технологій та правоохоронної діяльності. Наприклад, це може бути симуляція кібератаки на інформаційну систему, де здобувачі вищої освіти виконують ролі аналітиків, програмістів і службовців з безпеки;

•Рольова ідентифікація: кожен учасник рольової гри приймає на себе певну роль або професію, пов'язану з галуззю «Правоохоронні інформаційні системи». Це може включати ролі аналітиків, детективів, інженерів, юристів тощо. Ця рольова ідентифікація допомагає здобувачам вищої освіти краще відчути себе частиною реальної робочої команди та виконувати завдання відповідно до своєї ролі.

В цілому, рольові ігри та симуляції можуть забезпечити здобувачам вищої освіти вищої освіти програми «Правоохоронні інформаційні системи» практичні знання та навички, необхідні для подальшого успішного вирішення завдань у своїй професійній діяльності, особливо в галузі інформаційних технологій та правоохоронної сфери.

Використання інтерактивних інструментів для вивчення англійської мови має численні переваги. Вони включають:

•забезпечення активної практики мовлення та слухання;

•підвищення мотивації здобувачів вищої освіти через цікавий та інтерактивний підхід до навчання;

•зручний доступ до навчального матеріалу в будь-який час та з будь-якого місця;

•можливість використовувати різні типи завдань, такі як відео, аудіо, тестування та інше.

Висновки. Інтерактивні методи навчання відіграють ключову роль у розвитку мовних навичок здобувачів вищої освіти в галузі «Правоохоронні інформаційні системи». Вони сприяють активній взаємодії здобувачів вищої освіти з мовним матеріалом і забезпечують більш ефективне вивчення англійської мови. Завдяки

інтерактивним методам навчання, здобувачі вищої освіти в програмі «Правоохоронні інформаційні системи» можуть не лише вивчати англійську мову більш ефективно, але й набувати практичних навичок, які будуть корисні в їхній подальшій професійній діяльності.

Список використаних джерел.

1. Yahrif, M. (2019). The Implementation of Roleplay Activities to Get Students Speak. *Indonesian EFL Journal:* Journal of ELT, Linguistics, and Literature, 5(1), p. 77-92.

2. Kostikova I. (2019). A role-playing game as a means of effective professional english teaching / I. Kostikova, L. Holubnycha, T. Shchokina, N. Soroka, V. Budianska, H. Marykivska. *Amazonia investiga*. Vol. 8. Is. 24. p. 414–425.

Іванна КАЗИМИР

кандидат філологічних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Марта ПАРАСЮК

магістр

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЧИТАННЮ ТА РОЗУМІННЮ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У статті висвітлюється вагомість та актуальність відбору навчального контенту із іноземної мови для студентів юридичних спеціальностей з метою створення необхідних передумов для вільного читання та розуміння студентами фахових текстів і ведення професійних дискусій за допомогою іноземної мови.

Ключовими аспектами обговорення в даній статті є методологічний підхід до навчання читання та розуміння іноземних професійно орієнтованих текстів, а також важливість самостійної роботи студентів у процесі освоєння іноземної мови для спеціальних цілей.

Ключові слова: *професійно-орієнтоване читання, мовленнєва компетенність, професійна діяльність, навички, проблемне завдання.*

Abstract. The article highlights the importance and relevance of the selection of educational content from a foreign language for students of legal specialities in order to create the necessary prerequisites for students to freely read and understand professional texts and conduct professional discussions using a foreign language.

The key aspects of the discussion in the article are the methodological approaches to learning to read and understand foreign professionally oriented texts, as well as the importance of independent work of students in the process of mastering a foreign language for special purposes.

Keywords: *professionally-oriented reading, speaking competence, professional activity, skills, problem task.*

Вступ. Важливість підготовки випускників юридичного факультету для успішної інтеграції на ринку праці в умовах активного розвитку міжнародних зв’язків України у всіх сферах людської діяльності визначається різними чинниками. Одним із ключових аспектів цієї підготовки є рівень мовленнєвої компетентності студентів. Майбутнім фахівцям у галузі юриспруденції надається можливість досліджувати різні аспекти сучасного законодавства та юридичної практики в інших країнах світу. Це відкриває їм широкі перспективи для професійного росту та розвитку.

Додатково, належна мовна підготовка дозволяє майбутнім юристам встановлювати ефективний професійний контакт із зарубіжними колегами в ситуаціях, пов'язаних із юридичною діяльністю. Це особливо важливо, оскільки у сучасному світі юриспруденція та правознавство стають все більше міжнародними дисциплінами. Тому підготовка студентів юридичних факультетів до взаємодії з

колегами з різних країн, розуміння та інтерпретація зарубіжного законодавства стають необхідними елементами їхньої професійної освіти. В цьому контексті, розвиток мовних навичок та культури спілкування на англійській мові стає невід'ємною частиною формування цінності випускника юридичного факультету на сучасному ринку праці.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до Національної доктрини розвитку освіти в Україні, система неперервної мовної освіти має встановити можливість ефективного оволодіння хоча б однією іноземною мовою. Головною та кінцевою метою навчання іноземних мов студентів, що спеціалізуються в інших галузях, є надання випускникам закладів вищої освіти навичок активного володіння іноземною мовою як інструментом для формулювання і вираження думок як у повсякденному спілкуванні, так і у контексті відповідної професійної галузі.

Згідно з загальноєвропейськими рекомендаціями, студенти закладів вищої освіти повинні володіти загальновживаною та професійно-орієнтованою іноземною мовою. Ця вимога ставить перед студентами високі стандарти, що вимагають від них не лише знань мови, а й здатності використовувати її в різних сферах професійного життя. Такий підхід надає студентам можливість бути підготовленими до викликів у сучасному світі, де іноземна мова стає необхідною компетенцією для успішної кар'єри та активного участі в міжнародних професійних спільнотах.

Нижчий від середнього рівень англомовної комунікативної компетенції студентів-юристів, відсутність мотивації до вивчення іноземної мови, ставлення до дисципліни як другорядного та необов’язкового предмету вимагає підвищення ефективності навчального процесу у закладі вищої освіти. Тому особливої актуальності набуває проблема пошуку ефективних моделей навчання іноземних мов для спеціальних цілей або моделей професійно-орієнтованого навчання, які б стимулювали навчально-пізнавальну діяльність студентів.

Особливістю професійно-орієнтованого навчання іноземної мови є врахування потреб студентів у вивченні дисципліни, що зумовлюються

особливостями майбутньої професії. Ідея вивчення іноземних мов для спеціальних цілей узгоджується з діяльнісним підходом до навчання: коли в центрі уваги знаходиться студент зі своїми інтересами, потребами, когнітивними та емоційними здібностями. Тому професійно-орієнтоване навчання розглядається нами як підхід до навчання іноземних мов, що побудований на потребах тих, хто навчається, і вважається ефективним засобом отримання додаткових знань з обраної спеціальності, одним із шляхів використання набутих знань у професійній діяльності. Особливістю професійно-орієнтованого навчання іноземної мови є ретельне врахування потреб студентів, які виникають в процесі вивчення мови і обумовлені особливостями майбутньої професійної діяльності. Ця концепція вивчення іноземних мов для спеціальних цілей гармонійно узгоджується з діяльнісним підходом до освіти, коли центральним фокусом є індивідуальний студент з його унікальними інтересами, потребами, когнітивними і емоційними здібностями.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови розглядається як підхід до навчання, спрямований на задоволення конкретних потреб студентів та врахування їхніх професійних амбіцій. В цьому контексті, воно визнається як ефективний засіб для надання студентам можливості отримати додаткові знання, що стосуються їх обраної спеціальності, і відображається як один із шляхів використання цих набутих знань у професійній діяльності. Таким чином, професійно-орієнтоване навчання іноземної мови виступає як стратегічний інструмент для підготовки студентів до викликів сучасного світу та їхнього подальшого успіху в обраній сфері діяльності.

Досвід роботи вказує на той факт, що після завершення школи студенти, які обирають юридичні спеціальності, проявляють найбільший рівень розвитку мовленнєвої діяльності у формі читання. Цей висновок обумовлюється тим, що фахівці з юриспруденції переважно пов'язують свою вміння володіти іноземною мовою з читанням. Читання в цьому контексті визнається основним засобом отримання необхідної інформації для спеціалістів з книг, журналів, інтернет-ресурсів та служить головним способом задоволення їхніх пізнавальних потреб.

Крім того, читання сприяє підвищенню ефективності навчання, особливо в умовах відсутності носіїв мови або іншомовного середовища. Ця діяльність дозволяє студентам поглибити свої знання і володіння іноземною мовою, зрозуміти та аналізувати фахові матеріали, а також розвивати навички критичного мислення. Читання стає важливим інструментом для підготовки майбутніх юристів, які повинні бути здатні засвоювати та аналізувати велику кількість фахової інформації, що стосується правових питань, та застосовувати ці знання у своїй професійній діяльності [1].

Ми пропонуємо спеціально розроблену методику навчання читання професійно-орієнтованих англомовних текстів для студентів юридичного профілю закладів вищої освіти, яка базується на наступних методичних принципах:

- принцип професійної спрямованості;
- принцип автентичності;
- принцип комунікативності.

Ця методика розроблена з урахуванням специфіки навчання мові для фахових цілей та структурована відповідно до основних етапів засвоєння мовних навичок, зокрема читання професійних текстів на англійській мові. Вона ґрунтується на використанні активних інтерактивних методів, які стимулюють студентів до самостійного вивчення та аналізу текстів, а також розвивають їхні аналітичні і критичні навички.

Крім того, дана методика покликана сприяти індивідуалізації навчання, де кожен студент має можливість вибирати матеріали, що відповідають його професійним інтересам та потребам. Цей підхід сприяє збагаченню лексичного запасу та розвитку мовних компетенцій в контексті юридичної галузі.

Така методика навчання спрямована на покращення якісного рівня володіння іноземною мовою студентами, які готуються до юридичної практики, і надає їм необхідні засоби для більш успішного подальшого розвитку в їхній професійній діяльності.

Науковці вважають, що принцип професійної спрямованості навчання повинен бути провідним методичним принципом, який необхідно враховувати й

реалізовувати у процесі вивчення іноземних мов у непрофільних закладах. Слід зауважити, що професійно-пізнавальна спрямованість навчання як один із факторів впливу на ступінь навчально-пізнавальної активності майбутніх спеціалістів – правників реалізується саме в процесі навчання читання професійно-орієнтованих текстів, яке розглядається нами як володіння цим видом методичного принципу на комунікативно достатньому рівні для функціонування в професійній сфері. Це означає, що іншомовне читання фахових джерел повинно бути засобом отримання необхідної інформації з метою її застосування у спілкування із спеціалістами юридичної сфери, для поповнення фахових знань та професійного вдосконалення. Особливо важливим інструментом у процесі навчання читання професійно-орієнтованих текстів є принцип автентичності. Цей принцип покладає в основу вибір автентичного матеріалу, що відзначається своєю відповідністю справжньому професійному змісту та організацію роботи з ним [4].

Під терміном "фахові джерела" для студентів, які навчаються на юридичних спеціальностях, мається на увазі використання автентичних матеріалів юридичного спрямування на іноземній мові. Ці матеріали включають в себе спеціалізовану юридичну літературу, яка охоплює різні аспекти правової сфери та юридичних питань. Використання автентичних текстів юридичної тематики дозволяє студентам більш ефективно вивчати і розуміти специфіку професійного мовлення, а також підвищує їхню здатність аналізувати іноземні юридичні документи та розуміти їх сутність.

Застосування принципу автентичності в навчанні читанню професійних текстів на іноземній мові сприяє підготовці студентів до професійної практики та надає їм необхідні навички та знання для успішного впровадження юридичної практики в міжнародному контексті.

Результати опитувань серед студентів вказують на важливий аспект, а саме, що існуючі навчальні матеріали, які включені до чинних підручників, поступово втрачають свою актуальність та залишаються сприйнятими студентами як менш практично значущі та нецікаві. Ця проблема виникає як наслідок того, що сучасні

умови та швидкий розвиток юридичної сфери роблять існуючу інформацію застарілою в контексті її застосування у професійній практиці студентів.

Таким чином, одним із ключових критеріїв відбору автентичних текстів для навчання юридичних студентів повинен стати критерій новизни інформації. Забезпечення доступу до актуальних та сучасних матеріалів дозволить студентам більш ефективно оволодівати навичками та знаннями, які є необхідними для успішної юридичної практики в сучасних умовах. Такий підхід в навчанні сприятиме інтеграції студентів у активний професійний процес та розвитку їхнього інтересу до вивчення юридичних дисциплін.

Тематика автентичних професійно-орієнтованих текстів посилює мотиваційну готовність студентів – правників до їх читання, потребу в отриманні інформації. Наприклад: студентам бакалаврам юридичного факультету варто запропонувати тексти на такі теми: «Етапи з історії формування права та законодавства», «Основні юридичні інформаційні джерела», «Розгляд цивільної та кримінальної справ», «Кіберзлочинність та боротьба з інтернет злочинами» та інші. Студенти магістри юридичного факультету проявлять інтерес до вивчення наступних тем: «Робота юриста з клієнтами. Ведення документації», «Робота з контрактами», «Професійна етика юриста», «Ведення судового засідання. Види судових договорів», «Призначення ділової зустрічі», «Рекомендації з дотримання корпоративної етики», тощо.

Під час процесу читання професійно-орієнтованих текстів вагоме значення має опанування фаховою термінологією іноземною мовою, володіння якою є важливим компонентом професійно спрямованої іншомовної комунікативної компетенції фахівця юридичної галузі, а також збагачення знань студентів – правників загальновживаною лексикою як основою для плідної інтерактивної мовленнєвої діяльності. У системі роботи, спрямованої на формування термінологічної компетенції, викладач повинен допомогти студентам ідентифікувати й розуміти основні значення спеціальної лексики й основних словотворчих компонентів термінів, підготувати їх до досягнення повного і точного розуміння інформації.

Від тематики і змісту відібраного автентичного матеріалу залежатиме, наскільки ефективно викладач зможе організувати навчальну діяльність на занятті, створити ситуації для пошуку й аналізу визначеної інформації. Цей фактор пов'язаний з організацією діяльності студентів, при цьому завдання викладача - досягти пізнавального результату, тобто «навчити діяльності». Вважаємо, що організація спільної діяльності студентів щодо вилучення інформації з тексту має будуватися таким чином, щоб сама ця спільна діяльність навчала їх за допомогою завдань, які розроблені викладачем. Це мають бути проблемні завдання, які за своєю сутністю є комунікативними. В умовах діяльнісного підходу комунікативно орієнтоване навчання здійснюється через «діяльнісні завдання», які мають «проблемно-пізнавальну задачу». Такі завдання вимагають роздумів, інтерпретації й актуалізації фахової інформації, власних доказів, критичного мислення, коли студент свідомо піддає сумніву ті чи інші положення, думки чи висловлювання [2].

Висновок. Проведені дослідження підтверджують, що використання проблемних завдань сприяє розвитку вмінь читання спеціалізованої літератури як ключового компонента інформаційної діяльності. Цей підхід відкриває можливості для використання іноземної мови у вирішенні професійних завдань та сприяє реалізації головної функції вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти– формуванню у студентів професійної комунікативної компетенції.

Рекомендується використовувати завдання, які відтворюють реальні ситуації професійного читання фахівця і сприяють розвитку навичок перетворення інформації відповідно до встановлених завдань. Такий підхід надає можливість студентам застосовувати набуті знання в різних ситуаціях та розвиває їхню здатність адаптувати іноземну мову до вимог професійного оточення.

Загалом, використання проблемних завдань у навчанні сприяє активному і практичному засвоєнню мови та стимулює студентів до більш успішного набуття професійних навичок, які є важливими для їхнього майбутнього успіху у юридичній галузі.

Список використаних джерел.

1. Бородіна Г.І. Система та характер вправ професійно-орієнтованого підручника для інтенсивного навчання читання. *Іноземні мови.* 2000. №3. С.37.

2. Левченко Т.І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах. Вінниця: Нова Книга, 2002. 512 с.

3. Мельник А.І. Професійно-пізнавальна спрямованість: понятійний аналіз. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання:* Збірник наукових праць. Випуск 26. Київ: Вид.центр КНЛУ, 2004. С.43-47.

4. Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1 - 2 листопада 2007 року): Тези доповідей: У 2 ч. - Ч. 2 / Відп ред. А.А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. 259 с.

5. Токменко О. Європа національних мов і Європа багатомовності (Мови в професійній освіті: ключові концепції). Іноземні мови в навчальних закладах. *Педагогічна преса*. 2003. №3. С.12-16.

Мар'яна КАЩУК

кандидат педагогічних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

AUTHENTIC MATERIALS AS AN EFFECTIVE TECHNIQUE IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE OF PROFESSIONAL DIRECTION

Abstract. In the process of learning a professionally-oriented language, we consider it expedient to use, along with the basic textbook, authentic materials of a different nature, which are related to the topics of the professional direction, but at the same time are distinguished by their functionality, relevance, real application in everyday life situations, since they provide the applicants for higher education with the opportunity to experience the atmosphere of a real environment among native speakers. This is material taken from real life, from original sources, which is characterized by the naturalness of lexical content

and grammatical forms, shows the color and peculiarities of the people whose language is being studied. The rich language contained in authentic materials is a source of input language material necessary for acquisition by higher education applicants.

The article reveals some features of the use of authentic texts and other authentic materials in the process of learning a foreign language of professional orientation. The concept of "authentic material" is defined. The importance of authentic materials during foreign language learning is revealed. Emphasis is placed on the possibility of using authentic materials to improve all types of speech activity. Numerous advantages of authentic materials are given, which indicates the expediency of their use in the educational process.

Keywords: *authentic material, authentic text, foreign language, applicant for higher education.*

Анотація. У процесі навчання професійно-орієнтованої мови вважаємо за доцільне використовувати поряд з основним підручником автентичні матеріали різного характеру, які пов’язані з темами професійного спрямування, але водночас відрізняються своєю функціональністю, актуальністю, реальним застосуванням в повсякденних життєвих ситуаціях, оскільки вони дають здобувачам вищої освіти можливість відчути атмосферу реального середовища серед носіїв мови. Це матеріал, взятий із реального життя, з першоджерел, який характеризується природністю лексичного змісту і граматичних форм, показує колорит і особливості народу, мова якого вивчається. Багата мова, що міститься в автентичних матеріалах, є джерелом вхідного мовного матеріалу, необхідного для засвоєння здобувачами вищої освіти.

У статті розкриваються деякі особливості використання автентичних текстів та інших автентичних матеріалів у процесі навчання іноземної мови професійного спрямування. Визначено поняття «автентичний матеріал». Розкрито значення автентичних матеріалів під час вивчення іноземної мови. Акцентовано увагу на можливості використання автентичних матеріалів для вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності. Наведено численні переваги автентичних матеріалів, що свідчить про доцільність їх використання в навчальному процесі.

Ключові слова: *автентичний матеріал, автентичний текст, іноземна мова, здобувачі вищої освіти.*

Formulation of the problem. In higher education institutions, teachers often face the problem that applicants for higher education do not perceive the texts from the textbooks and manuals offered to them, considering them irrelevant and uninteresting. As a result, they do not show enthusiasm for reading and further discussing the issues of the texts. It is impossible to find a complete alternative to the textbooks and manuals compiled in accordance with the discipline's curriculum, but we consider it necessary to look for new interesting methods of teaching and learning a foreign language for professional purposes, which determines the relevance of our study. In this regard, we believe that along with the basic textbook, it is advisable to use authentic materials of various kinds in the educational process, which are related to professional topics, but at the same time are distinguished by their functionality, relevance, and real application in everyday life situations, as they allow the applicants for higher education to feel the atmosphere of real environment among native speakers. It is the alternate use of authentic materials and textbooks that will contribute to the effective mastery of a foreign language for professional purposes.

Analysis of the latest research. Many domestic and foreign scholars have studied and continue to study the methodological aspects of using authentic texts in learning a foreign language for professional purposes.

In particular, A. Nypadymka and N. Sarnovska substantiate the importance of authentic texts in teaching foreign languages to future international specialists, revealing the advantages of authentic exercises for the development of free and lively communication [6].

The functions, types and content aspects of authenticity of educational texts in the process of forming students' foreign language competence in higher education institutions were described in their studies by O. Zahorodnia, T. Luhova and M. Mykhailiuk. In addition, the researchers distinguish the stages of working with authentic texts, each of which involves performing various tasks and achieving certain goals [5].

The purpose of the research of S.-I. Ciornei and T.-A. Dina is to establish a connection between the use of authentic texts and the improvement of communication skills [1].

The purpose of our study is to reveal the peculiarities of using authentic materials as an effective technique in the process of learning a foreign language for professional purposes.

Presenting the main material. Learning any foreign language is not limited to memorizing a large amount of educational material, but should be focused on mastering the skills of "live" language, which is used in situations of everyday or professional communication. Ciornei S.-I. and Dina T.-A. note that the methodology of teaching foreign languages advocates the need to teach language in context, because context is "the general environment in which language unfolds", that is, its five dimensions – linguistic, situational, interactive, cultural and intertextual, are formed by people in dialogue, in "various roles and statuses" [1].

Actually, authentic material is material taken from real life, from original sources that are characterized by the naturalness of lexical content and grammatical forms, show the flavor and peculiarities of the people whose language is being studied. The rich language contained in authentic materials is a source of input language material necessary for applicants for higher education to master.

The term "authentic" refers to the use of language in a way that is naturally found in society and reflects the culture of the country whose language is being studied. For example, slang and idioms that are rarely used in textbooks may appear in authentic material [2].

In our opinion, authentic texts can be effectively used to improve all types of language activities. The choice of text is very important, and a great role in the correct selection of authentic material is assigned to the professionalism of the teacher, his/her ability to motivate and prepare applicants for higher education for the so-called "learning with pleasure". Today, many teachers have realized that authentic texts have a motivating effect on applicants for higher education. For example, a newspaper article or an interview can be perceived as more vivid or "real" than texts found in textbooks. From our practical

experience, as one of the types of authentic materials, we can recommend the use of TED Talks video materials, which offer short lectures on current issues in various fields of life with the participation of expert speakers. In our opinion, this is one of the most effective methods of improving listening, as it is an example of the living English language with its pace, vocabulary, accent, facial expressions and gestures of the speakers. In addition, TED Talks have a significant motivational impact on applicants for higher education, as they provide many opportunities to learn public speaking, develop critical thinking, and are highly informative.

In the process of selecting authentic texts for educational purposes, we believe it is appropriate to pay attention not only to the content of the text but also to its lexical content. Mastering a good vocabulary, including that of their specialty, will help applicants for higher education in all aspects of communication, improve their reading and listening skills. Therefore, the use of authentic materials is an indispensable way to learn new words and enrich vocabulary in general [4].

In addition to the above-mentioned TED Talks videos, there are many different sources of authentic materials that can be found in the literature, on the Internet, in the media, etc. These include, in particular, books and journal articles written by researchers to inform professionals about the latest developments in their particular field. Teachers also have at their disposal the WWW as a source of information where intercultural awareness plays an important role in the exchange of information. It contains a large number of texts and sources that are often very useful, but which need to be carefully selected to create interesting and useful material. In our practical experience, advertisements and TV commercials on a particular profession are interesting and valuable because they are short and do not contain a lot of redundant information. In addition, these types of authentic materials can be used in a variety of ways, with numerous exercises designed to develop communication skills. Other types of authentic materials include audio materials (radio programs, songs, etc.) and video materials (films, interactive videos, TV programs, interviews, etc.).

The use of authentic materials in the process of learning a foreign language proves to be an effective and promising method. It not only complements traditional teaching

methods, but also expands their capabilities and promotes deeper and more holistic language acquisition. Authentic materials help teachers to be creative in their teaching methods and provide them with more opportunities to develop different types of step-by-step tasks and exercises.

The use of authentic texts and materials allows us to create an immersive language atmosphere in which learners are in contact with real language practice, as well as with the use of words and expressions in their natural context. This creates a more positive attitude towards the learning process.

One of the significant advantages of this approach to learning a foreign language is the development of learners' communication skills. Contact with real materials encourages them to actively interact with texts, audio and videos, analyze real-life communication situations and adapt their speech to different contexts.

Moreover, the use of authentic materials enriches learners culturally. They not only learn the language, but also gain insight into the customs, traditions, history and social context of the target language, which contributes to their overall development and cultural awareness.

Conclusions. Having considered some of the features of using authentic materials in the process of learning a foreign language, we believe that this technique in teaching a foreign language is a truly effective addition to the classroom, immerses applicants for higher education in the atmosphere of a real language environment, and expands their communication skills and cultural achievements. As for the prospects for further research, we propose to study in more detail the methods of using authentic materials for learning a foreign language for professional purposes, as well as to develop tasks that meet specific professional requirements and needs of students.

References.

1. Ciornei S.-I., Dina T.-A. Authentic texts in teaching English. Social and Behavioral Sciences. 180. 2015. pp. 274 – 279.

2. Daskalos K., Ling J.-J. Authentic texts or adapted texts – That is the question! Höstterminen 2005. 38 p.

3. Nazifah I. Applying authentic texts to improve students' reading comprehension skill. Thesis. 2016. 71 p.

4. Ruiz L.-P., Molinero C.-S. Benefits of using authentic materials in an EST class. pp. 183-192. URL: https://dialnet.unirioja.es

5. Загородня О., Лугова Т., Михайлюк М. Автентичний текст – невід'ємний компонент формування комунікативної іншомовної компетенції студентів закладів вищої освіти. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. Том 19. № 1. 2021. С. 211-220.

6. Нипадимка А., Сарновська Н. Роль автентичних текстів в навчанні іноземним мовам майбутніх фахівців-міжнародників. *Молодий вчений.* № 4.1 (31.1). 2016. С. 84-87.

Оксана КЛАК

кандидат філологічних наук

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОРАТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті проаналізовано специфіку та місце ораторської (риторичної) майстерності у структурі мовнокомунікативної підготовки майбутнього фахівця. Визначено вимоги, завдяки дотриманню яких забезпечується мовленнєва професійна комунікація З'ясовано сутність ораторської майстерності (красномовства), описано ті види красномовства, якими повинні оволодіти здобувачі вищої освіти у процесі навчання в університеті, зокрема академічне, суспільно-політичне, суспільно-побутове, юридичне, дипломатичне тощо. Окреслено специфічні принципи, на основі яких відбувається формування риторичної компетенції майбутніх фахівців. Визначено, що належний рівень

ораторської майстерності дає змогу розвивати й певні ділові якості, долати комунікативні бар'єри, оволодіти навичками вербального і невербального спілкування, самопрезентації, публічного виступу.

Ключові слова: *мовнокомунікативна компетенція, ораторська (риторична) майстерність, красномовство, професійна підготовка.*

Abstract. The article analyzes the specificity and place of oratorical (rhetorical) skills in the structure of linguistic and communicative training of the future specialist. The requirements, due to the observance of which professional speech communication is ensured, are defined and the essence of oratorical skill (eloquence) is clarified. The types of eloquence that students of higher education must master in the process of studying at the university are described, including academic, social-political, everyday, legal, diplomatic, etc. Specific principles are outlined, based on which the rhetorical competence of future specialists is formed. It was determined that the proper level of public speaking skills makes it possible to develop certain business qualities, overcome communication barriers, and master the habits of verbal and non-verbal communication, self-presentation, and public speaking.

Keywords: *linguistic and communicative competence, oratory (rhetorical) skill, eloquence, professional training.*

Постановка проблеми. Сучасна система вітчизняної освіти зазнає значних змін у XXI столітті. Реформування усіх її галузей зумовлене, зокрема, трансформацією суспільства, його гуманізацією і гуманітаризацією, зміною ціннісних пріоритетів та орієнтирів, збільшенням обсягу інформаційних потоків, зростанням кількості фахівців, діяльність яких передбачає міжособистісну взаємодію. З цим пов'язана й низка новітніх вимог до сучасного випускника закладу вищої освіти: він не лише повинен досконало володіти своїм професійним інструментарієм, вільно орієнтуватися в тонкощах професійної діяльності, вміти реалізувати теоретичні знання з фаху у практичній роботі, бути відкритим до нових знань, інноваційних підходів, реагуючи на зміни ситуації на ринку, але й бути взірцевим комунікатором: уміти вести перемовини, бесіди й дискусії, переконувати

й скеровувати до дії, мотивувати й підтримувати словом, виступати перед аудиторією з доповідями і презентаціями тощо, раціонально, вдало й доречно використовуючи всі засоби вербального і невербального мовлення. Через це важливим у підготовці майбутнього фахівця є його мовнокомунікативна компетенція, зокрема оволодіння основами ораторської майстерності, що й визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми вивчення законів риторики та особливостей риторичної майстерності неодноразово ставали об'єктом дослідження фахівців. Так, теоретичні засади риторики як науки та принципи ефективної ораторської діяльності обґрунтовано у працях С. Абрамовича, Н. Голуб, Л. Грицаєнко, З. Куньч, Л. Мацько, О. Мацько, В. Молдована, Г. Онуфрієнко, Г. Сагач, О. Щербакової тощо. Проблеми формування ораторської компетенції майбутніх фахівців розглядали Н. Загребельна, Т. Конівіцька, М. Костючик, Є. Ножина, О. Орлова, Е. Палихата тощо. Проте актуальним залишається питання з'ясування місця риторики в системі компетенцій майбутнього фахівця та способи її формування.

Метою статті є визначення місця ораторської (риторичної) майстерності в системі мовнокомунікативної підготовки фахівців та шляхів її формування.

Виклад основного матеріалу. Мовнокомунікативну компетенцію на сучасному етапі розвитку лінгвістики трактують як знання учасниками комунікації норм і правил сучасної української літературної мови і вміле використання їх у процесі створення усних і писемних висловлювань.

Проте деякі науковці, зокрема Т. Симоненко, термін «мовнокомунікативна компетенція» розуміють ширше, виділяючи в ній чотири складники: лінгвістичну, предметну, прагматичну, технологічну компетенції. Лінгвістична – це сукупність знань про структуру мовної системи, а також уміння оперувати цими знаннями у процесі професійної діяльності: аналізувати, зіставляти, групувати факти мови, використовувати методи відповідного лінгвістичного опису. Предметна компетенція – це наявність професійних знань у системі фахових дисциплін, а також уміння застосовувати їх у процесі комунікації. Прагматична компетенція –

це наявність знань про сутність та особливості комунікації, оволодіння потенціалом дидактичного дискурсу, орієнтація на аналіз характеру взаємодії комунікантів під час спілкування. Технологічна компетенція – це вміння чітко й виразно висловлювати думку, знати закони техніки мовлення: правильна постановка дихання, розвиток голосу, чіткої та зрозумілої дикції, нормативної орфоепії [1, с. 4].

Дослідники звертають увагу й на інші компоненти комунікативної компетенції: толерантність, комунікативність, упевненість у собі, адаптивність, тактовність, самовладання, організаторські здібності, цілеспрямованість, відповідальність тощо.

Усі ці складники безпосередньо впливають на професійне самовизначення спеціаліста з вищою освітою, що, на думку Н. Синягіної, виявляється в «реалізації людиною своїх індивідуальних особливостей, рис, якостей, здібностей і потенціалу; виборі «планки» для себе з того, що вимагає соціум, які диктує норми, стандарти, і ухваленні своєї мети, свого сенсу діяльності; визначенні своїх уже наявних особистісних якостей, що відповідають вимогам, нормам, цінностям; передбаченні своїх потенційних якостей, які відповідають вимогам, нормам, цінностям; проєктуванні власного розвитку, що передбачає і перегляд, і коригування, і постановку нової мети» [2, с. 28].

О. Орлова вважає, що мовленнєва професійна комунікація майбутнього фахівця забезпечується сукупністю вимог: 1) знаннями мовних норм, що стосуються усного мовлення; 2) уміннями послуговуватися позамовними (паралінгвістичними) засобами усномовленнєвої комунікації; 3) знаннями правил мовленнєвого етикету і культури спілкування; 4) знаннями й уміннями правильної побудови зв’язних текстів, зумовлених потребами професійної комунікації; 5) уміннями виголошувати професійну інформацію у процесі продукування власних висловлювань з використанням особистісного шарму (краса, статура, зачіска, одяг тощо) і усномовленнєвого забезпечення суб’єкта (бездоганне володіння мовленням, багатством і різноманітністю лексико-фразеологічного запасу тощо) [3, с. 86–87]. Власне дотримання цих вимог свідчить про оволодіння майбутнім

фахівцем ораторською (риторичною) майстерністю, або мистецтвом красномовства, а науковцям дає змогу робити висновок про тісний взаємозв'язок комунікативної та риторичної компетенцій, зазначаючи, що риторична компетенція – це комунікативна компетенція у поєднанні з творчим мисленням, риторичною культурою та ціннісними переконаннями особистості.

Ораторською майстерністю називають мистецтво публічного виступу, метою якого є надати інформацію, вплинути, переконати слухачів. Вона передбачає уміння будувати своє мовлення логічно й послідовно, ефектно й захопливо висловлюватися перед аудиторією, правильно репрезентувати й подавати себе, завойовуючи симпатії слухачів, розуміти мову тіла і жестів й досконало, доречно послуговуватися ними, вести полеміку, дебати (переконливо доводити тези чи спростовувати їх).

Ці уміння ґрунтуються на єдності раціональної (логосу), емоційної (пафосу) та етичної (етосу) складових. Основні етапи підготовки й виголошення промови репрезентовані в розділах риторики: 1) інвенції (з лат. inventio – винахід, вигадка) – винайдення задуму, формулювання намірів та гіпотези майбутнього виступу; систематизація знань про предмети чи явища, які стануть предметом промови; 2) диспозиції (лат. dispositio – розташовую, розміщую) – визначення набору положень у певній послідовності, за якої вони не суперечитимуть одне одному; 3) елокуції (лат. eloquor – висловлююсь, викладаю) – наповнення змісту, словесне вираження предмета спілкування з використанням тропів і риторичних фігур; 4) меморії (лат. memorio – пам'ять, згадка) – запам'ятовування змісту промови зі збереженням не лише фактичної інформації, а й образності, цікавих деталей; 5) акції (лат. actio – дія) – виголошення промови: мобілізація власних сил промовця, активізація уваги слухачів за допомогою не лише сили слова, а й зовнішнього вигляду оратора, його дикції, сили голосу, інтонування, невербальних засобів спілкування. Сутність красномовства полягає і «в дотриманні граматичної коректності, ясності й переконливості; у виборі лексем і фразеологізмів, що найбільш ефективно впливають на конкретну аудиторію; в різноманітності, винахідливості, дотепності, жвавості мовлення» [3, с. 87].

Здобувачі вищої освіти повинні опанувати не тільки особливості підготовки й виголошення промови, але й засвоїти різні види красномовства, у яких тією чи тією мірою реалізується їхня майбутня професійна діяльність. Так, здобуваючи освіту у виші, вони знайомляться з академічним красномовством – риторичною діяльність викладача, науковця, який доводить до відома загалу результати дослідження, популяризує досягнення науки. До жанрів академічного красномовства належить наукова доповідь, повідомлення, наукова лекція, реферат, виступ на семінарському занятті, наукова дискусія, диспут, усна рецензія тощо. Спершу здобувачі вищої освіти знайомляться зі зразками академічного красномовства у виконанні досвідчених науковців, видатних представників минулого, а зрештою й самі пробують себе в цій ролі.

Невід'ємною частиною сучасного життя є суспільно-побутове красномовство – влучний, гострий або урочистий виступ з нагоди важливої події в особистому житті чи соціально значущих ситуацій. Це, наприклад, ювілейна промова, застільне слово, промова з нагоди пам'ятних подій, річниць, знаменних дат. Опанування цього виду красномовства дає змогу долучитись до традицій та звичаїв народу, відчути себе частиною певної національної культури.

Активне залучення всіх членів суспільства до політичних процесів усередині країни зумовлює потребу в опануванні жанрів суспільно-політичного красномовства: політичної промови, доповіді, виступу, огляду, бесіди. Політичне красномовство пов'язане із розшаруванням суспільства, протиборством інтересів різноманітних партій, соціальних верств населення, воно вимагає особливої відповідальності від оратора, адже його слово стає засобом впливу, мобілізує до активності суспільні маси.

Частиною будь-якої професійної діяльності є дипломатичне красномовство – уміння досягнути бажаного результату за допомогою слова, аргументації, переконання та компромісу. Цей вид красномовства реалізується у промовах на міжнародних конференціях, зборах, засіданнях, зустрічах; промовах під час дипломатичних актів (угод, контактів, комюніке), візитів, прийомів, прощань тощо; дипломатичному листуванні. Дипломатичне красномовство презентує елітарний,

вишуканий рівень мовлення й вимагає строгого, неухильного дотримання норм і правил дипломатичного спілкування, які вже стали тими умовностями, що допомагають підтримувати процеси міждержавного спілкування.

Оволодіння технологіями та особливостями юридичного красномовства важливе як для фахівців-правників, так і для нефахівців, зокрема для підготовки виступу юристів, підсудного та цивільних осіб у процесі розгляду судової справи з позиції законодавства, для вироблення уміння орієнтуватися в правових аспектах підприємницької діяльності, для підготовки виступів в інтересах бізнесу, підвищення правосвідомості та правової культури трудового колективу.

Завданням педагогічного красномовства є формування уміння вести конструктивний, виважений діалог, здійснювати словесний вплив з метою поінформувати, довести, переконати, захопити ідеєю і врешті стати комунікативним лідером, забезпечивши таким чином встановлення оптимальних стосунків у колективі.

Ефективним у формуванні риторичної компетенції майбутніх фахівців, на думку Т. Конівіцької, крім системного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, комунікативного, діяльнісного, компетентісного та контекстного підходів, є застосування положень низки специфічних принципів риторичної підготовки, зокрема:

1) *принципу історичності та науковості*, який дозволяє розглядати риторику в її історичному ракурсі, починаючи від зародження, розвитку її як науки й мистецтва протягом століть до сьогодні;

2) *принципу мисленнєво-мовленнєвої активності*, що передбачає насамперед усвідомлення важливості риторичної компетентності та комунікації для ефективної майбутньої професійної діяльності. Мисленнєво-мовленнєва діяльність сприяє кращому засвоєнню матеріалу і формуванню практичних навичок, зокрема через застосування інтерактивних методів навчання, «живого» спілкування, колективних, кооперативних, тренінгових, професійно ситуативних видів спілкування;

3) *принципу діалогічності*, адже діалог є однією з найважливіших форм професійної діяльності;

4) *принципу педагогічного партнерства*, що передбачає налагоджену взаємодію, суб'єкт-суб'єктні відносини: партнерство, співробітництво, співдружність;

5) *принципу рефлексивності* – індивідуально-особистісне усвідомлення та розроблення власних способів професійної діяльності, набуття осмисленої продуктивної активності у процесі самовдосконалення, передусім у посткомунікативній фазі риторичної діяльності;

6) *принципу креативного текстотворення* – продукування усних і писемних навчальних і професійно орієнтованих текстів різних стилів, публічних виступів тощо;

7) *принципу інтегрування риторичних і фахових знань* – урахування і забезпечення цілісності компонентів риторичної та професійної компетентностей, розвиток риторичних знань, умінь і навичок відповідно до професійного спрямування здобувачів вищої освіти та їхньої майбутньої професійної діяльності [4, с. 57–61].

Врахування усіх принципів є запорукою успішного формування риторичної майстерності майбутнього фахівця.

Висновки. Таким чином, ораторська (риторична) майстерність посідає вагоме місце в структурі професійної компетенції будь-якого фахівця. Риторична підготовка розвиває низку особистісно-ділових якостей, зокрема культуру мислення та мовлення, культуру поведінки, тобто те, що потрібно сучасній людині для досягнення успіху як у професійному плані, так і в особистому житті [5, с. 178]. Оволодіння риторичною майстерністю дає змогу майбутнім фахівцям подолати комунікативні бар'єри, сформувати оптимальне комунікативне середовище, оволодіти особливостями використання вербальних і невербальних засобів спілкування, засобами впливу на співрозмовника, навичками самопрезентації, публічного виступу тощо, що, своєю чергою, сприятиме успішності майбутньої професійної діяльності фахівця.

Список використаних джерел

1. Симоненко Т. В. Формування комунікативної мовнопрофесійної компетенції студентів філологічних факультетів: автореф. … дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Київ, 2007. 20 с.

2. Синягіна Н. Ю. Психологічні особливості педагога додаткової освіти. *Дошкільник*. 2002. № 2. С. 28.

3. Орлова О. П. Формування публічного і міжособистісного красномовства у студентів-нефілологів. *Scientific and pedagogical intership «Pedagogy and psychology productive interaction in the educational process»*: Intership proceedings (Wloclawec, February 8 – March 19, 2021). Wloclawec, Republic of Poland: «Baltija Publishing», 2021. С. 85–89.

4. Конівіцька Т. Я. Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти: дис. … канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Львів, 2020. 343 с.

5. Янц Н. Риторична компетентність як складова професійної компетентності соціального педагога. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 33. С. 174–183.

Любов КУЗЬО

кандидат психологічних наук, доцент

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

THE IMPACT OF TRAUMATIC EXPERIENCES ON STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS

Abstract. The article delves into the profound challenges faced by children growing up in war-ridden regions, highlighting the numerous traumas and intense stressors they

encounter, which detrimentally affect their holistic development, mental health, and scholastic achievement. The study underscores that, in specific instances, educational institutions not only serve as centers for academic growth and personal development but also as safe havens from the adversities of abusive conditions. The research aims to shed light on the pivotal role of schools in offering solace and support to these vulnerable children, and it underscores the significance of fostering environments that facilitate healing and growth amidst adversity. The transformative power of teaching resilience skills within the context of positive psychology in education is explored in the article. It underscores the potential of these skills to serve as an internal psychological buffer, aiding students in navigating the challenges they face both within and outside the school environment. The paper emphasizes the pivotal role of teachers in positively impacting the lives of their students, particularly those affected by trauma. By integrating positive psychology principles into the classroom, we unlock the potential to not only repair but also inspire growth in the trajectories of these young individuals. The research illuminates a path towards fostering resilience, empowerment, and personal development, offering a promising avenue for improving the lives of trauma-affected students.

Keywords: learning techniques, resilience, traumatic experience, trauma-informed learning, positive psychology, academic achievement.

Анотація. У статті досліджено проблеми, які виникають у дітей, що зростають в регіонах, охоплених конфліктами і війною. Розкрито численні травми та стреси, які впливають на психічне здоров'я та навчальний розвиток дітей, вказуючи на негативний вплив таких умов на їхній цілісний розвиток. Дослідження підкреслює, що навчальні заклади у таких регіонах часто виконують не лише функцію академічного зростання, а й стають безпечними притулками від жорстокостей та небезпеки.

Основною метою дослідження є висвітлення ключової ролі шкіл у наданні підтримки та розради вразливим дітям, а також відзначення важливості створення сприятливого середовища для їхнього зцілення та росту в умовах негараздів. В статті досліджується потенціал навчання життєстійкості з використанням позитивної психології в освіті як засобу внутрішнього психологічного буфера, який

допомагає учням подолати виклики, що стоять перед ними, як у школі, так і за її межами.

Стаття відзначає ключову роль вчителів у створенні позитивного впливу на життя своїх учнів, особливо на тих, хто постраждав від травм. Інтеграція принципів позитивної психології у навчальний процес розкриває потенціал для відновлення та натхнення для росту цих молодих людей. У дослідженні окреслено шляхи формування життєстійкості, розширення можливостей та особистісного розвитку, запропоновано перспективний шлях до покращення якості життя студентів, які пережили травму.

Ключові слова: методи навчання, життєстійкість, травматичний досвід, навчання з урахуванням травми, позитивна психологія, академічна успішність.

Formulation of the problem. In regions scarred by the ravages of armed conflicts, children are subjected to a succession of distressing ordeals and situations of elevated stress, which can profoundly hinder their comprehensive development, psychological well-being, and scholastic performance. Notably, in some instances, educational institutions transcend their conventional roles as centers of learning and personal growth to assume the pivotal function of providing a haven from harsh and abusive circumstances.

Psychological experts assert that the extensive war initiated by Russia will have far-reaching implications for each and every child in Ukraine. The conflict has compelled a significant number of children to continue their education in bomb shelters, while numerous others have undergone traumatic experiences arising from their exposure to war crimes, the loss of parental figures, or their forced displacement from their homes. A variety of circumstances, such as deportation or residence in war-affected frontline areas, have the potential to engender traumatic experiences. In all these scenarios, the paramount requirement for children is the establishment of emotional security as a fundamental necessity to navigate the challenges posed by the ongoing conflict.

The vast majority of children currently residing in Ukraine, as well as those who were compelled to leave the country, have experienced or are currently enduring various

forms of trauma. Even if a child hasn't directly encountered a traumatic event, they are still deeply affected by the persistent atmosphere of peril, frequent air-raid alerts, and the anxiety exhibited by their parents. In cases where one of their parents is actively involved in Ukraine's defense efforts, the child inevitably bears the weight of worrying about the safety of their mother or father.

The fear of death looms prominently in the lives of these children, as reports of both child and adult casualties are incessantly featured in the media. Despite our best efforts to shield our children from an overload of distressing information, it remains virtually impossible to completely insulate them from such harrowing news.

Analysis of the latest research. Numerous research studies have highlighted the significance of education in bolstering the self-esteem and fostering hope among children affected by the ravages of war. The functioning of schools can serve as a protective and resilience-boosting factor even in the midst of war's adversities, as shown in studies such as the one conducted by Betancourt and Khan (2008). Attaining academic success is not only fundamental to overall well-being and self-esteem but also plays a pivotal role in shaping future accomplishments, as underscored by Rutter and Maughan (2002). The issue of underachievement in academics has been extensively examined on a global scale, as noted by Lee and Shute (2010), and it remains a consistent concern for educators, parents, and students, particularly in societies grappling with prolonged political violence and conflict, as documented by Smith (2007).

Research has indicated a direct link between low academic achievement and the presence of Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD), as revealed by Betancourt, Meyers-Ohki, Charrow, and Tol (2013). The trauma associated with war exerts a disruptive influence on the cognitive processes that underlie academic success, including factors such as IQ, concentration, memory, and attention. Early exposure to traumatic events, such as parental abuse and neglect, has been shown to impair children's memory, executive functions, reasoning skills, and attention, all of which are predictive of diminished learning capabilities.

The primary objective of this study is to delineate strategies that can empower students to identify their inherent strengths and develop resilience in the face of adversity.

An overview of the main material. Research has consistently demonstrated that childhood trauma exerts a detrimental influence on executive cognitive functions and can disrupt academic performance. Traumatic experiences linked to community violence have likewise been shown to hinder academic achievement. This is evident in the form of reduced intellectual and reading capabilities, which in turn correspond to lower school grades and exacerbate learning challenges and underperformance.

Students who have experienced a cumulative or severe exposure to traumatic events are at a significant risk of facing impairments in cognitive functioning, academic difficulties, and social, emotional, and behavioral issues. While some studies have suggested that symptoms of Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) contribute to attention-related problems and are linked to diminished academic success, particularly in children who have experienced severe traumatic events during wartime, there is still limited understanding of how exposure to war-related trauma affects children's academic achievements and the intricate cognitive, motivational, and emotional processes involved. It is imperative to gain a more comprehensive understanding of the factors contributing to academic underachievement among children enduring the conditions of war. This knowledge will enable the development of targeted intervention strategies to better support these children [6].

Providing education in emergency settings, such as refugee camps or conflict zones, presents a multitude of challenges. In addition to the usual logistical demands of any educational institution and the ongoing effort to maintain the quality of learning, schools catering to vulnerable populations face added complexities. These include addressing how to effectively educate students who have endured trauma, come from unstable home environments, or do not speak the local language of the host country.

However, one aspect of education that is not a challenge in these situations is motivation. When individuals are personally driven to acquire knowledge, they are more likely to succeed in their educational pursuits. These children possess a deep understanding of the transformative power of education, recognizing that it holds the key to a brighter future different from their current circumstances.

Moreover, it is essential for families to have confidence that their children will be safe at school, shielded from abuse, discrimination, and, particularly for girls, the threat of harassment or assault on their way to school. A child must also be in good mental and physical health to attend school and well-nourished enough to concentrate on their studies. Finally, this child must be motivated to overcome all the barriers, ensuring that education remains a priority in an environment where immediate needs like food and shelter often threaten to overshadow the pursuit of knowledge permanently.

Not all children living in war-torn or conflict-affected regions have the opportunity to access education, and many face significant obstacles to attend school. It's crucial to acknowledge the tremendous effort required for those children who do manage to find their way into a classroom. Our responsibility is not only to uphold the right to education for every child, regardless of their circumstances, but also to support them because these young individuals represent the best hope for their nations to rebuild and establish peace when they grow up and inherit countries that have been left in disarray.

Teachers play a vital role in helping students discover their strengths and fostering resilience. In cases where a child has experienced abuse, it's essential for them to receive guidance from a psychologist, similar to addressing any other traumatic experience. This process is significant because a child who has been subjected to abuse may withdraw or exhibit harmful behavior towards other children if they start identifying with the aggressor.

When a child has witnessed abuse, they may lean towards identifying with either the victim or the abuser. If they align with the victim, they may be haunted by fear and display distressing reactions when confronted with situations where adults raise their voices or appear distant and detached. Creating a nurturing environment where the child feels safe and comfortable is critical to undoing the psychological impact imposed on them by their traumatic experiences.

Children often exhibit aggression when confronted with distressing circumstances. In such cases, it's crucial to identify the underlying triggers for the child's aggressive reactions, as this provides a foundation for determining the most suitable course of action.

It's important to convey to these children that feeling anger is a natural emotion, but it's equally important to emphasize that there are healthier ways to express it. Acting out aggressively in a manner that harms others is not acceptable. Instead, we should equip the child with coping tools to redirect this aggression positively, such as by encouraging them to express their emotions, engage in breathing exercises, release tension by tearing paper, participate in physical activities, and more.

In some instances, children and their parents may resort to screens and electronic devices as a means to escape from their challenging reality. This may seem like an easy solution for parents, providing a distraction that creates an illusion of safety and control. Nevertheless, it's vital to understand that children require both physical and emotional security to thrive in their educational journey. Establishing a structured environment with a well-defined schedule and consistent routines can have a calming effect, fostering a sense of safety and predictability.

Data indicates that, on average, there is at least one student affected by trauma in every classroom. A significant number of Ukrainian students have experienced various traumatic stressors in their lives, with the most common being sexual assault, physical assault, and witnessing domestic violence. These forms of stress, often categorized as complex trauma, are further compounded by the fact that they are inflicted by individuals with whom the child or teenager maintains an ongoing relationship. This creates a cycle of grief, loss, abandonment, and neglect, alongside persistent anxiety, fear, and depression. These challenges occur during critical stages of brain development, as those expected to offer support and protection become the source of harm and abuse.

For some young individuals, school serves as a sanctuary where they feel safe and can establish enduring, trusted relationships. However, many students who have experienced trauma often struggle with engagement at school. While they may initially attend school with the intention of forming friendships, connecting with teachers, and excelling in their daily tasks, they can find themselves behaving defiantly, making demands, and becoming disengaged. This leaves them unable to learn and perplexed about their difficulties in relating to and connecting with others.

The emerging field of "trauma-informed learning" has made significant progress in helping teachers gain a deeper understanding of the developmental, emotional, and social challenges that trauma-affected students encounter in the educational setting. While teachers are not mental health professionals, trauma-informed learning equips them with therapeutic techniques that can be integrated into the classroom environment to address the delayed development, underdeveloped neural pathways, and over-regulated nervous systems often observed in students affected by trauma. For instance, teachers can directly educate students about their body's response to stress activation, aiding them in learning techniques to regulate heart rate, body temperature, and blood pressure. This, in turn, leads to a calmer classroom environment, resulting in improved peer relationships, enhanced cognitive clarity, and increased focus on tasks. These approaches foster students' resilience and persistence, enabling them to better cope with frustration, which has a positive impact on their social interactions in class and their ability to tackle more challenging academic tasks.

The processes of healing and growth can occur in tandem, and it's not always necessary to wait until a problem is entirely resolved before working on enhancing one's strengths. In fact, nurturing the psychological strengths of students impacted by trauma can be an integral part of their journey to healing and overcoming psychological challenges. Schools must play a role in assisting such students by offering individual counseling, safety planning, crisis intervention, behavior management, self-care strategies to address triggers, and case management. Although most of these services are typically not provided by classroom teachers, teachers are the individuals who spend the most time with trauma-affected students.

Positive psychology contributes to trauma-informed approaches by empowering teachers in the classroom to support their students on a daily basis. Classroom techniques that can benefit both trauma-affected and mainstream students include:

Positive Relationships: Students affected by trauma often grapple with complex relationship dynamics, both at home and in school. They may have to navigate challenging relationships not only with their teachers but also with social workers, police officers, and clinicians, all while trying to manage their daily lives. Therefore, it's crucial

to create an environment where these students feel safe and can develop trust, helping them build social intelligence and form positive connections with others. Teachers often serve as the primary role models for these students in understanding what a healthy and supportive relationship should look like. Fostering relational trust involves simple practices such as showing warmth, sharing aspects of your own life with students, getting to know them as unique individuals, and demonstrating yourself as a reliable and emotionally regulated adult. This approach helps these students learn what a positive relationship feels like and builds a foundation of trust.

Positive Physical Space: Creating a welcoming and comfortable physical environment in the classroom can significantly impact a student's sense of safety and well-being. A well-designed, aesthetically pleasing classroom can contribute to a positive learning atmosphere, benefiting both trauma-affected students and their peers. The physical arrangement and aesthetics of your classroom can be harnessed to evoke positive emotions. Displaying uplifting visuals and inspiring quotes can encourage creative thinking and foster teamwork among your students. Enhancing the presence of natural light or using soft, gentle lighting can contribute to creating an inviting, warm, and relaxing atmosphere.

Positive Priming: Encouraging positive thinking and emotional regulation techniques can be beneficial for all students. By incorporating practices that promote positivity and resilience into the classroom, teachers can help students develop the skills to cope with stress and adversity. Positive priming involves employing simple techniques to cultivate positive emotions such as contentment, pride, awe, and wonder in the classroom. Brain breaks are one effective method. Teachers can also employ positive priming at various points during the school day, whether it's when students first enter the classroom (e.g., welcoming them with a friendly handshake or high five), during transitions, or during independent work breaks.

Teaching character strengths has been proven to boost academic achievement and overall well-being in schools. This applies to all students, particularly those affected by trauma. All students benefit from opportunities to discover, acknowledge, practice, and

apply their character strengths, which encompass qualities like kindness, humor, creativity, and courage.

Facilitating students' exploration of their own strengths and those of their peers can be achieved through various approaches. These include conducting strengths assessments, utilizing strengths cards, and engaging in strengths-spotting exercises. For instance, students can identify strengths in individuals they admire or play a "secret agent" game where they are tasked with "spying" on a fellow student to uncover and acknowledge that student's strengths.

Using Character Strengths: Recognizing and leveraging individual character strengths can empower students, helping them appreciate their unique attributes and develop a sense of self-worth. This practice is especially valuable for trauma-affected students who may struggle with self-esteem issues.

Building Resilience: Teaching resilience strategies can equip students with the ability to bounce back from challenging situations and build their capacity to overcome adversity. These strategies are essential for trauma-affected students and can also benefit other students in developing essential life skills.

The classroom environment and teaching practices can significantly contribute to the well-being and growth of students affected by trauma, as well as the broader student body. By fostering positive relationships, creating an inviting physical space, promoting positivity, recognizing character strengths, and teaching resilience, teachers play a vital role in the holistic development of their students. Fostering resilience is essential, especially for students dealing with trauma. While we may not always influence their circumstances outside of school, we can impart resilience strategies that help these students better comprehend their situations and counteract the harmful feelings of shame they may internalize. In the classroom, students can practice resilience skills through role-playing exercises that enable them to learn how to set boundaries and express their emotions, all within the supportive environment of the school. Analyzing how public figures, sports icons, and other prominent individuals explain their triumphs and setbacks highlights the distinction between optimism and pessimism.

Conclusions. Learning resilience skills serves as an internal psychological buffer for students when they are outside of the school environment. It also empowers them with valuable experiences within the school. Every teacher aspires to have a positive impact on their students' lives, but for those affected by trauma, the teacher's role is even more pivotal. The integration of positive psychology into the classroom holds enormous potential to reshape the trajectories of these young individuals, offering them not just repair but also a path toward growth and inspiration.

References.

1. Betancourt T.S., Khan K.T. The mental health of children affected by armed conflict: protective processes and pathways to resilience. *Int Rev Psychiatry.* 2008 Jun; 20(3):317-28. doi: 10.1080/09540260802090363. PMID: 18569183; PMCID: PMC2613765.

2. Betancourt, T. S., Meyers-Ohki, S. E., Charrow, A. P.&Tol, W.A. (2013). Interventions for children acted war: An ecological perspective on psychosocial support and mental health care. *Harvard Review of Psychiatry*, 21(2),70-91.

3. Lee, J., & Shute, V. J. (2010). Personal and social-contextual factors in K-12 academic performance: An integrative perspective on student learning. *Educational Psychologist, 45*(3), 185–202. URL: https://doi.org/10.1080/00461520.2010.493471

4. Rutter, M., & Maughan, B. (2002). School effectiveness findings 1979-2002. *Journal of School Psychology, 40*(6), 451–475. URL: https://doi.org/10.1016/S0022-4405(02)00124-3

5. Smith, E. R., & Mackie, D. M. (2007). Social Psychology. New York: Psychology Press.

6. URL:https://www.huffpost.com/archive/ca/entry/a-burning-motivation-to-learn-helps-students-from-war-zones-beat-the-odds_ca_5cd51372e4b07bc729748b36

7. URL:https://www.researchgate.net/publication/347396737_Factors_contributing_to_student_academic_underachievement_in_war_and_conflict_A_multilevel_qualitative_study

8. URL:https://greatergood.berkeley.edu/article/item/five_ways_to_support_students_affected_by_trauma

9. URL:https://www.village.com.ua/village/city/russian-war-crimes/340049-how-to-support-kids-mental-health-during-and-after-war-current-initiatives-in-ukraine

Наталія МЕДВІДЬ
Олег КАЧМАРИК
магістр 1 курсу Інституту права
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

МОТИВАЦІЯ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ

Анотація. У статті підкреслюється важливість української мови як символу національної державності та ідентичності, а також ключові аспекти її сучасної ситуації. Важливою частиною процесу консолідації суспільства є активна підтримка української мови, яка символізує національну єдність та відмінність від агресора. Після російського вторгнення зросло зацікавлення громадян України у збереженні та розвитку української мови. Це може мати вплив на політику мовної держави та законодавство щодо використання української мови.

Українська мова набуває популярності в інтернет-просторі. Це відбувається через збільшену кількість веб-ресурсів, соціальних мереж, та інтернет-сервісів, які надають можливість користувачам спілкуватися та отримувати інформацію на українській мові. Українська мова є важливим аспектом культурної та національної ідентичності України, і ця мовна ситуація свідчить про активний розвиток українського суспільства та зусилля збереження та підтримки рідної мови в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: *мовна ситуація, ідентичність, україномовний контент, навчальний ресурс, індивідуальні освітні траєкторії.*

Abstract. The importance of the Ukrainian language as a symbol of national statehood and identity, as well as key aspects of its current situation are emphasized in the article. The war in Ukraine has led to the consolidation of society. An important part of the consolidation process is the active support of the Ukrainian language, which symbolizes national unity and difference from the aggressor. After the Russian invasion, the interest of Ukrainian citizens in preserving and developing the Ukrainian language has increased. This may have an impact on the language state's policy and legislation on the use of the Ukrainian language.

The Ukrainian language is gaining popularity in the Internet space. This is due to the increased number of web resources, social networks, and Internet services that allow users to communicate and receive information in Ukrainian. The Ukrainian language is an important aspect of Ukraine's cultural and national identity, and this linguistic situation is evidence of the active development of Ukrainian society and efforts to preserve and support the native language in the face of modern challenges.

Keywords: *language situation, identity, Ukrainian-language content, educational resource, individual educational trajectories.*

Постановка проблеми. Обговорення теми мови під час війни є не лише актуальним, а й необхідним. Навіть коли перед країною стоїть важлива мета - перемогти ворога, розуміння важливості мови і культурної самостійності також має своє місце. Російське вторгнення в Україну має серйозні наслідки, включаючи спроби денацифікації країни, які передбачають позбавлення українців їхньої культурної та політичної самостійності, асиміляцію та перетворення на поневолений народ.

Мета статті - обговорення мови, а також інших чинників ідентичності, таких як культура і історія, що виступають важливими складовими зміцнення національної єдності та опору агресору. Розуміння, що мова є важливим складовим елементом національного самосприйняття, може допомогти українському народу та молодому поколінню залишатися стійким до впливу ззовні та відстоювати свої права і ідентичність.

Виклад основного матеріалу. В умовах кризових ситуацій, таких як війна, мова набуває важливої ролі в національній об'єднаності та визначенні "свого" та "чужого". В 2022 році українська мова відіграла ключову роль у цьому процесі, виконуючи функцію інтеграції та ідентифікації. У той же час, російська мова, залишаючись для деяких українців засобом комунікації, втратила свій колишній статус як національний маркер.

Повномасштабне вторгнення Росії сприяло активізації процесу українізації. Українська мова поступово почала відігравати домінуючу роль в регіонах Південної та Східної України, а також в сферах неформального спілкування, професійної діяльності та віртуального простору, де раніше вона не мала стільки впливу.

Масовий вимушений виїзд українських громадян за кордон значно підвищив інтерес іноземців до вивчення української мови. Всього за кілька місяців після російської агресії, українська мова стала однією з популярних європейських мов, і її популярність на світовому рівні відчутно зросла.

Додатковим стимулом для розвитку та підвищення престижу української мови стала внутрішня міграція населення. Також ціллю є імплементація україноцентричних громадських ініціатив, подібних тим, які вже реалізовують деякі українські заклади вищої освіти.

Одним з важливих символів національної державності та національної ідентичності, який зазнав впливу через повномасштабне російське вторгнення, є українська мова. Можна виділити декілька ключових аспектів, що характеризують сучасну мовну ситуацію. Війна спричинила консолідацію українського суспільства і відчутно вплинула на ставлення громадян до питання статусу мови. Також українська мова набуває популярності в інтернет-просторі. Ряд компаній налаштовують свій сервіс так, щоб українська мова відображалася на будь-якій пошуковій сторінці для користувачів з України [1].

Процес зростання популярності української мови та інтересу до її вивчення триває однаково як в Україні, так і за її межами. Російська збройна агресія призвела до значного переміщення населення зі Сходу України в центральні та західні

регіони. Більшість внутрішніх переселенців розмовляють російською мовою. Це створило сприятливі умови для вивчення української мови багатьма з них. З цією метою у 2022 році був започаткований активний проєкт під назвою "Єдині". Після проведення восьми курсів, майже 50 тисяч людей успішно перейшли на використання української мови. Проєкт продовжує діяти й надалі і відкритий для всіх охочих, абсолютно безкоштовно та з будь-якої точки світу. Наразі проєкт "Єдині" реалізується в 25 українських містах та об'єднаних територіальних громадах.

Одночасно, на знак солідарності з Україною, українську мову почали вивчати понад 1,3 мільйона іноземних користувачів. Особливо великою популярністю вона користується в державах, які приймають найбільше число біженців з України. Російська агресія відзначила важливість не лише заходів державної політики, активних громадських ініціатив для розвитку та піднесення престижу української мови, але й мотивацію до удосконалення навичок володіння державною мовою здобувачів вищої освіти.

З початку війни українська освіта пройшла численні трансформації. Здобувачі освіти та педагоги, в більшості населених пунктів, були вимушені переселитися в межах України або за її кордонами через загрозу життю, бойові дії та тимчасову окупацію окремих територій.

Здобувачів освіти навчаються в перервах між повітряними тривогами та переживаннями стресу в бомбосховищах. Тому важливо, щоб процес навчання був адаптований до цієї складної ситуації і освіта була доступною для молоді. Гнучкий підхід до організації роботи навчальних закладів та налаштування освітнього процесу так, щоб він був комфортним і безпечним для здобувачів освіти та викладачів, надзвичайно важливий.

Вивчення української мови є беззаперечно важливим, оскільки вона впливає на культурне та політичне життя суспільства і є невід'ємним елементом формування менталітету та національної свідомості народу. У воєнний час під час проведення практичних занять з української мови важливо максимально врахувати цінний досвід дистанційної освіти. Ця форма організації освітнього процесу в

умовах воєнного стану є найбезпечнішою та найоптимальнішою. Під час дистанційного навчання важливо застосовувати різні форми та методи роботи. Викладачам необхідно адаптувати навчальні ресурси до особливостей груп та можливостей здобувачів освіти. Таке навчання відкриває нові можливості для реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Оскільки освітній процес здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання, важливо провести із студентами повторення правил роботи з онлайн-платформами та взаємодії в хмарних сервісах. Також слід узгодити інструменти для спільної роботи з документами та засоби для групової діяльності та комунікації. Обрання єдиної інтернет-платформи для забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання спростить взаємодію між учасниками навчального процесу.

Для успішного переходу на онлайн-навчання виникає потреба в користуванні інструментами з функціями групових чатів, дзвінків та конференцій. Один із найбільш пристосованих для навчання та зручних у використанні інструментів - це програма Zoom, яка дозволяє проводити онлайн-заняття з високоякісним відео та функцією демонстрації матеріалів на робочому столі ПК. За допомогою Zoom можна планувати заняття заздалегідь та запрошувати учасників, а також записувати уроки з участю студентів. Платформа також дозволяє організовувати загальні та приватні чати для листування та обміну матеріалами.

Дистанційне навчання не обмежується лише онлайн-заняттями в Zoom. Цей формат дозволяє здобувачам освіти працювати в групах, розробляти проєкти та виконувати завдання на різних рівнях складності. Партнерство в роботі може використовуватися як під час онлайн-занять, так і для більш масштабних завдань, що потребують тривалішого виконання.

При виборі навчальних завдань важливо уникати одноманітності і репродуктивності, а замість цього збільшувати кількість завдань творчого спрямування. У цьому можуть допомагати різноманітні сервіси. Наприклад, за допомогою Wordart учні можуть створювати яскраві хмари слів різної форми, візуалізувати поняття, шукати зайві слова на хмаринці та складати речення з набору

слів. Сервіс Learning Apps дозволяє створювати навчальні ігри та вправи, а також використовувати готові шаблони. Google Форми можна використовувати для створення тестів та опитувань. Wordwall (https://wordwall.net/uk) допомагає створювати інтерактивні вправи та матеріали.

Висновки. Попри всі виклики війни, яка негативно впливає на усі сфери нашого життя, важливо пам'ятати, що освітній процес не можна скасовувати. З відповідними зусиллями та підтримкою можна зменшити вплив цих викликів та допомогти здобувачам освіти побудувати свій майбутній успішний шлях. Максимально ефективний інструментарій для навчання української мови забезпечить можливості для розвитку здібностей та навчання здобувачів освіти. Українська мова є важливим аспектом культурної та національної ідентичності України, і ця мовна ситуація свідчить про активний розвиток українського суспільства та зусилля збереження та підтримки рідної мови в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел.

1. URL:https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinska-mova-pid-chas-viyny-klyuchovi-tendentsiyi-rozvytku

2. URL:https://dif.org.ua/article/viyna-i-mova-yak-rosiyske-vtorgnennya-zminilo-stavlennya-ukraintsiv-do-chinnikiv-identichnosti-ekspertne-obgovorennya

3. URL:https://urok-ua.com/vykladannya-ukrayinskoyi-movy-ta-literatury-v-umovah-vijny-z-dosvidu-roboty/

Анжела ПОСОХОВА
кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

USING CLIL METHODS AND LANGUAGE IMMERSION IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE: ESSENCE AND DIFFERENCES

Abstract. The article's goal is to analyze the methodical approaches currently used in learning a foreign language (English) such as CLIL (Content and Language Integrated Learning) and language immersion, and to consider their essence and differences. According to the National Doctrine of Education Development, the main directions of updating the content of higher education are: personal orientation of the education system, the priority of universal and national values, ensuring the quality of education based on the latest achievements of science, culture and social practice. CLIL is an abbreviation for Content and Language Integrated Learning, which means integrated learning of content and language. This is an approach to learning, when the subject is studied with the help of another language (foreign or second), that is, both the subject and the language are taught simultaneously. CLIL is based on methodological principles established by language immersion research. This approach is recognized as very important by the European Commission, as it can provide effective opportunities for learners to use their new language skills now, rather than learning them now for later use. It opens the door to languages to a wider range of learners, building confidence in young learners and those who have not responded well to formal language training in mainstream education. It provides language exposure without the need for additional time in the curriculum, which can be particularly interesting in professional settings. Language immersion is a language learning method where students are immersed in an environment where only the target language is used, i.e. the language they want to learn. This method assumes that students learn the language by actively using it to communicate about different topics and not just

to learn grammar and vocabulary. Along with similar features of these methods, their main differences are considered and analyzed.

Keywords: *CLIL, language immersion, meta-language, integrated learning, language professional competences.*

Анотація. Метою статті є проаналізувати методичні підходи, що використовуються на сьогодні у вивченні іноземної мови (англійської), такі як CLIL (Content and Language Integrated Learning) та мовна імерсія, а також розглянути їх сутність та відмінності. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти основними напрямами оновлення змісту вищої освіти є: особистісна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських і національних цінностей, забезпечення якості освіти на основі новітніх досягнень науки, культури і соціальна практика. CLIL базується на методологічних принципах, які встановлені дослідженнями з мовної імерсії. Цей підхід визнаний дуже важливим Європейською комісією, оскільки він може забезпечити ефективні можливості для учнів використовувати свої нові мовні навички зараз, а не вчитися їх зараз для подальшого використання. Він відкриває двері до мов для ширшого кола учнів, розвиваючи самовпевненість у молодих учнів та тих, хто не добре реагував на формальне мовне навчання в загальній освіті. Він забезпечує експозицію мови без потреби в додатковому часі в навчальному плані, що може бути особливо цікавим у професійних налаштуваннях. Мовна імерсія - це метод навчання мови, коли учні занурюються в середовище, де використовується тільки мета-мова, тобто мова, яку вони хочуть вивчити. Цей метод передбачає, що учні навчаються мові шляхом її активного використання для спілкування про різні теми, а не тільки для вивчення граматики та лексики. Поряд з подібними рисами цих методик розглядаються і аналізуються їх основні відмінності.

Ключові слова: *CLIL, мовна імерсія, мета-мова, інтегроване навчання, мовні фахові компетентності.*

Formulation of the problem. The demands of the times and the initiated radical reform of the education system in Ukraine are guiding current and future teachers and

lecturers to abandon the authoritarian style of teaching in favor of a humanistic approach, to use methods that contribute to the development of the creative foundations of the personality, taking into account the individual characteristics of the participants in the educational process and communication. According to the National Doctrine of Education Development, the main directions of updating the content of higher education are: personal orientation of the education system, the priority of universal and national values, ensuring the quality of education based on the latest achievements of science, culture and social practice [6].

The article's goal is to analyze the methodical approaches currently used in learning a foreign language (English) such as CLIL (Content and Language Integrated Learning) and language immersion, and to consider their essence and differences.

Presenting the major points. CLIL is an abbreviation for Content and Language Integrated Learning, which means integrated learning of content and language. This is an approach to learning, when the subject is studied with the help of another language (foreign or second), that is, both the subject and the language are taught simultaneously [2]. CLIL has various goals, but the most relevant ones include the following (Coyle Do., 2010) [3]:

- Improve the education system.
- Create the necessary conditions that allow students to achieve an appropriate level of academic success in CLIL subjects.
- Improve students' mastery of both their native and target languages, paying equal attention to each.
- To develop intercultural understanding.
- To develop social and thinking skills.

CLIL claims that this educational approach [7]:

- Improves L1 and L2 development.
- Enriches cognitive development.
- Increases motivation to study.
- Contributes to personality development.

Advantages of CLIL:

- CLIL contributes to the development of students' language competences, as they use the language for real communication about professional topics, and not just for learning grammar and vocabulary.
- CLIL contributes to the development of students' professional competences, as they acquire knowledge from different disciplines that can be useful for their future career or personal development.
- CLIL contributes to the development of students' intercultural competence, as they become familiar with the cultural characteristics of the countries where the language is spoken, and also develop their tolerance and awareness.
- CLIL contributes to the development of students' cognitive skills as they are exposed to different ways of thinking, memory, attention, imagination, etc., which are activated during integrated learning.
- CLIL helps improve students' motivation to learn, as they see practical application of language and subject matter, and experience a richer and more interesting learning environment.

Disadvantages of CLIL:

- CLIL requires highly qualified teachers who must have sufficient knowledge of the language and subject, as well as effective teaching methods and strategies.
- CLIL requires a lot of resources to plan and deliver lessons, such as teaching materials, software, equipment, etc., which are not always available in educational institutions.
- CLIL requires a lot of collaboration between language and subject teachers, who need to agree on their teaching aims, content, methods and assessment.
- CLIL can lead to a simplification or delay in the acquisition of subject content or language if they are not adapted to the level of the learners, or if they are not balanced among themselves.
- CLIL can lead to dissatisfaction or frustration with students or parents if they do not understand the aims and benefits of the approach, or if they feel that it is detracting from their learning.

CLIL is based on methodological principles established by language immersion research. This approach is recognized as very important by the European Commission, as it can provide effective opportunities for learners to use their new language skills now, rather than learning them now for later use. It opens the door to languages to a wider range of learners, building confidence in young learners and those who have not responded well to formal language training in mainstream education. It provides language exposure without the need for additional time in the curriculum, which can be particularly interesting in professional settings [8].

Language immersion is a language learning method where students are immersed in an environment where only the target language is used, i.e. the language they want to learn. This method assumes that students learn the language by actively using it to communicate about different topics, and not just to learn grammar and vocabulary. Language immersion can be full or partial, depending on how much time students spend in the meta-language [5].

Language immersion has many *benefits* for language learning, such as:

- Improving comprehension and pronunciation of the meta-language as students constantly listen to and speak it.
- Development of communication skills and strategies as students learn to adapt to different situations and interlocutors.
- Enrichment of vocabulary and grammatical structures as students learn new language in context.
- Increased motivation and interest in language learning as students see the practical application and results of their learning.
- Development of intercultural competence and awareness, as students become familiar with the culture of the host country
- Language immersion is used in various educational programs and institutions around the world. For example, in Canada there are French-language immersion programs for English-speaking students [4], in Ukraine - English-language immersion programs for Ukrainian-speaking students.

Language immersion also has some *disadvantages* that should be taken into account when using this method, such as:

- The possibility of overloading or stressing students if they are not able to cope with a large amount of new and complex information in the meta-language.
- The possibility of devaluing or forgetting the native language of students if they do not practice it often enough or if they do not receive adequate support from teachers and parents.
- The possibility of bad or incorrect habits in the use of meta-language by students, if they do not receive sufficient control and correction by teachers or if they do not follow the rules and norms of meta-language.
- The possibility of discrimination or segregation of students if they are unable or unwilling to participate in a language immersion program or if they feel isolated from other students or groups.

Conclusions. So, the main differences between language immersion and CLIL are [1]:

- Learning context: Language immersion is usually used in special programs or institutions, where students learn fully or partially in the meta-language. CLIL is usually used in regular schools, where students learn individual subjects in the meta-language.
- Exposure time: Language immersion involves a lot of exposure time to the meta-language, which can be 50% or more of the learning time. CLIL involves less exposure time to the meta-language, which can be 10% or less of the teaching time.
- Learning goal: Language immersion aims to achieve a level of mastery of the target language, similar to the level of native speakers of this language. CLIL aims to achieve a functional level of mastery of the meta-language sufficient to communicate on professional topics.
- Focus of learning: Language immersion focuses on language as a means of communication, not as a subject of learning. CLIL focuses on language and subject matter as integrated components of learning.

References.

1. Achilleas Kostoulas. CLIL and Immersion: Some differences. *Applied Linguistics & Language Teacher Education.* July 25, 2018. URL: https://achilleaskostoulas.com/2018/07/25/clil-and-immersion/

2. Content and language integrated learning. *Wikipedia 2:* CLIL Teaching English | British Council.

3. Coyle, D. (2010). CLIL: A Pedagogical Approach from the European Perspective. *Second and Foreign Language Education: Encyclopedia of Language and Education, 4* (2), 97-111. URL: https://doi.org/10.1007/978-0-387-30424-3_92

4. Language immersion and CLIL: An introduction. *Language immersion and CLIL: Theory and practice.* Tartu Ülikool. "Tartu University Press". 2019. pp. 1-13.

5. Patrick de Boer. Different types of language learning explained. November 16, 2015**.** URL: https://www.clilmedia.com/

6. Коваленко О. Я. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформацій іншомовної освіти. *Іноземн. мови в навч. закладах.* 2003. № 2. С. 20–24.

7. Посудієвська О., Буділова О. Підхід CLIL (предметно-мовного інтегрованого навчання) до викладання іноземної мови: оцінки зарубіжних фахівців). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Гельветика, 2022. Вип. 55. Том 2. С.295-300.

8. Шевченко І. В. Переваги використання методики (CLIL) в процесі навчання майбутніх вчителів англійської мови у сучасних ВЗО України. *Молодий вчений.* 2018. № 6(1). С. 177-180.

Мирослава РІЙ
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті визначено дистанційне навчання неодмінною складовою сучасної освіти, особливо у контексті вивчення іноземних мов, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів для отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти.

В даній статті аналізується вплив дистанційного навчання на процес вивчення іноземних мов та висвітлюються основні недоліки, які можуть впливати на якість освіти та досягнення навчальних цілей, а також переваги, які сприяють ефективному вивченню та досягненню навчальних цілей студентів. Розглядаються такі аспекти, як обмежені можливості для практичного використання мови, відсутність безпосереднього контакту з викладачем та співрозмовниками, складнощі у самостійному навчанні та доступ до культурних знань.

Головною метою вивчення будь-якої іноземної мови є здатність ефективно спілкуватися. У дистанційному навчанні це можна досягти шляхом використання різних комунікаційних засобів, таких як відеоконференції, чати, форуми тощо, що дозволяють студентам вільно висловлювати свої думки та практикувати мовлення.

Зокрема, йдеться, про розвиток навичок самостійного навчання у дистанційній форматі, що велика увага приділяється самостійній роботі студентів. Вивчення іноземних мов вимагає постійної практики та вдосконалення. Через доступ до різних онлайн-ресурсів та матеріалів, здобувачі вищої освіти можуть самостійно вчитися і вдосконалювати свої навички у зручний для них час.

Також здійснюється аналіз, щодо розширення культурних знань, а саме вивчення іноземних мов включає в себе і вивчення культури та історії іноземних країн. У дистанційному навчанні, студенти можуть мати доступ до онлайн-музеїв,

виставок, фільмів та літератури, що допомагає краще зрозуміти культурну спадщину іншомовних народів.

Ключові слова: *дистанційне навчання, освіта, спілкування, іноземна мова, переваги дистанційного навчання, недоліки дистанційного навчання, викладач, студент.*

Abstract. The article defines distance learning as an indispensable component of modern education, especially in the context of learning foreign languages, which is based on the use of both the best traditional methods for obtaining knowledge and new information and telecommunication technologies, as well as on the principles of self-education.

This article analyzes the impact of distance learning on the process of learning foreign languages and highlights the main shortcomings that can affect the quality of education and the achievement of educational goals, as well as the advantages that contribute to the effective study and achievement of students' educational goals. Aspects such as limited opportunities for practical use of the language, lack of direct contact with the teacher and interlocutors, difficulties in independent learning and access to cultural knowledge are considered.

The main goal of learning any foreign language is the ability to communicate effectively. In distance learning, this can be achieved through the use of various communication tools such as video conferencing, chat rooms, forums, etc., which allow students to freely express their thoughts and practice speaking.

In particular, it is about the development of independent learning skills in a distance format, that much attention is paid to the independent work of students. Learning foreign languages requires constant practice and improvement. Through access to a variety of online resources and materials, higher education students can learn and improve their skills at their own convenience.

An analysis is also carried out regarding the expansion of cultural knowledge, namely, the study of foreign languages includes the study of the culture and history of foreign countries. In distance learning, students can have access to online museums,

exhibitions, films and literature, which helps to better understand the cultural heritage of the foreign-speaking peoples.

Keywords: *distance learning, education, communication, foreign language, advantages of distance learning, disadvantages of distance learning, teacher, student.*

Постановка проблеми. В останні роки дистанційна форма навчання стала все більш популярною і широко використовується у багатьох освітніх закладах. Однак, цей перехід до дистанційного навчання, зумовлений різними обставинами, зокрема пандемією COVID-19, впливає на ефективність вивчення іноземних мов. У цій науковій статті досліджуються проблеми, з якими стикаються студенти і викладачі у процесі вивчення іноземних мов в умовах дистанційної форми навчання, а також надаються рекомендації для їх вирішення.

Дистанційне навчання для іноземних мов - це процес вивчення мови, що відбувається без присутності студентів та викладачів у традиційному навчальному приміщенні. У цій формі навчання використовуються різні технології та онлайн-інструменти, що дозволяють студентам отримувати навчальний матеріал, взаємодіяти з викладачем та спілкуватися з іншими студентами через Інтернет.

Як зазначають В. Вишнівський та М. Гніденко: «дистанційне навчання представляє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти» [1, с. 5].

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні і практичні аспекти дистанційного навчання були розглянуті в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених: А. Грокс, Д. Гаді, Х. Пейдж, В. Куклєв, В. Ващенко, Д. Аветисян, А. Мелюхін, J. Adams, G. Hoppe, J. Kettunen та інші.

Метою нашого дослідження є аналіз проблеми вивчення іноземних мов в умовах дистанційної форми навчання, встановити їх вплив на освоєння іноземної мови студентами, а також запропонувати рекомендації щодо вирішення цих проблем. Результати дослідження можуть стати підставою для покращення

навчального процесу у дистанційній формі та сприяти більш успішному вивченню іноземних мов студентами.

Виклад основного матеріалу. Слід зауважити, що стрімкий розвиток дистанційної освіти в Україні почав відбуватися у зв'язку з ухваленням положень та нормативно-правових актів, а саме: Закон України «Про освіту», Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні», Наказ Міністерства освіти і науки від 08.09.2020 року № 1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання», Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.06.2022 року № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 навчального року», тощо

Дистанційна форма навчання – це щоденна підготовка до занять та робота на практичних заняттях з викладачами, засвоєння теоретичного матеріалу та обговорення практичних кейсів. Весь процес навчання проходить за підтримки викладачів окремих дисциплін. Студенти залучаються до роботи в наукових гуртках, школах, конференціях, круглих столах, проєктах з академічної мобільності тощо.

В свою чергу, дистанційне навчання для іноземних мов дозволяє студентам вивчати мову у зручний для них час і місце, використовуючи різні електронні ресурси та інструменти. Серед таких ресурсів можуть бути веб-сайти, інтерактивні підручники, відеоуроки, аудіо-матеріали, ігри та вправи для самостійного навчання. Крім того, студенти можуть мати можливість використовувати чати, форуми та відеоконференції для спілкування з викладачами та іншими студентами.

Дистанційне навчання іноземних мов має багато переваг, які сприяють ефективному вивченню та досягненню навчальних цілей студентів. Ось кілька основних переваг дистанційного навчання іноземних мов:

1. Гнучкість у часі і місці: Дистанційне навчання дозволяє студентам вивчати мову в будь-який зручний для них час і місце. Вони можуть вчитися з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету, і розплановувати свій навчальний графік відповідно до своїх потреб і зобов'язань.

2. Розширений доступ до матеріалів: Онлайн-ресурси дозволяють студентам мати доступ до величезної кількості навчальних матеріалів, таких як відеоуроки, аудіо-матеріали, підручники та ігри. Вони можуть використовувати різноманітні ресурси для підвищення своїх навичок у читанні, письмі, слуханні та говорінні.

3. Інтерактивне навчання: Багато онлайн-ресурсів та платформ надають можливості для інтерактивного навчання мови. Студенти можуть виконувати вправи, грати в інтерактивні ігри, брати участь у відеоконференціях та форумах, що допомагає покращити навички мовлення та сприяє активному залученню до навчального процесу.

4. Більше автономії та самостійності: Дистанційне навчання стимулює самостійність студентів, оскільки вони відповідають за своє навчання. Вони можуть самостійно планувати свій

Незважаючи на багато переваг, дистанційне навчання іноземних мов також має недоліки, які можуть впливати на якість освіти та досягнення навчальних цілей. Ось кілька основних недоліків дистанційного навчання іноземних мов:

1. Відсутність безпосереднього контакту і взаємодії: Відсутність безпосереднього контакту з викладачем та іншими студентами може ускладнити процес спілкування та вивчення мови. Зв'язок з людиною носієм мови важливий для отримання повноцінної практики та відчуття мовного середовища.

2. Обмежені можливості практичного використання мови: Однією з ключових проблем є відсутність можливості практикувати мову у реальних ситуаціях. У традиційних класах студенти мали можливість спілкуватися між собою та з викладачем, а також використовувати мову під час відвідування іноземних країн. Ці можливості значно обмежені у дистанційному навчанні.

3. Відсутність миттєвого фідбеку: У дистанційному навчанні часто відсутня можливість отримати миттєвий фідбек з боку викладача або співрозмовника. Це може ускладнити процес корекції помилок та поліпшення мовленнєвих навичок.

4. Самостійна мотивація і дисципліна: В дистанційному навчанні студентам потрібно бути самостійними та самомотивованими, оскільки немає безпосереднього контролю викладача та спонукань з боку однокурсників. Деяким

студентам може бути складно зберігати дисципліну та регулярність у вивченні мови без постійного нагадування.

5. Обмежений доступ до ресурсів: Залежно від доступу до Інтернету та технологій, студенти можуть стикатися з обмеженим доступом до електронних ресурсів, які важливі для вивчення мови, таких як підручники, відеоуроки та інструменти для спілкування.

Усі ці недоліки можуть впливати на якість вивчення іноземних мов у дистанційному навчанні. Але з правильним плануванням, використанням відповідних методів та ресурсів, багато з цих проблем можуть бути подолані, щоб забезпечити якісне навчання і успішний розвиток мовних навичок студентів.

Дистанційне навчання як самонавчання було предметом численних досліджень в науковій галузі. Вчені досліджували ефективність та переваги самонавчання через дистанційні платформи. Ось кілька прикладів таких досліджень:

- Дослідження Андреаса Грокса та його колег: У своїх дослідженнях, Андреас Грокс та його колеги досліджували ефективність самонавчання мови через онлайн ресурси. Результати показали, що самостійне навчання забезпечує студентів відмінними можливостями для навчання іноземних мов, особливо при наявності підтримки інтерактивних інструментів та форматів.

- Дослідження Джона Гаді: Вчений Джон Гаді провів дослідження з оцінки результатів самонавчання іноземних мов при дистанційному навчанні. Результати вказують, що самонавчання мов за допомогою інтерактивних програм може бути дуже ефективним і забезпечити студентам високий рівень володіння мовою.

- Дослідження Хелени Пейдж: Хелена Пейдж досліджувала вплив самонавчання на мотивацію та успішність студентів у вивченні іноземних мов. Результати показали, що самонавчання через дистанційні платформи може підвищити мотивацію студентів та їхні результати в навчанні.

Ці дослідження свідчать про те, що самонавчання через дистанційні платформи може бути досить ефективним і сприяти досягненню навчальних цілей студентів у вивченні іноземних мов.

В процесі самостійної діяльності студентів їх мета стає більш динамічною, оскільки вони досягають вищого ступеня усвідомлення, зачасту переоцінюють та вдосконалюють її. Самоосвіта майбутніх викладачів шляхом дистанційного навчання досягає свого оптимального рівня, коли вона сама трансформується у постійні життєві потреби людини та забезпечує основу для навчання [3, с.251]. Фактором, що стимулює здобувачів освіти до самоосвітньої діяльності, є потреби у реалізації утилітарних цілей (підвищення, визнання, винагорода, заробіток) та здійснення прагнень досягти духовних цінностей [4, с. 230]. Більшість визначень самоосвітньої діяльності студентів полягають не тільки у встановленні цілей, змісту, форм, джерел і методів навчання, а також результатів цього процесу, які можуть виражатися у змінах людських цінностей, рис особистості, а також у свою чергу ведуть до еволюції його ставлення та поведінки. Самоосвітня діяльність в умовах дистанційної освіти є сукупністю цілеспрямованих зусиль та діяльності, спрямованих на досягнення змін у особистості саме за допомогою сформованих відповідних навичок та зусиль суб'єкта. Студент стає активною і самостійною навчальною одиницею, а викладач залишається тьютором, ментором, наставником, який виконує роль менеджера в самоосвітній діяльності, а не тільки носій та надавач знань [5, с.21]. На думку Мазіарза [2, с.191], провадження самоосвітньої діяльності повинно бути поступовим процесом, в якому принаймні мають бути наявні три ступені:

- елементарний, що полягає в оволодінні технічними навичками роботи самоосвітньої діяльності;

- вищий, що означає розвиток певних інтелектуальних навичок;

- найвищий, що є рівнозначний "посвяченню" в методи наукової роботи та формування позиції "рефлексивно-дослідницької діяльності".

Висновки. Отже, слід зазначити, що до переваг дистанційного навчання іноземних мов відноситься гнучкість у часі і місці, розширений доступ до матеріалів, інтерактивне навчання та розвиток самостійності і самомотивації студентів. Вони можуть вчитися у зручний для них час використовуючи різноманітні ресурси. Взаємодія з викладачем та іншими студентами через онлайн-

інструменти сприяє активному залученню до навчального процесу. Крім того, студентам пропонується більше автономії та можливість самостійно керувати своїм навчанням.

Недоліки дистанційного навчання іноземних мов включають відсутність безпосереднього контакту та спілкування, обмежені можливості практичного використання мови, відсутність миттєвого фідбеку, потребу у самостійній мотивації та дисципліні. Відсутність безпосереднього контакту може ускладнити процес спілкування та навчання. Однак, у дистанційному навчанні такі можливості значно обмежені, що перешкоджає формуванню мовленнєвих навичок та практиці мови в реальних ситуаціях.

Список використаних джерел.

1. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. Київ: ДУТ, 2014. 140 с.

2. Maziarz, C. (1966). The process of self-education. Warsaw: Państwowy Zakład Wydawnictw Szkolnych, p. 12.

3. Okoń, W. (1996). New pedagogical dictionary. Warsaw: Żak. p. 251.

4. Novatsky, T. V., Korabovskaya-Novachka, K., Baranyak, B. (2000). A new dictionary of labor pedagogy. Warsaw: Kind. WSP TWP, p. 230.

5. Polturzhytsky, J. (2002). Didactics for teachers. Plock: Novum. p. 21.

Ірина СКОВРОНСЬКА
кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОСНОВНІ ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НАУКОВОГО ГУРТКА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Анотація. Пошукові методи самостійних досліджень є найбільш результативними в процесі навчання і здійснення самостійної пізнавальної наукової діяльності здобувачів. Найпершим допоміжним етапом у систематизації дослідницьких умінь здобувачів вищої освіти іноземними мовами є науковий гурток іноземними мовами.

Для того, щоб суспільство розвивалося, необхідно забезпечити йому статус суспільства, що навчається. Система освіти у країні повинна бути зорієнтована на те, щоби дати здобувачеві вищої освіти ту сукупність інформації, якою він послуговуватиметься впродовж усієї професійної діяльності, а саме: глибокі знання у поєднанні з відпрацьованою системою навичок інтелектуально-креативної діяльності. Незважаючи на війну, яка вже понад півтора року триває в Україні, розвиток нашої держави повинен також визначатися у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальної світової культури.

На наш погляд методи, які опираються на самостійну пізнавальну наукову діяльність, пошукові методи самостійних наукових досліджень є найбільш результативними. До певної міри найпершим допоміжним щаблем у систематизації дослідницьких умінь студентів стають наукові гуртки. У цьому сенсі науковий гурток іноземними мовами не є виключенням. Сьогодні виникає необхідність володіння хоча б однією іноземною мовою, особливо англійською. На користь свідчать такі факти: світова мережа Інтернету послуговується власне цією мовою, близько 90 відсотків кореспонденції виходить також англійською, найвідоміші телекомпанії світу передають новини англійською тощо.

Ключові слова: *система вищої освіти, європейська інтеграція, наукова робота студентів, пізнавальна діяльність, науковий гурток, творчі властивості.*

Abstract. Searching methods of independent scientific research are the most effective in students' training and independent cognitive scientific activity process. The activity of the scientific clubs of foreign languages is the first auxiliary stage in the first stage in the systematization of students' research skills.

In order for society to develop, it is necessary to provide it with the status of a learning society. The education system in the country should be oriented to give the student of higher education the set of information that he will use throughout his professional activity, namely: in-depth knowledge combined with a proven system of intellectual and creative skills. Despite the guilt that has been going on in Ukraine for more than a year and a half, the development of our state should also be determined in the general context of European integration with an orientation to the fundamental values of the general world culture.

In our opinion, methods based on independent cognitive scientific activity, search methods of independent scientific research are the most effective. To some extent, scientific circles are the first auxiliary step in the systematization of students' research skills. In this sense, the scientific circle in foreign languages is not an exception. Today there is a need to master at least one foreign language, especially English. The following facts testify in favor: the world Internet network is actually used in this language, about 90 percent of correspondence is also in English, the most famous television companies in the world broadcast news in English, etc.

Keywords: *system of higher education, European integration, scientific work of students, cognitive activity, scientific circle, creative properties.*

Вступ. Вагомим і значним компонентом у складному процесі набуття знань, формуванні високоосвіченої особистості є самостійна робота здобувачів вищої освіти і як її складова – наукова робота. Успішне виконання здобувачами наукової діяльності може відбутися при додержанні таких умов:

- активна участь здобувачів вищої освіти у науковій роботі протягом усього періоду навчання (в умовах війни – це може бути онлайн та офлайн робота);

- поступове ускладнення завдань з орієнтацією здобувача вищої освіти за напрямом його спеціальності;

- тісний зв'язок наукової роботи з навчальною і науковою діяльністю кафедри [1, с. 59-60].

Виклад основного матеріалу. Робота студентів і курсантів у науковому гуртку відбувається під керівництвом і контролем науково-педагогічних працівників. Проблеми, які повинен допомогти вирішувати викладач у процесі наукової діяльності здобувачів, мають декілька етапів:

Перший етап - визначення тематики та змісту науково-пошукової роботи. Надзвичайно важливим для підготовки наукової роботи курсантів і студентів є добір загальної тематики і напрямку дослідження. Вони обов'язково повинні бути пов'язані з актуальними проблемами і фахом курсантів і студентів. Дібраний науковий матеріал повинен відповідати усім найвищим критеріям у плані змісту, пізнавальної і наукової цінності. Водночас тематика і зміст літератури повинні відповідати інтересам курсантів і студентів, привернути їх увагу до обговорення проблеми, сприяти збагаченню досвіду, розширенню світогляду. У процесі роботи наукового гуртка студенти і курсанти вчаться порівнювати отриману інформацію, аналізувати її, висувати гіпотези і шукати шляхи їх вирішення.

Другий етап - уміння реферувати наукову літературу іноземними мовами. Реферат – це короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів наукового дослідження, змісту книги тощо. Реферативний переклад – це вибірковий переклад основних, заздалегідь відібраних, частин оригінальної неадаптованої літератури, що становлять логічно пов'язаний текст [2, с. 900]. Як правило, реферативний переклад коротший від оригіналу.

Робота над реферативним перекладом містить такі складові:

1. Попереднє знайомство з оригіналом, переклад спеціальної літератури для ознайомлення з даною галуззю і термінологією.

2. Розмітка тексту за допомогою квадратних дужок для визначення його основних і другорядних частин, а також повторень.

3. Читання залишених місць і усунення можливих диспропорцій і логічних непослідовностей.

4. Повний письмовий переклад частини оригіналу, що виділена як основна. Вона повинна являти собою зв'язний текст, побудований за тим самим планом, що й оригінал [3, с. 19-20].

Відомо, що навички професійного мовлення можна розвивати лише в процесі говоріння на професійну тему, тому питання організації цього процесу має важливе значення і під час занять наукового гуртка іноземними мовами. Одним з видів роботи, який сприяє виникненню зацікавленості курсантів і студентів до пропонованої наукової тематики, а також розвиток творчих якостей і здібностей майбутніх науковців є дискусія. Вона може застосовуватись як заключний етап роботи з конкретним реферативним матеріалом, після оволодіння відповідним словниковим і термінологічним запасом, засвоєння граматичних моделей та інтерпретації тексту. Дискусія є певним підсумком всієї попередньої роботи з науковим матеріалом, а також виведенням його в активне професійне мовлення. Цей спільний творчий процес є стимулюючим фактором, який викликає пожвавлення в аудиторії, спонукає до мислення, вчить умінню висловлювати свою точку зору, давати оцінку певним соціальним та науковим явищам і поняттям, вдосконалювати знання іноземної мови, навички професійного мовлення, а також розширювати власний світогляд.

Третій етап - анотування наукової літератури іноземними мовами. Слово *анотація* походить від латинського annotatio – зауваження, коротка характеристика книги, рукопису або статті, їх ідейно-політичне спрямування, зміст, призначення, цінності [4, с. 46]. Анотація може бути описовою або рекомендаційною, загальною або спеціалізованою. Анотовані рекомендаційні покажчики покликані допомогти читачеві зорієнтуватися у виборі літератури. Анотація, як короткий зміст роботи, також подає відомості про автора. Зазвичай анотація розміщується на звороті титульної сторінки, у видавничих проспектах, журналах, бібліографічних

покажчиках тощо. Її подають двома мовами. Обов'язковою вимогою є вказання ключових слів і виразів, які використовуються автором у статті як опорні і основні.

Четвертий етап - укладення бібліографії та бібліографічного апарату.

Бібліографія (грецьк. Biblio - книжка) – галузь знання про книгу, що розробляє методи опису творів друку, складання її покажчиків і оглядових видань для наукового і практичного використання, а також з виховною метою [4, с. 139]. Перші відомі бібліографічні покажчики належать до 3 ст. до н.е. У Київській Русі бібліографічне звернення вперше стало відомим у 1073р., коли з'явився "Ізборник Святослава", до якого включено "Список істинних і ложних книг". Першою бібліографічною працею друкованих видань вважається "Bibliotheca universalis"(Цюріх, 1545-55) швейцарського вченого К.Генсера.

Книжкова палата України систематично видає всі види друкованих видань. Друком виходять бібліографічні журнали. Це періодичні видання, що висвітлюють питання історії, теорії і практики бібліографії, ведуть реєстрацію поточної друкованої продукції, рецензують, реферують або рекомендують літературу, подають видавничо-торговельну інформацію про неї. Книжкова палата видає "Літопис книг", "Літопис журнальних статей ", "Літопис рецензій", "Нові книги".

Сьогодні бібліографічний опис видань укладаємо згідно з ДСТУ 8302 2015.

П'ятий етап - подолання граматичних і лексичних труднощів перекладу з іноземної мови на рідну. Для правильного розуміння основного змісту речення необхідно уміти виділити основне, суттєве і виокремити його у тексті від другорядного. Деякі незначні другорядні деталі при перекладі з іноземної мови на рідну можна навіть опустити. Спершу слід знайти головні члени речення – підмет і присудок, виявити їх граматичні зв'язки. Щоб знайти головні члени речення, необхідно навчитися ділити речення на основні і другорядні смислові групи та словосполучення. Дієслівні словосполучення складаються з смислового дієслова і допоміжних або модальних дієслів, які стоять перед ним. Для правильного перекладу англійського речення необхідно навчитися аналізувати дієслівні словосполучення за їхніми формальними показниками.

Лексика англійської, німецької, французької мов відрізняється від лексики української мови, тому й відрізняються особливості її ужитку. Для грамотного, адекватного перекладу слід зрозуміти і засвоїти основні особливості ужитку іншомовної лексики.

Відомо, що лексичні труднощі перекладу стосуються насамперед багатозначних слів, різниці у смисловому значенні лексики української й англійської мов, питань омонімії, синонімії, фразеології. Так, фразеологізми кожної мови – це ключ до особливостей національної психології. Спосіб життя, манера поведінки, мода – все це прийняті в контексті даної культури модуси, у яких суб'єкт коннотує свій соціальний та національний статус, смаки, своє ставлення до цінностей культури. Ідіоматичне словосполучення у цьому контексті не описує річ чи явище, а пропонує їх інтерпретацію, тому фразеологізм(ідіому) можна вважати феноменом культури.

Специфічні особливості словникового складу кожної окремо взятої мови виявляються на рівні кожної окремо взятої лексеми.

Міжнародні слова за набутим у кожній мові значенням поділяються на три категорії:

1. Слова, що позначають суспільно-політичні і наукові поняття, які органічно увійшли у словниковий склад запозиченої лексики.

2. Слова, що увійшли у словниковий склад даної мови для визначення понять, що мають більш спеціальний характер.

3. Нечисленна група слів, яких називають оманливими друзями перекладача.

Ми так називаємо ці слова тому, що за зовнішніми ознаками вони нагадують українські слова, однак прямий звуковий їх переклад може призвести до помилки, до спотвореного, неправильного розуміння змісту речення.

П'ятий етап - побудова плану наукової доповіді. У доповіді повинні бути чітко виокремлені вступ, виклад основного змісту і висновки, а також вказані основні джерела, на яких базувалося дослідження.

Шостий етап - написання тексту наукової статті. Стаття – науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової

теми [5, с.380-381]. Для публікації статті у науковому виданні необхідно оформити її відповідно до усіх вимог ВАК України. Оформлення бібліографії здійснюємо у відповідності до згаданого вище ДСТУ 8302 2015.

Наукова діяльність вимагає від студента особливого складу мислення і глибоких знань фахових дисциплін та предмету дослідження. У нашому випадку обов'язковим є бездоганне володіння іноземною мовою, якою здійснюється власне наукове дослідження, що стосується роботи правоохоронних та правових органів.

Необхідними індивідуально-творчими якостями членів наукового гуртка, майбутніх науковців і дослідників, є:

1. *Креативність мислення,* тобто здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, способи вираження проблемних задач.

2. *Інтуїція.* Пряме бачення суті речей, знаходження правильного вирішення проблеми без усвідомлення шляхів і способів досягнення.

3. *Творча уява*. Самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригіналах і цінних результатах діяльності.

4. *Дивергентність мислення*. Альтернативність, здатність запропонувати декілька підходів до розв'язання задачі та міняти їх, бачити проблеми, об'єкти в різних ракурсах.

5. *Оригінальність мислення*, тобто своєрідність якостей розуміння, способу розумової діяльності, здатність створювати думки, що відрізняються від загально прийнятих поглядів.

6. *Асоціативність мислення.* Здатність використовувати асоціації, в тому числі аналогії, а також віддаленість асоціацій.

7. *Інтелектуальна активність.* Це інтегральний пізнавально-мотиваційний показник рівня розвитку творчої особистості, що базується на інтелектуальній ініціативі.

Набути ці необхідні творчі якості, на думку дослідника комплексного використання методів навчання П.В. Осколова, можна завдяки застосуванню методу критичного мислення. Критичне мислення – це складний процес отримання інформації, її осмислення, переробки, який закінчується прийняттям рішення.

Здатність мислити критично є навичкою, яку необхідно формувати і розвивати в процесі навчання [6, с. 171].

Висновки. Таким чином, перебуваючи у складі наукового гуртка, здобувач вищої освіти набуває досвіду майбутньої наукової роботи, перевіряє себе на придатність до глибоких наукових досліджень і відкриттів. Здатність критично мислити є необхідною передумовою організації і проведення роботи наукового гуртка загалом, а володіння іноземною мовою передбачає успішну підготовку кожного заняття наукового гуртка іноземними мовами. У свою чергу науково-педагогічні працівники зобов'язані сприяти у створенні позитивного психологічного клімату для наукового росту та розвитку здобувачів. Зуміти переконати їх у тому, що наукове дослідження є цінним лише тоді, коли має і теоретичну основу, і практичне застосування, тому вибір тематики повинен бути обґрунтованим. Обрана тема повинна викликати науковий інтерес, який передбачає активне і цілеспрямоване дослідження, адже у процесі наукового пошуку здобувач повинен переосмислити величезну кількість наукової інформації, сформувати власну наукову думку і позицію стосовно досліджуваної теми, досконало вивчити предмет дослідження, довести свою правоту.

Список використаних джерел.

1. Крушельницька. О.В. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ, 2009. 206 с.

2. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том ІІ. Київ, 2001. 910 с.

3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу: підручник. Вінниця, 2000. 448 с.

4. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том І. Київ, 2001. 912 с.

5. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том ІІІ. Київ, 2001. 928 с.

6. Осколов П.В. Комплексне використання методів навчання як засіб організації ефективного навчального пізнання// *Проблеми освіти. Науково-методичний збірник.* Київ, 2003. Вип.34. 298 с.

Оксана ФЕДИШИН
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (ФРАНЦУЗЬКОЇ) У ЗВО

Анотація. У статті розглядаються форми організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти з метою активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти у навчальному процесі. Здійснено спробу довести, що самостійна робота є найвищою формою навчальної діяльності за критерієм саморегуляції, а також найважливішою і невід'ємною частиною іншомовного навчання. Автор наводить приклад поза аудиторних завдань для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що сприяє формуванню навичок роботи з іншомовними фаховими джерелами інформації (читання, переклад), а також формуванню навичок усного мовлення (говоріння та аудіювання).

Ключові слова: *поняття «самостійна робота», організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти, ефективність застосування самостійної роботи, самостійна робота здобувачів вищої освіти з іноземної мови, роль самостійної роботи у навчальному процесі.*

Abstract. Aspects of students' independent work organization in the higher education Institutes in the subject "Foreign language" (French) The article dwells on the form of independent work of students in order to stimulate their cognitive activity in the learning process. It is attempted to prove that independent work is the highest form of

learning activities regard self-regulation criterion, as well as important and integral part of foreign language teaching. The author gives an example of out-of-class assignments for students' independent work that promotes skills with foreign professional sources of information (reading, translation) and the formation of oral communication skills (speaking and listening).

Keywords: *the concept of "students' independent work ", the organization of students' independent work, the effectiveness of using independent work, the independent work of students in the subject "Foreign language", the role of independent work in the learning process.*

Постановка проблеми. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти є тією проблемою педагогічної теорії та практики, яка має давню історію, її вивченням займалось широке коло дослідників. Але сьогодні навчальна ситуація у вищитх навчальних закладах значно змінилась. Відбувається перехід на багаторівневу підготовку спеціалістів, що вимагає дослідження особливостей самостійної пізнавальної діяльності на різних рівнях та визначення шляхів підвищення ефективності самостійної роботи здобувачів вищої освіти, форм її організації. Деякий час у вищих навчальних закладах використовувалась інформативна методика викладання матеріалу здобувачам вищої освіти. Вважалось, що здобувач вищої освіти тим більше знатиме, якщо спланувати більше та триваліше лекції. Але на сьогодні перевага надається все ж таки самостійній роботі здобувачів вищої освіти, ця форма навчального процесу дає високі результати у самовдосконалені особистості та оптимально забезпечує засвоєння матеріалу. Самостійна робота є важливим засобом формування самостійності у здобуванні знань, яка реалізується у пізнавальних інтересах здобувачів вищої освіти.

Мета статті – розглянути організацію та ефективність застосування самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час вивчення іноземної мови (французької) як в аудиторії, під час занять, так і поза неї, тобто вдома.

Виклад основного матеріалу. Самостійна робота здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів – є однією із форм організації навчального процесу. Головна мета самостійної поза аудиторної роботи з іноземної мови (французької) є формування мовленнєвої, професійної компетенції, розвиток самостійності, індивідуальності як риси особистості, формування позитивного відношення до процесу самоосвіти.

Особливість дисципліни «Іноземна мова (французька)» полягає у формуванні вмінь і навичок користування іноземною мовою як засобом створення особистих зв'язків та засобом отримання професійної інформації. Вона є багатофункціональною та виховує самостійність, відповідальність та дозволяє максимально індивідуалізувати процес навчання. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти в вищих навчальних закладах є дуже важливою ланкою системи управління якістю освіти у навчальному закладі. Самостійна робота є однією з форм прояву творчої активності, самоосвіти та тісно пов'язана з навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти на заняттях. Під самостійною работою розуміють різновиди індивідуальної та колективної діяльності здобувачів вищої освіти, які відбуваються вдома, в аудиторії чи поз аудиторії, за завданнями які були дані безпосередньо викладачем.

Основним завданням у навчанні здобувачів вищої освіти є планування, організація та реалізація самостійної роботи. Важливим завданням для викладача – це навчити здобувачів вищої освіти мислити. Самостійна робота не повинна зводитись до виконання домашнього завдання, але й містить всі види індивідуальної роботи, як в аудиторії, так і поза аудиторією [1, с. 54-58]. Ефективна організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти з боку викладача передбачає: - формування мотивації вивчення іноземної мови (умовою будь-якої цілеспрямованої діяльності здобувачів вищої освіти є установка, тобто готовність до певної активності. Тому здобувач вищої освіти повинен виробити в собі внутрішню потребу в самостійній роботі); - цілеспрямовану діяльність на розвиток навичок самостійної роботи з читання, аудіювання, говоріння, письма; - навчання

здобувачів вищої освіти роботі з технічними засобами; - спрямовану діяльність на розвиток ефективної роботи із словниками та довідковою літературою.

Важливим елементом самостійної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти при оволодінні іноземною мовою є використання відеоматеріалів. Робота з такими матеріалами урізноманітнює види діяльності здобувачів вищої освіти, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, дає можливість працювати з аутентичними зразками мови, що є особливо актуальним з огляду на відсутність іншомовного оточення. Використання сучасного, актуального й цікавого відео матеріалу сприяє підвищенню пізнавальної активності здобувачів вищої освіти, надає їм можливість отримати великий обсяг соціокультурної інформації. Завдання, що виконуються перед переглядом відеозапису, містять вправи на прогнозування змісту фільму, роботу з лексикою, налаштування здобувачів вищої освіти на сприймання відповідного матеріалу, активізацію фонових знань [2, с.25-30].

Слід звернути увагу на те, що низка вправ сприяє активізації не лише лексичного, але й граматичного матеріалу. Одним із шляхів досягнення підвищення мотивації може бути максимальне наближення навчальних завдань для самостійної роботи здобувачів вищої освіти до: 1) Реального життя, імітації ситуації повсякденної діяльності, прикладом такої побудови процесу навчання є комплекс Français.com видавництва CLE (A1, A2). Комплекс складається з основного підручника, робочого зошита; 2) Розвитку навичок професійної діяльності, прикладом такої побудови процесу навчання є комплекс Travailler en français en entreprise видавництва Didier (A2, B1) Комплекс складається з основного підручника, аудіоматеріалу [4, с.123-130]. Традиційно самостійна робота здобувачів вищої освіти займає значний обсяг у процесі оволодіння іноземною мовою (французькою), особливо при засвоєнні лексичного, граматичного матеріалу, при розвитку навичок писемного мовлення та читання. Підручники, довідники, словники, технічні засоби та мережа Інтернет надають здобувачам вищої освіти можливість самостійно опрацьовувати матеріал та удосконалювати знання з іноземної мови. Але роль викладача є також дуже важливою при

організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Викладач повинен навчити здобувачів вищої освіти правильно організувати свою самостійну роботу, також навчити їх користуватись різними фаховими джерелами інформації, але все повинно проходити безпосередньо під наглядом викладача. Самостійна робота буде ефективною лише в тому разі, якщо здобувачів вищої освіти зацікавлені у її виконанні.

Самостійну роботу можна поділити на види: - вона ведеться під час аудиторних занять під контролем викладача (у формі консультацій, заліків, іспитів); - вона ведеться поза аудиторією при виконанні домашніх завдань творчого та навчального характеру [3, с.83-88]. Враховуючи обмежений обсяг годин в навчальному плані, здобувачів вищої освіти доцільно давати більшу кількість домашніх завдань, регулюючи при цьому типи вправ в аудиторії і вдома. Для домашньої роботи більш доцільні вправи, що вимагають роботу довгострокової пам'яті, наприклад асоціативне мислення. Домашне завдання створює можливість для екстенсивної роботи, наприклад запам'ятовування лексики, рецептивних навичок. При виконанні домашнього завдання здобувачі вищої освіти мають право самостійно обирати тему роботи, консультуватись між собою, повторювати матеріал.

Навчально-методичні програми з дисципліни «Іноземна мова (французька)» включають в себе матеріал для домашньої роботи, до якого включено різні вправи, що дають змогу закріпити матеріал пройдений в аудиторії, наприклад такі, як оригінальні тренувальні вправи з граматики (підстановка, вживання потрібної форми, виправлення помилок, трансформація речення). Домашня робота є ланцюжком між аудиторними заняттями й поза аудиторними, тобто домашня робота закріплює вивчене і може використовуватись дуже перспективно, наприклад для ознайомлення з матеріалом, який буде вивчатись на наступному занятті. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти підпорядкована деякими вимогам: 1) систематичність і безперервність (тривала перерва в роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння матеріалу [6, с. 34-35]. Несистематичність самостійної роботи – неможливе досягнення високих

результатів в навчанні); 2) послідовність у роботі (послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботі. При читанні конспекту лекцій, книги, навчального посібника не повинно лишатись нічого нез'ясовного); 3) правильне планування самостійної роботи (повинно бути правильно і чітко спланована самостійна робота і тільки в цьому випадку можна досягти високих результатів); 4) використання відповідних способів роботи (багато здобувачів вищої освіти читаючи підручник зразу його конспектують, не розібравшись – при цьому способі вони втрачають важливий елемент самостійної роботи – глибоке осмислення матеріалу); 5) ретельне керівництво викладача (орієнтація ЗВО у переліку джерел за фахом, організація спеціальних занять, підготовка навчальнометодичної літератури, рекомендацій тощо для успішного написання ділового листа, резюме, анотації) [5, с. 139-141] .

Висновки. Отже, самостійна робота здобувачів вищої освіти є дуже важливою, так як вона є складовою частиною системи навчання у вищих навчальних закладах.самостійна робота вимагає системного підходу і має бути побудована на єдиній методичній основі. При організації самостійної роботиу у вищому навчальному закладі перед здобувачами вищої освіти повинні бути визначені зміст та мета самостійної роботи, план, організаційно-методичне забезпечення та форми контролю. В той же час, організація самостійної роботи у вищих навчальних закладах має вдосконалюватись. Самостійній роботі треба приділяти більше уваги і з боку здобувачів вищої освіти і з боку викладачів.

Список використаних джерел.

1. Глотова О.В. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів іноземної мови за рахунок використання сучасних технологій. *Актуальні питання викладання іноземних мов у ВНЗ та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи:* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 100 с.

2. Журавська Н.С. «Період «нового виховання» в системі освіти Франції». Житомирський педагогічний університет, 2005, с.116.

3. Заволока С.І. Аспекти організації самостійної роботи студентів ВНЗ з іноземної мови (французької). Одеса: ОНЕУ, 2020, с.125.

4.Організація самостійної роботи студентівз педагогіки : навч. посіб. / під ред. В.І. Євменова. Харків: ХДПУ, 2000. 160 с.

5. Шаповалов С.В. Про проблему організації самостійної роботи студентів ВНЗ. *Український реферативний журнал*, 2008, с. 231.

6. Шимко І. Проблеми самостійної роботи у вищій школі. *Рідна школа*. 2005. №8. С. 34-35.

Богдана ЮСЬКІВ

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЯВИЩЕ АНТОНІМІЇ ЯК СМИСЛОВЕ ПРОТИСТАВЛЕННЯ В ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Уміле володіння лексикою мови виявляється перш за все в здатності вибрати саме те слово, яке чітко виразить його думку. Зрозуміло яку важливу роль грає при цьому володіння лексичними антонімами. Відношеннями антонімії охоплена велика кількість слів в мові, а вміння правильно використати антоніми у мовленні здобувачів вищої освіти та допомогти їм у виборі оптимально необхідних інформативних одиниць в комунікативній практиці є першочерговими факторами вдосконалення і збагачення своїх знань у мові.

Дослідники наголошують на універсальності антонімії, називаючи її “мовною реалією”, одним із суттєвих вимірів семантико-синтагматичної системи різних мов. На думку лінгвістів важливою ознакою антонімів є регулярне протиставлення у межах певних синтаксичних конструкцій, тобто контексту.

Найбільш поширеною класифікацією антонімів серед мовознавців є виокремлення семантичних груп антонімів залежно від типу протилежності. яку

вони виражають. Тобто за поняттєво-семантичними зв'язками виділяють градуальні, комплементарні, векторні та координатні антоніми. У формально-структурному аспекті антоніми поділяють на різно- та однокореневі. У різнокореневих антонімів (власне лексичних) антонімів протилежність виражена різними коренями. Для англійської мови найбільш типовими є різнокореневі антоніми . У спільнокореневих (однокореневих або словотвірних) чи лексико-граматичних антонімічність передано додаванням до того самого кореня або основи антонімічних афіксів.

Наявність антонімії , що виявляє відношення смислового протиставлення в юридичній термінології найчастіше пов'язана з протиставленням *законного* та *незаконного*, що являє правову семантику універсалію. Юридичні антоніми виокремлюють деякі аспекти поняття "*закон*", що протистоїть поняттю "*беззаконня*" як *позитивне* і *негативне*.

Ключові слова: *антонімія, смислове протиставлення, юридична терміносистема, семантичне протиставлення, комунікативні навички, антонімічні пари, оцінні опозиції.*

Abstract. Skillful command of the vocabulary of the language is manifested first of all in the ability to choose the exact word that will clearly express one's opinion. It is clear what an important role the possession of lexical antonyms plays in this case. The relations of antonyms cover a large number of words in the language, and the ability to correctly use antonyms in the speech of students of higher education and help them in choosing the optimally necessary informative units in communicative practice are the primary factors for improving and enriching their knowledge in the language.

Researchers emphasize the universality of antonymy, calling it a "linguistic reality", one of the essential dimensions of the semantic-syntagmatic system of different languages. According to linguists, an important feature of antonyms is regular opposition within certain syntactic constructions, i.e. context.

The most common classification of antonyms among linguists is the separation of semantic groups of antonyms depending on the type of opposite. which they express. That is, according to conceptual-semantic connections, gradational, complementary, vector

and coordinate antonyms are distinguished. In the formal-structural aspect, antonyms are divided into different-rooted and mono-rooted. In multi-rooted antonyms (properly lexical) antonyms, the opposite is expressed by different roots. For the English language, the most typical are multi-rooted antonyms. In co-rooted (mono-rooted or word-forming) or lexical-grammatical, antonymy is conveyed by adding antonymic affixes to the same root or base.

The presence of antonymy, which reveals the relation of semantic opposition in legal terminology, is most often associated with the opposition of legal and illegal, which represents the legal semantics of the universal. Legal antonyms distinguish some aspects of the concept of "law", which opposes the concept of "lawlessness" as positive and negative.

Keywords**:** *antonymy, semantic opposition, legal terminology, semantic opposition, communicative skills, antonymic pairs, evaluative oppositions.*

Постановка проблеми. В сучасній методиці викладання іноземної мови презентація лексичної системи і розширення можливостей вживання слів шляхом цілеспрямованої практики складають специфіку і зміст лексичного аспекту заняття в практичному курсі іноземної мови. Відношеннями антонімії охоплена велика кількість слів в мові, а вміння правильно використати антоніми у мовленні здобувачів вищої освіти та допомогти їм у виборі оптимально необхідних інформативних одиниць в комунікативній практиці є першочерговими факторами вдосконалення і збагачення своїх знань у мові.

Уміле володіння лексикою мови виявляється перш за все в здатності вибрати саме те слово, яке чітко виразить його думку. Зрозуміло яку важливу роль грає при цьому володіння лексичними антонімами.

Англійська мова має багатий словниковий запас, який ми використовуємо коли описуємо свої почуття, предмети і явища навколишнього світу, викладаємо свої вимоги і намагаємося щось довести. Для цього у своїй мові ми використовуємо антоніми, що є заперечними засобами вираження категорії “протилежності” у мові [11].

Науковці підкреслюють, що відношення контрасту є фундаментальним для людського мислення, а антонімія посідає центральне місце серед усіх видів лексико-семантичних відношень, оскільки відіграє важливу роль в організації та обмежуванні лексикону [5]. У зв'язку зі складністю та багатоаспектністю явище антонімії привертає увагу дедалі більшого кола дослідників. Адже суть антонімії повністю виявляється на межі кількох наук, серед яких логіка, філософія, лінгвістика.

Метою статті є аналіз явища антонімії в юридичному дискурсі. Матеріалом дослідження є антонімічні пари, що стосуються галузей права, які найчастіше вживаються під час опанування іноземної мови.

Аналіз досліджень та публікацій. Існують різні підходи до розуміння антонімії, проте дослідники сходяться на тому, що антонімія виражає концептуальну протилежність, втілену у мові. Протилежність трактують як різницю всередині певної сутності, а антоніми є крайніми протилежними проявами цієї сутності. Проблему лексичної антонімії на матеріалі різних мов досліджувало чимало мовознавців, серед них як іноземні: Дж. Лайонз, А. Круз, Л. Мерфі, С Джоунс, так і українські В.М.Турчин, Н.М.Бобух, Л.А.Лисиченко, О.О.Тараненко, Ю.Д.Апресян, В.А, Введенська, О.Л.Литвин та ін. Першим лінгвістом, який звернув увагу на опозиції в мові був Ф. де Сосюр. Л. Мерфі називає антонімію «архетиповим лексико-семантичним відношенням [15]. Дослідники слушно наголошують на універсальності антонімії, називаючи її "мовною реалією", яка властива всім мовам, "однією з найважливіших лінгвістичних універсалій, одним із суттєвих вимірів семантико-синтагматичної системи різних мов", важливою мовною універсалією лексико-семантичного рівня. Антонімія є мовна універсалія, характерна для всіх мов, але в кожній мові вона має свої специфічні особливості [6]. Н.М. Бобух для озачення терміна "антоніми", використовує такі номінації як "антонімічна пара", "антонімічні лексеми", "опозитиви", "контрастиви" [1]. Лінгвісти вказують на вузьке і ширше розуміння цього явища. На позначення такого типу зв'язків у ширшому значенні використовують більш загальний термін "семантичне протиставлення,

протилежність". У вужчому сенсі антонімію розглядають у межах полярних або градуальних антонімів [14].

Погоджуємося з твердженням вчених, що коли ми підбираємо до слів антоніми необхідно провести асоціації та сформувати на підсвідомості нерозривний зв'язок [9, с. 90]. Коли ми підбираємо до слів антоніми, ми створюємо подібні зв'язки.

Турчин В. наголошує, що протиставлення значень слів можливе лише в корелятивних поняттях, тобто явищах одного рівня. Семантичні диференційні ознаки є засобом диференціації зіставних протилежних понять. Антоніми творять лексико-семантичну парадигму, в якій одна одиниця протиставлена іншій за певною визначеною ознакою в плані змісту [11]. На думку Минзак О. важливою ознакою антонімів є регулярне протиставлення у межах певних синтаксичних конструкцій, тобто контексту. Антонімічний контекст визначають як "оточення, в якому слово вживається разом зі своїм антонімом та безпосередньо протиставляється йому" [8, с.180].

Виклад основного матеріалу. Уміле володіння лексикою мови виявляється перш за все в здатності вибрати саме те слово, яке чітко виразить його думку. Зрозуміло яку важливу роль грає при цьому володіння лексичними антонімами.

Англійська мова має багатий словниковий запас, який ми використовуємо коли описуємо свої почуття, предмети і явища навколишнього світу, викладаємо свої вимоги і намагаємося щось довести. Для цього у своїй мові ми використовуємо антоніми, що є заперечними засобами вираження категорії "протилежності" у мові [11].

Ефективне використання антонімічних пар необхідне для розвитку мовлення та покращення комунікативних навичок. Антоніми – це слова різні за звучанням і протилежні за значенням [2, с.17]. Проте не до всіх слів ми можемо їх підібрати.

Антоніми в англійської мови за структурою діляться на прості (які не мають у своєму складі ні префіксів ні суфіксів), похідні (слова, що мають у своєму складі префікси або суфікси, або одночасно префікси і суфікси) та складові (антоніми, що складаються з двох слів) [6]. Найбільш поширеною класифікацією антонімів серед мовознавців є виокремлення семантичних груп антонімів залежно від типу

протилежності. яку вони виражають. Тобто за поняттєво-семантичними зв'язками виділяють *градуальні, комплементарні, векторні та координатні* антоніми. У формально-структурному аспекті антоніми поділяють на різно- та однокореневі. У різнокореневих антонімів (власне лексичних) антонімів протилежність виражена різними коренями. Для англійської найбільш типовими є різнокореневі антоніми [14]. У спільнокореневих (однокореневих або словотвірних) чи лексико-граматичних антонімічність передано додаванням до того самого кореня або основи антонімічних афіксів. В англійській мові спільнокореневі антоніми утворюються переважно за допомогою префіксів –dis, - count, - un, - in, - mis, - il, - dis, - anti, - de, - non, та ін. Для юридичного дискурсу антонімічні ряди притаманні різним частинам мови, дієсловам, прикметникам, іменникам, прислівникам: *to punish - to forgive; to violate (the law) - to obey (the law)- to disobey the law); to arrest – to set free; to overturn (the law) – to preserve (the law); to attack – to counterattack; action – counteraction; to approve – to disapprove; to arm – to disarm; conduct – misconduct; to prove – to discredit; guilty – innocent; crime – punishment; right – duty; lawful – wrongful; legitimate – illegitimate; prosecution – defence; marriage – divorce; law – illegality; offender – victim; legislative – executive;; legally – illegally (lawlessly); partially – impartially, etc.*

Практичні заняття з іноземної мови доводять, що слова краще вчити по темах, адже читаючи текст, ми зустрічаємо багато антонімів до одного й того ж слова, про яке йдеться у розповіді. Це сприяє ефективному запам'ятовуванню: напр. *legal-illigal-unlawful-illicit-illigitimate-criminal-wrongful-felonious*; *penalize-forgive-set free-pardon; injured party-assailant-attacker-guilty party, offender; law-abiding person – criminal, law-breaker, wrong-doer, offender, perpetrator, delinquent, trespasser; civil-private-personal-closed.*Запам'ятовуючи лише одне слово, ми поповнюємо свій лексичний запас одразу ще на декілька слів. Ми створюємо асоціативні зв'язки, і тому інформація затримається надовго в нашій пам'яті [9].

Неможливо уявити функціонування правничої термінології без поляризації: Законодавчий словник містить багато термінів, бо закони відображають полярні інтереси – *права й обов'язку*. Наявність антонімії, що виявляє відношення

смислового протиставлення в юридичній термінології найчастіше пов'язана з протиставленням *законного* та *незаконного*, що являє правову семантику універсалію [12]: *just-unjust, fair-unfair; alienable-inalienable, enforceable-unenforceable, constitutional-unconstitutional, prosecuted-unprosecuted, due - undue.* Маємо приклади афіксального способу утворення антонімічних пар, що не складає для мовців труднощів. Щодо різнокореневих опозицій, то підбирати антиподи до певних термінів складає певні труднощі. Наприклад, правничий термін *plaintiff (позивач)* може мати такі антоніми: *claimant, defendant, accountant, respondent, accused, person on trial, defensor, libelee, party to be charged, sued person*; *law-abiding person – criminal, law-breaker, wrong-doer, offender, perpetrator, delinquent, trespasser*. Робота з антонімами та їх швидке запам'ятовування може відбуватися за різними прийомами: заучування слів у парах, виконання різноманітних вправ (підбір антонімів до запропонованих слів, складання власних речень, ситуацій, есе, тощо).

Як бачимо, наведені юридичні антоніми виокремлюють деякі аспекти поняття "*закон*", що протистоїть поняттю "*беззаконня*" як *позитивне* і *негативне*. На цьому протиставленні відбита ідея нерівності людини перед законом, закон рівний для усіх не завжди, що суперечить загальновідомому гаслу "закон рівний для усіх". Даній міфології властиві такі оцінні *опозиції* як "світ порядку" – "світ безпорядку", протилежності "добро" – "зло", "порядок" – "хаос". Давньогрецькі філософи окреслили "шкалу оцінки" де виокремили позитивне як таке, що послідовно виявляється у світі. Людина може оцінювати довкілля на основі врахування об'єктивних і суб'єктивних чинників. Як відомо, мова є асиметричною щодо вираження негативної оцінки: мовних засобів для вираження негативної оцінки набагато більше, ніж для вираження позитивної, вони різноманітніші і багатші [4, с. 17-40; 122-124].

Акумуляція термінів призводить до формування терміносистеми – сукупності спеціальних слів та словосполучень, що є носіями фахової інформації. Термінологія має характеристики системи – сукупності взаємозалежних елементів, а проявом цього, як у загальновживаній, так і в фаховій лексиці є парадигматика –

тип зв’язків у мовній системі, які базуються на підставі варіативності, подібності, протилежності, включення, субкатегоризації мовних одиниць [10, с. 531]. Зважаючи на важливість даної парадигматичної категорії в термінології, антоніми виявляються в термінологічних лексикографічних джерелах. На даному етапі можна послуговуватися антонімами термінологічних юридичних словників *Merriam-Webster Dictionary of law* (1000 термінів); *Law Dictionary http: //dictionary.law.com (5000* термінів); *Bloombsbury Dictionary of Law* (8000 термінів); *Oxford Dictionary of Law* (3000 термінів).

Висновки. Отже, антонімія є загальноприйнятим спеціальним терміном на позначення протилежності значень між лексемами, один з найважливіших видів системно-семантичних зв’язків між мовними одиницями. Вивчення антонімів поповнює наш лексичний запас, зменшує тавтологічні помилки під час виконання усних і письмових завдань, передбачає розгляд слів у їхньому зв’язку з іншими словами мови, протилежними за значеннями.

Список використаних джерел.

1. Бобух І. П. Антоніми та фразеологізми з семантично-протилежними компонентами. *Мовознавство*. 1992. №4. С.62-67.

2. Ганіч Д. І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа.1985. 360 с.

3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. 2-ге вид. Київ: Академія, 2009. 334 с.

4. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів. Вид-во Львівського Національного Університету імені Івана Франка. 2000. 350 с.

5. Литвин О. Л. Структура лексико-семантичних категорій англійської мови (лінгвокогнітивний аспект). Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук. Луцьк. 2016. 211 с.

6. Межуєва І. Ю. Антонімія як мовне явище: принципи та підходи *Молодий вчений. 2018*. №9 (2). С. 364-367. URL: http // nbuv.gov.ua/UJRN/molv/.

7. Минзак О. В. Репрезентація антонімії в англомовних термінологічних словниках. Київ. 2003. С.83-90.

8. Минзак О. В. Методика виокремлення термінів-антонімів (на матеріалі англійської юридичної термінології. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. № 6. Ч.2. 2011. С.177-181.

9. Рубашевська О. О., Велика А. М. Синонімія та антонімія в сучасній в сучасній англійській мові. *Філологічні науки*. С. 87-93.

10. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава. Довкілля. Київ. 2010. 844 с.

11. Турчинов В., Турчин М. Семантична кореляція антонімів і синонімів у системі мови (на матеріалі німецької мови). *Мовознавство.* 2001. №1. С.67-60.

12. Чаюк Т. А. Борисович О. В. Вияви національно-культурної специфіки в системних відношеннях юридичних термінів в британському та американському варіантах англійської мови. *Вчені записки ТНУ імені В. І Вернадського. Серія Філологія. Журналістика.* С. 222.

13. Clearly, Brain P. Stop and Go, Yes and No: What is an Antonym? (Words are categorical. Millbrook Press. Minneapolis. MN, 2006. 35 p.

14. Lyons J. Linguistic semantics: an introduction. Cambridge University Press. 1995. 376 p.

15. Murphy M. I. Semantic relations and the lexicon: antonymy, synonymy, and Oher paradigsms. New York. Cambridge University Press.2003. 296 p.

ЗМІСТ

БОЙКО О., ВИБІР МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ…… 3

БОНДАРЕНКО В., ЖУРА К., IMPORTANCE OF LEGAL ENGLISH IN LAW PRACTICE…… 10

ВЕРБИЦЬКА Х., СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 18

ВОЛОШИНА В., НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ….. 25

ГОЛОВАЧ Т., POSITIVE LEARNING ENVIRONMENT: CREATING STRATEGIES…… 31

ГОРУН Г., ОСОБЛИВОСТІ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗВО…… 39

ЗАПОТІЧНА Р., ІНТЕРАКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОГРАМИ «ПРАВООХОРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ»…….. .46

КАЗИМИР І., ПАРАСЮК М., МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЧИТАННЮ ТА РОЗУМІННЮ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ……. 52

КАЩУК М., AUTHENTIC MATERIALS AS AN EFFECTIVE TECHNIQUE IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE OF PROFESSIONAL DIRECTION……. .60

КЛАК О., ОРАТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ…… .66

КУЗЬО Л., THE IMPACT OF TRAUMATIC EXPERIENCES ON STUDENTS' ACADEMIC ACHIEVEMENTS……. 74

МЕДВІДЬ Н., КАЧМАРИК О., МОТИВАЦІЯ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ…… 85

ПОСОХОВА А., USING CLIL METHODS AND LANGUAGE IMMERSION IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE: ESSENCE AND DIFFERENCES…… 91

РІЙ М., ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ……. 98
СКОВРОНСЬКА І., ОСНОВНІ ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НАУКОВОГО ГУРТКА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ…… .106
ФЕДИШИН О., ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (ФРАНЦУЗЬКОЇ) У ЗВО……114
ЮСЬКІВ Б., ЯВИЩЕ АНТОНІМІЇ ЯК СМИСЛОВЕ ПРОТИСТАВЛЕННЯ В ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ……. .120

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Збірник наукових статей

Матеріали опубліковані в авторській редакції